

● SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLAM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

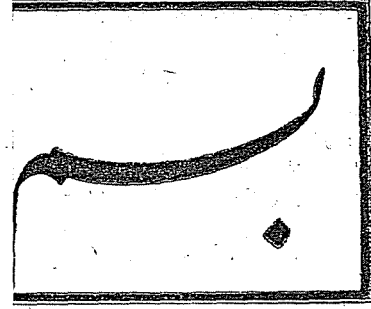
MAHMUT ÖZAKKAŞ

● Yazı İşleri Müdürü :

CAHİT BALTACI

BU SAYIDA

SELÂM	İSLÂM MEDENİYETİ
ŞEKİL VE RUH	Prof. Ebu'l Hasan Ali NEDEVİ (Terceme: Bekir TOPALOĞLU)
İNSAN VE BENLİK	Prof. Dr. Ali Nihat TARLAN
HARAB MABET	Rıza TEVFIK
DİN ÂLİMİ, DİN ADAMI	Mahir İZ
TASAVVUF (Ebû Hafis)	Dr. Ahmed Subhi FURAT
26 Ağustos 1071'den 1967'ye	Mirza HAYIT
MİHRİ VEFA	Ord. Prof. Dr. Süheyl ÜNVER
NÛRÂNİ ZUHUR	Arif EMRE
MERHUM Dr. ŞAKİR SİKİRİÇ	H. Ömer MUŞIÇ
MENKİBELER	M. GAZIOĞLU
ASRİ SEÂDETTE YAHUDİLER ...	M. Hulûsi BOLAY
İSLÂM HUKUKU	Prof. Laure Vecchia VAGLIERİ Tercüme: M. Yaşar KANDEMİR
CEMÂAT	Arif Nihat ASYA
MİLLİYETÇİLİK VE MİLLİ EKONOMİ	Prof. C. ULUÇAY
SURLARIN İSYANI	Nihat YAZAR
İSLÂM'DA DÜNYA GÖRÜŞÜ	Mehmet AYDIN
KALKINMA KÖYDEN BAŞLAMALIDIR ...	CAHİT BALTACI
TÜRK DİLİNİN MÜDAFAASI ...	Prof. Osman TURAN
GÜNÜMÜZDE KANSER	Dr. Baha KİTAPÇI
SAADET ASRINDAN ÇİZGİLER	Tâlib NURDAĞLI
HABERLER	İSLÂM MEDENİYETİ

İSLÂM MEDENİYETİ, İ-
zurununda... İnşaaallah, tut-
kle de, daima buzurunuz-
basamak daha yükselecek-
: «İslâm yükselir, onun ü-
selfilemez» müjdesini ver-

an alâkadar olan; mecmu
alışan. abone kaydeden,
bizzat gelerek bizi tebrik
şerimize teşekkür ederiz.
Müslümanlardan Allah

ısını, bütün fitizliklerimize
mız şekilde sizlere takdim
bu mevzuda ilk oluşu-
matbaaların Mektep kitap
buldukları bir devirde
başını yapabilmemize en-
aksaklıklar meydana çık-
şeyin. ilâhî tekamül kanu-
işünecek olursak, bu istiha
r şeyin mükemmel olabi-
iz. Kaldı ki insanın; ke-
ı yardımıyla mümkün.
YET'inin intişarı, Anado-
ve vesile oldu. İman'a, İr-
gönüller, sanki bu çıkı-
nış gibi, mecmuamızı ba-
ını açarak Hakka duada

en gönüllerin samimiyeti,
ve hizmet aşkıımızı ar-
mimi kalplere layık olma-

ye çalıştığımız gibi, büyük
larla neşir hayatına baş-
bir nebzecek olsun hizmet
mızın isteklerini, müm-
le getirebilirsek, kendimizi,

Âyet-i Kerime ve Hadis-i
da vermek, hatta bazı
lüzce, Fransızca veya Al-
rak daha geniş bir okuyu-
ca bazı tablo ve kitap ilâ
izdir.

meméz için Allahımızdan
uyucularımıza selâm ede-

İSLÂM MEDENİYETİ

★ EN BÜ
★ EN
★

İSLÂ

★ ABONE
★ AB
★

İslâm Medce
P.K. 1315 S
Tel: 22 46 0

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K.: 1315
Tel. : 22 46 02

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara : T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı : **ŞÜKRÜ ÖZTÜRK**
Konya : T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : **A. EKREM GENÇ**
Kayseri : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Baş. : **İ. HACİVAT**
İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başkanı : **O. ÇETİN**

TEKNİK KADRO

Sekreter :
Erdoğan ATAĞ

Ressam :
Gürbüz AZAK
Mustafa EREN

Klişeler PULCU Klişe
Dizgi ve Baskı : Güneş Matbaacılık A.Ş.
Yıl : 1. Sayı : 2
Basıldığı Tarih : 2 Şubat 1968

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 30. TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL.
Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır.
Yabancı Memleketlere İki katı.

Bir sayısı : 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.

Renkli ilân sahifesi :
Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmısn iade edilmez.

Selâm

Allah'a hamdolsun, İSLÂM MEDENİYETİ, 6. kinci sayısı ile huzurunda... İnşallah, tuttuğu hak yolda yürümekle de, daima huzurumuzda olacak ve her ay bir basamak daha yükselecektir. Zaten Allah Resûlü: «İslâm yükselir, onun üzerine hiç bir şey yükseltilemez!» müjdesini vermiyorlar mı?

Çıkışımızla yakından alakadar olan; mecmuamızın dağıtımı için çalışan, abone kaydeden, mektupla, telgrafla ve bizzat gelerek bizi tebrik eden Müslüman kardeşlerimize teşekkür ederiz. Cümlelerimizden ve cümle Müslümanlardan Allah razı olsun.

Mecmuamızın ilk sayısını, bütün fitizliklerimize rağmen, arzulağımız şekilde sizlere ta'dim edemedik. Gerek bizim bu mevzuda ilk oluşumuz ve gerekse bütün matbaaların Mektep kitapları basmakla meşgul buldukları bir devirde intişarımız, istediğimiz baskıyı yapabilmemize engel oldu. Neticede bazı aksaklıklar meydana çıktı. Fakat kâinatta her şeyin ilâhî tekamül kanununa tâbi olduğunu düşüncecek olursak, bu istihaleyi geçirmiyen hiç bir şeyin mükemmel olabileceğini kabul edemeyiz. Kaldı ki insanız; kemalimiz, ancak Hakkın yardımıyla mümkün.

İSLÂM MEDENİYETİ'nin intişarı, Anadolu da büyük bir sevince vesile oldu. İman'a, İrfan'a ve İlm'e susayan gönüller, sanki bu çıkışı yıllardır bekliyorlarmış gibi, mecmuamızı bağrılarına bastılar, ellerini açarak Hakka duada bulundular.

Bekamız için dua eden gönüllerin samimiyeti, bize cesaret veriyor ve hizmet aşkımızı artırıyor. İnşallah, bu samimi kalplere lâayık olmaya çalışacağız.

Çıkarken de ifadeye çalıştığımız gibi, büyük iddialar ve büyük vaatlarla neşir hayatına başlamıyoruz. Davamıza bir nebzecek olsun hizmet edebilir ve okuyucularımızın isteklerini, mümkün olduğu kadar yerine getirebilirsek, kendimizi, bahtiyar addedeceğiz.

Mecmuamızda geçen Âyet-i Kerime ve Hadis-i Şeriflerin asıllarını da vermek, hatta bazı yazıların Arapça, İngilizce, Fransızca veya Almanca metinlerini koyarak daha geniş bir okuyucuya hitap etmek, ayrıca bazı tablo ve kitap illâveleri vermek, hedefimizdir.

Gayemize ulaşabilmemiz için Allahımızdan yardım diler, bütün okuyucularımıza selâm ederiz.

İlahiyet

ŞEKİL VE RUH

YAZAN:

Prof. Eb'ul Hasan
Ali Nedevi

TERCEME:

Bekir Topaloğlu
İst. Yük. İsl. Enstitüsü
Kelâm ve mezhepler
tarihi asistanı

Her şeyin bir şekli, modeli, bir de ruhu ve hakikati vardır. İkisi arasında - benzerliğe rağmen - büyük bir fark bulunur. Hayatta şekil ile ruhu kolayca birbirinden ayırır, şekle vermediğiniz ehemmiyeti ruha ve hakikate gösterirsiniz. Buna bir misal verelim: Plâstikten yapılmış meyveler. Bunlar renk ve şekil bakımından elma, nar, portakal, üzüm, muz... gibi görünür. Fakat bu şekiller hakiki meyvelerin yerini tutar mı hiç? Nerde o meyvelerin tadı kokusu?.. Bu şekiller olsa olsa bir süs ve kalıptan, şekilden ibarettir.

Müzedeki her nevi canavar, ehli hayvanlar, güzel kuşlar, mini mini serçeler görürsünüz. Bunların içinde Arslanlar, Kurtlar, Filler, Ayılar bulunur; çeşitli yırtıcı kuşlar, korkunç canavarlar görülür. Fakat bunların bir takım hareketsiz, donmuş şekiller, lif ve pamukla döndürülmüş cansız cesetler olduklarında şüphe yoktur. Hiç birinde hayatın zerresi bulunmadığı gibi kımıldayacak, hücum edecek bir kuvvet de mevcut değildir. Evet hiç birinde bir hayat nişanesi göremez, gizli bir ses bile duyamazsınız. Şekil hakikatın yerini tutmaz. Hakikatın hayatta gördüğü vazifeyi göremez, onun gösterdiği çalışma ve gayreti gösteremez, hakikate mukavemet edemez. Şekil ile hakikat arasında bir mücadele başlarsa şekil hemen yere serilir, çünkü o, hakikatın ağırlığını taşıyamaz. Eğer bir insan kalkar da hakikatın görebileceği işi şekle yükler veya ehemmiyetli bir işte ona güvenirse şekil onu aldatır, son derece mahcup bırakır.

Şekil ne kadar azametli ve heybetli olursa olsun zayıf ve mütevazı hakikate mağlup olur. Çünkü ehemmiyetsiz bir hakikat azametli ve heybetli bir şekilden daha kuvvetlidir. Lif ve pamuk dolu cansız bir Arslan; zayıf ve nazık eliyle bir çocuk devirebilir. Çünkü çocuk, ehemmiyetsiz ve küçük de olsa bir hakikat, bir ruh taşımaktadır, Arslansa heybeti de olsa bir şekilden ibarettir.

İçinde yaşadığımız şu dünya hakikat ve realite dünyasıdır. Allah her şeyi bir hakikate bağlı olarak yaratmıştır. Mal ve servetin bir hakikati vardır, onun sevilmesi yaratılıştandır, tabiidir. Bundan dolayı onun için hükümler konmuş, Allah tarafından ona câzibe ve tesir verilmiştir. Evlâdın da bir hakikati vardır. Çocuklarımıza düşkün olmak, onları sevmek yaratılışımızda mevcuttur. Bu sebeptendir ki, İslâm'da onların terbiye ve tahsiline dair hükümler konmuştur. Yine böylece tabii ihtiyaçların ve yaratılıştaki mevcut meyillerin inkâr edilmez bir hakikati vardır. Bu hakikatleri ancak daha kuvvetli bir hakikat daha büyük ve daha şiddetli bir meyil yenebilir.

Bizler, yer yüzünün her tarafına serpiştirilmiş bulunan bu realiteleri yenmek için, İslâmın ve imanın hakikat ve ruhuna muhtacız. İslâmın sadece şekli bu realiteleri yenmeye muktedir değildir, bunlar bâtıl ile karışık hakikati

katler de olsa. Zira sadece şekil herhaç bir hakikate muzaffer olamaz.

İşte bunun içindir ki, bugün, İslâmın şeklinin, maddî ve bayağı hakikatleri yenemez bir halde bulunduğunu gözlerimizle görmekteyiz. Çünkü şekil, dış görünüşü itibarıyla ne kadar mukaddes ve parlak olursa olsun hiç bir nüfuz ve tesire sahip değildir. Bizim şekilden ibaret müslümanlığımız, sözümüz ve namazımız, bugün, bayağı âdetlerimizi yenemiyor, şehvetlerimizi kıramıyor, ehemmiyetli durumlarda hakkın ana caddesinde bizi tutamıyor.

Bir zamanlar, gönül ve ruhlar üzerinde hayret verici bir hâkimiyete sahip bulunan; alışkanlıkları terk etmeyi; şehvetleri yenmeyi, Allah yolunda şehid olmayı, Allah için candan ve nefisten vaz geçmeyi ve din uğrunda güçlüklerle götüş gerip nice acıları sineye çekmeyi insanların gözüne kolay gösteren o «mukaddes kelime» şimdi, bütün gece horul horul uyuyan insanların yataklarını terk edip sabah namazına kalkmalarını temin etmekten âcizdir. Evet, dinen yasak olduğu ve «mukaddes kelime» harama yaklaşmaya müsaade etmediği için içki içme arzusunu yenip, insanla elindeki şarap kadehi arasına giren ve onu şarabı içmekten alakoyan «kelime», bugün artık ne bir emir verebilmekte, ne de bir yasak çıkarmakta..

Gözünü, İslâm tarihine bir gezdür, onun bölümleri ve sayfalarını karıştır, görürsün ki ilk asırlarda sahabe ve müslümanların ağızlarından çıkardıkları «İslâm kelimesi» sâbit, kâkate, bir öz ve ruha sahibti; kökü sağlam, dalları gök yüzüne yükselmiş ve Allah'ın izniyle her mevsim meyvelerini veren mübarek bir ağaç gibiydi. Bizim kelimemiz ise sadece ses ve harflerden, boş konuşmadan ibaret.. Bundan dolayı da milletin hayatında herhangi bir te'sire sahip olmadığını görürsün.

Bütün bunlara rağmen, bir de kalkar, Peygamber Efendimiz (S.A.)'in ashabının hayatını bizim hayatımıza tatbik etmek ister, bu kelimenin, her mevsim meyvelerini vermesini ve geçmişte meydana getirdiği tesiri göstermesini beklersiniz. Nihayet — gayet tabii olarak — bu mümkün olmayınca sorar dururuz:

— Biz müslüman değil miyiz?

— Biz namaz kılmıyor, oruç tutmuyor muyuz?

— Biz sabah—akşam İslâm kelimesini söyleyip tekrar etmiyor muyuz?

O halde bizim devrimizle Hulefâ-i râşidin devri arasındaki bu korkunç fark neden? Bizim baktığımız, bizim nasibimizle onların nasibini arasındaki bu muazzam uçurum neden?

— Nerde iman ağacının meyveleri?

— Nerde namaz ve orucun semereleri?

— Nerde Allah'ın va'dettiği apaçık zafer, yüzü hâkimiyeti ve paydamlık müjdesi?!

Nefislerimiz aldatmasın bizi. İyi bilmeliyiz ki onlar lâf değil, iş ve ciddiyet adamı idiler. Onlar dinin hakikatını yaşıyorlardı. Onların «Kelime» si hakikat, namazları.. hakikattir. Biz ise bu hakikatlerden uzak ve mahrumuz. Hakikatın verdiği neticeyi, onun temin ettiği faideyi şekilden beklemek olsa. olsa bir kuruntu, bir havaldır ve bir nevi muhaldir.

Tarihte okumadığımız mı ki, Ashâb-ı kirâmdan Hz. Hubeyb (R.A.) bir ağacın üzerine çıka-

rılmış, vücudu süngü ve mızraklarla delik — delik edilmiş. (O ise bu esnada tahammül gösteriyor,, şikâyet etmiyor, inlemiyor bile. Kendisi ne denilir ki: Hz. Muhammed'in senin yerinde olmasını ister miydin? İşte bundan muztarip olur ve haykırır: Allaha yemin ederim ki, benim yerime, onun ayağına bir dikenin batırılmasına râzi olmam!

Düşünülürse acaba Hz. Hubeyd'e burada tahammül veren, Resûlullah sevgisi uğrunda ona bu asil sözü ilham eden İslâmın şekli ola bilir mi? Hayır, bilakis İslâmın hakikatıdır ki mızraklar ona batar, onun bedeniyile oynarken gözlerinin önünde cenneti canlandırmış ve ona hitab ederek: «Sabret, Hubeyb, her şey bir kaç dakika, bir kaç saniyeden ibaret! İşte cennet seni gözetlemekte, Allahın rahmeti seni beklemekte. Şu fânî cesedin acılarına, bu geçici hayatın elemelerine tahammül edersen daimi saade te ve ebedî hayata kavuşursun!» demiştir.

İşte bu manevî kuvvet, sevgi ve iman hakikatıdır ki, Hubeyb'in salıverilip yerine, Resûlullah (S.A.)'in ayağına bir dikenin batırılmasına müsaade etmemiştir. Acaba şekil, sahibini bu ihlâsa, bu fedakârlığa, inandırdığı şeyde bu derece sebat edip ölüme tahammül etmeye sevkedebilir mi? Hayır! Doğrusu şu ki, şekil felâket ve acılara mukavemet edemez, hattâ bunların hayal edilmesine, akıldan geçirilmesine bile... Bunu Hindistanda gelip geçmiş ızdıraplı devirlerde biz görmüşüzdür. Bazı müslümanlar, hatırlarından geçen dehşet, ölüm korkusu ve kafalarında dolaşan hayalî, kızgın harplerden korkarak İslâmın şeklini değiştirmişler ve küfür kıvafetine bürünmüşlerdi. Çünkü bu insanlar İslâmın şeklini yaşıyorlar, hakikatından mahrum bulunuyorlardı.

Hz. Suheyb (R.A.) Mekkeden Medineye hicret ediyordu. Yolda Mekke müşriklerinden bir gurupla karşılaştı. Dediler ki: «Bizim memleketimize fakir, meteliksiz olarak geldin, zenginleştin, bu duruma geldin, şimdi de malınla canınla buradan kaçmak istiyorsun, değil mi? Yemin ederiz ki bunu yapamayacaksın.» Burada İslâmın hakikatıyla malın hakikati arasında bir harp başladı. Nihayet İslâmın hakikatı düşmanını yendi ve Suheyb sordu: «Ne dersiniz, malımı size versem beni serbest bırakır mısınız?» «Evet», dediler. «O halde alın.» dedi. Böylece Suheyb malından uzak, fakat diniyle başbaşa, hiçbir şey kaybetmemiş bir zarara uğramamış gibi neşe ve sevinç içinde Medine'ye gitti.

Ashab-ı Kirâmdan Ebu Seleme zevcesi ve oğlu ile birlikte Medine'ye gidiyordu. Müğire oğulları onu görünce kalktılar karşısına çıktılar: «Hadî diyelim ki canını bizden kurtardın, götürüyorsun, şu bizden olan zevcenin ne diye sana bırakalım da yâdeilere götüresin.» dediler ve devenin yularını elinden çekip alarak hanımın götürdüler. Diğer taraftan Abdülesed oğulları da küçük oğlu Seleme'yi aldılar. İşte burada İslâmın hakikatı muzaffer oldu: Ebu Seleme zevcesini ve oğlunu Allahın himavesine bırakarak tek başına hicret etti. Acaba şekil bunu yapabilir mi? Hayır! Bilakis duvduk ki bazı insanlar malı, zevceleri, çocukları ve sair dinîva metaı ve onun yalancı menfaatleri için dinlerinden dönmüşler.

Bir gün Ebû Talha namazda iken bahçesine bir kuş girmişti. Fakat kuş çıkış yolu bulamıyordu. Ebu Talha'nın kalbi onunla meşgul olmuştu. Nihayet namazını bitirince bahçeyi hemen Allah rızası için verdi, elinden çıkardı. Çünkü o, herhangi bir şeyin kendisini namazın hakikatından alıkoymasını, kalbini meşgul etmesini istemiyordu!

Burada bahçenin bir hakikati, onun meyvesinin ve yenmesinin de bir hakikati vardır. Bu hakikatleri ancak İslâmın hakikatı yenebilir. Fakat bugün bizim kıldığımız namaz, hakikatten ruhtan uzaktır. Bundan dolayı en basit maddî hakikatlere mukavemet edememektedir.

Yermük harbinde müslümanların sayısı bir kaç bin (30-40 bin) Bizanslıları ise beş yüzbinden fazla idi. Müslümanların bayrağı altında çarpışan bir Hıristiyan, Bizanslılar ne de çok, Müslümanlar ne de azdır! deyince Hz. Hâlid RA) cevap verir: Onlar sayıca çok olmuş hiç ehemmiyetli değildir. benim ölüme arzum doruk atımın ayak sancısından kurtulmasıdır. Hz. Hâlid neden telâşa kapılmamış, niçin bu korkunç kalabalık onun zihnini hiç yormamış ve neden kesif Bizans orduları onun gözünde büyük görünmemişti? Çünkü o, Allaha inanıyor. onun zafer vereceğinden emin bulunuyor; kendisinin hakikat üzere olduğunu, karşısında sadece bir şekil bulunduğunu ve Bizanslıların hakikatten uzak bir kabuk değerini taşıdığını çok iyi biliyor ve ne kadar çok olursa olsun şeklin hiç bir zaman İslâmın hakikatine karşı dayanamayacağına bütün varlığıyla inanıyordu.

Şüphe yok ki biz de şehadet ve tevhid kelimelerini söyleriz, içimizde söylediğinin ne olduğunu bilenler de vardır. Fakat şekil başka, hakikat de başka bir şeydir. Hz. Peygamber (A.S.) in Ashabı ve sâdik Müslümanlar bu şehadetin hakikatını yaşıyorlardı. Onlar «Lâ ilâhe illâllah» dedikleri zaman ondan başka tanrının, ondan başka Rabbin, ondan başka rızık vericinin bulunmadığına, fayda ve zararın ancak ondan gelebileceğine, mülkün saltanatın, yaratmanın ve her emrin ona ait olduğuna, her şeyin mukadderatı onun elinde bulunduğuna, herkese yardım edip kimsenin yardımına ihtiyacı olmadığına bütün gönülleriyle inanıyorlardı. Onu samimi olarak severler, ondan hakkıyla korkar, ondan ister, onun lütfunu umar, ona ibadet ve niyazda bulunurlardı. Ve böylece hâlis ve adâletli kullar, cesur ve kuvvetli kimseler olmuşlardı. Düşmandan korkmaz, ölümden çekilmez, kınayanın kınamasına ehemmiyet vermezlerdi.

Şimdi biz kendimize dönelim ve düşünelim: Bu hakikat. acaba, içimizi doldurmuş, damarlarımıza işlemiz iliklerimize sinmiş ve hayat ağacımız bu su ile sulanmış mıdır? Oziir beyan eder. affınızı dilerim. aziz okuyucular! Korkarız ki, durum böyle değildir. korkarız ki hayatımızda hakikatten daha çok şekle sarılmışız. İşte hayatımızın en zayıf noktası, bedbahtlığımız ve felâketlerimizin asil sırrı!..

Hepimiz âhiretin, cennetin, cehennemın, öldükten sonra dirilmenin hak olduğuna inanırız. Fakat biz Hz. Peygamber (S.A.) in Ashabı ve iyilikle onlara tâbi olanlar gibi imanın hakikatine sahip miyiz, acaba? Duyduk ki onlardan

biri, Resûlullah (S.A.) in: «Genişliği gökler ve yer kadar olan cennete kavuşmak için çarpışmaya kalkınız» buyurduğunu işitmiş, ağzındaki hurmayı atarak: Eğer şu hurmalarımı yiyinceye kadar yaşayacak olursam, bu, uzun bir hayat olacaktır, demiş, harbe girişmiş ve nihayet şehid düşmüştür. Zira cennet ona göre şüphe edilmeyen bir hakikatti. «Ben Uhud dağının ardından cennetin kokusunu almaktayım.» sözünü Enes b. en-Nadr gibi kim anlayabilir?!

Yermük savaşında Müslümanlardan biri gelmiş ve kumandana: Ben ölümüne hazırlandım Resûlullah (S.A.) e arz edeceğim bir dileğin var mıdır? demiş, o da: «Evet, benden selâm götürür ve dersin ki: Ya Resûlullah Rabbimizin bize va'dettiğini doğru bulduk» cevabını verir.

Bu sözü, ancak Allah yolunda öldürüleceğine, Resûlullah'a kavuşacağına, Allahın lütfuyla, onunla bir arava geleceğine ve onun kendisiyle konuşacağına kat'iyetle inanan söyler. Bir insana böylesi kat'î bir iman nasib olunca onu, ölümü karşılamaktan alıkoymacak, kendisiyle şehidlik arasına girecek hangi mâni vardır?

Şu İslâm milletinin tarihinde meydana gelen en büyük inkılâp, şeklin hakikatın yerini alması ve ümmetin hayatına hâkim olmasıdır. Bu tarihin eski devirlerinden itibaren böyledir. Uzaktan bu şekli görenler onun hakikat olduğunu sanırlar ve bundan dolayı ona yaklaşmaktan korkarlardı. İslâmın ruhtan uzaklaştırılmış bu şekli, kuşların ve sair zararlı hayvanların girmemesi için tarlaların ortasında çiftçinin diktiği bir korkuluk gibi idi. Kuşlar ve zararlı hayvanlar onu insan veya hekeci sanarak tarlaya yaklaşmazdı. Nihayet zeki bir karga veya cesur bir hayvan korkmadan girer ve görür ki o bir şey değilmiş. Böylece kuşlar ve vahşî hayvanlar tarlayı istilâ eder, onu bozar, ekinini mahveder. Müslümanlar için de aynı hâdise cereyan etmiştir. İslâmın şekli onlara uzun zaman bekeçlik etmiş, dünya milletlerinin hiç biri onlara karşı cür'et gösterememiş, bu korkunç karaltıyı bir imtihan ve tedkikten geçirmek kimsenin aklına gelmemişti. Fakat ne zaman Tatarlar Bağdad'ı yazma edince müslümanlar rüsvay olmuş, ruhta ve ma'nevî kuvvetteki iflâsları meydana çıkmış ve ta o zamandan itibaren şekil onları korumaktan, müdafaa etmekten ve milletlerin baskınlarını önlemekten âciz kalmıştır. Çünkü şekil sadece cehalet ve gurura istinad eder; perde kalkar ve örtü sıyrılınca sabah, gözlerin önüne serilir.

İslâm tarihinde, savaş meydanlarında Müslümanların mağlup oluşlarına dair görüp okuduğumuz haberler, bütün bunlar. şeklin mağlûbiyet ve muvaffakiyetsizliği haberleridir. başka değil. Ruh ve hakikatten uzak kalıp şekle bağlı oluş İslâm milletini her meydana, her harpte, her mukavemet ve çarpışmada mağlûb ve mahcup etmiştir. Fakat suç, bizdedir. Çünkü biz hakikatın vükûnünü şeklin sırtına vüklemişiz o da vüklenememiş. tasavvamamıştır. Bir hicten ibaret olan, ehemmiyetsiz şekle büyük emellerimizi bağlamışız, o da umduğumuzu vânamamış, havallerimizi suva düşürmüş ve bizi meydana mahcup bırakmıştır.

İNSAN VE BENLİK

Kendini bilen Allahını bilir

Ancak bu heva-vü-heves-i nefis ise maksûd

Bu madde de müsterek oldu sana hayvan

Arpa Emîni Zade Sâmi

By benliğini tanımayan insan, kendini tanı. İnsan ile
benliği arasında perde İslâm dininde haramdır.

Muhammed (s.a.s.) dininin remzi nedir, bilir-misiniz? Kendini
açık, berrak bir halde görmek. Bu idrak insanı Şehinşah-
ığa yükseltir.

Din nedir? Kendi sınırlarını idrâk etmek. Kendini görme-
den, tanımadan yaşamak ölümdür.

YAZAN:

Prof. Dr. Ali
Nihat Tarlan

Yukardaki satırlar İkbâl'in (1873-1938) Müsafir adlı eserinden ikti-
bas edilmiştir. İslâm'ın hakiki ve insanlığın kemal mertebesinde
olan ruhunu görüp tanıyan ve onu hararetle bir belâgatle ifade eden
Allâme Dr. Muhammed İkbâl, bugün asrımızın en büyük müşidi
olduğunda şüphe yoktur. Kendisi şöyle der:

Eski müşidlerin gemileri bugün karaya oturup parçalanmıştır. Bu de-
niz benim gemimle seyahat eden insan hakikaten bahtiyardır.

İkbâl Hind Müslümanlarını esareten kurtarmak için onlara benliklerini
tanıtmak. İslâm'ın ruhundaki ulviyeti aşlamak gayes, uğrunda yorulmadan,
bıkmadan çalışmıştır. Felsefesinin temel ini Hz. Mevlâna'da nalmış ve bü-
tün eserlerinde o büyük insanı en yüksek bir tazim ve ihtiram çerçevesi i-
çinde yad etmiştir. Hayat görüşünü Tasavvuf'un mistik tefekkürü dahi ca-
zip bir şekle sokmuş, ruhundaki büyük kudret felsefesini bir ilâhî kahraman-
lık hudutlarına sürüklemiştir. Aşağı yukarı bütün eserlerinde İkbâl benlik me-
selesini ete alır. Bu kelimeyi onun diğer eserlerinde kullandığını göz önüne
alarak izaha çalışalım. Haddi zatında bu kelime binbin tefsire müsaittir. İç-
timai ahlâki, maddi, ruhi türlü cepheleri vardır. Bunu İkbâl'in düşünce ve
duygu hudutları içinde şöyle anlayabiliriz:

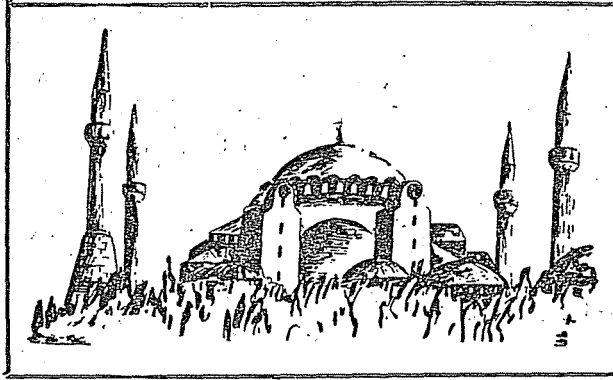
Kendini tanımanın bir felsefi cephesi vardır. Bu bütün bir metafiziktir. kâ'inat muammasıdır. Ahlâki cephesi, cemiyet içindeki hayatında kudret ve imkânlarını ölçüp ona göre hareket etmektedir. İktal, «insan ile benliği arasında perde İslâm dininde haramdır derken benliği tanımanın İslâmiyetteki bütün felsefi ve ahlâki cephelerini, kastediyor. İslâm dini umumi esaslarıyla beşerin refah ve saadetini her cephesinden ele alan bir dindir. Bir müslüman insan olmak haysiyetiyle eşrefi mahlûkat olduğunu yakinen bilecek yaradılışın kendisine ihsan ettiği kudretleri, değerlerini ortaya koyacak, yeni «emanete hiyanet» etmeyecek. İnsanlığın en büyük şerefi de «hürriyet»tir. Bu ni'mete malik değilse onu elde etmek için tereddütsüz ölümü göze alacak. İslâm dininin hakiki sırrı budur. Çünkü İslâm dini bütün mâ'nâsıyla insan'ın yani benliğin mertebeye ihtiyacı üzerine kurmuştur. Benliği berrak olarak tanımak İslâm'ın

sırrına ermek demektir. Çünkü bu din insanlığın tabî'i ve fıtrî dinidir.

Hayat eğer yemek içmek yatıp kalkmak ve bunları en uygun ve konforlu şekle getirmek için çalışmaktan ibaret ise bu hayvanî hayattan pek az farklı bir yaşayıştır. İnsan yalnız bunu kâfi görürse hakiki şerefinin emrettiği insanî hayata erişmemek demektir. O halde buna hayat ismi verilemez; bu ölümlerin en pespayesidir.

Hiçbir mefhumun mutlak hakikatına ermek insana mukadder değildir. Hayat mefhumu da böyledir. Tek mâlum olan şey şudur. O, bizden ayrıldı mı her şey bizim için sona ermiştir. Bu itibarla her mahlûkun kendine göre bir hayatı vardır. İnsan için hayat, insanca hayattır. O şekilde yaşamadıkça yaşıyorum denmez. İnsanca hayatın hakiki ölümü budur. Böyle bir hayat uğrunda feda edilecek maddî hayat; bir kayıp değil hakikatte kazançtır. Din, hayatın değerini tanı-

mak için vaz'edilen İlahî bir nizamdır. Dinî inançlar ve mükellefiyetler düşünün insanı hayatı ve netice itibariyle kendini tanımaya götürür, yahut «tefekür ve nazar» yolu ile kendini tanıyan insan zarurî kendini dinin içinde bulur. İktal, dini tarif ederken «din kendi sınırlarını idrak etmek» olduğunu yazıyor. Hakikaten insan yalnız mâ'nâ bakımından değil, madde bakımından da bir sırdır. İnsan bunu lâyık olduğu bir vuzuâ içinde idrâkten âcizdir. İktal, bir milleti uyandırmak isterken dine hitap etmeği en isabetli bir yol kabul etmiştir. Çünkü dinin yani İslâm dininin içinde bütün aradıklarını bulacaktır. Bu kabiliyetleri uyandırırsa Hın istiklâlini insanlık ayandırırsa Hind istiklâli için tamamiyle mücehhez bir millet vücuda geleceğine emindir. Bu insanlık şuru o derece ulvî ve değerlidir ki, onu bütün bir cihan: değışmek akıllıca bir hareket olmaz. Cihan fanî, o şuur ve idrak ise ebedidir.

HARAP
MABET

RIZA TEVFİK

Vardım eşğine yüzümü sürdüm,
Etrafımı bütün dikenler almış,
Ulu mihrabında yazılar gördüm,
Kim bilir ne mutlu zamandan kalmış!
Batan güneşlerin ölgün nigâhı,
Karartmış bırakmış o kipleğâhı,
Mazlum bir ümmetin bahtı sıyahı,
Viran kubbesine gölgeler salmış!
İslâm'ın bahtiyar bir zamanında,
Ab—ı hayat varmış şadırvanında;
Şimdi harap olan sayabanında,
Dem çeken kuşların ömrü azalmış!
Ayât—ı hikmet var kitabesinde,
Bir dersi ibret var hitabesinde,
Bağ—ı Cennet olan harabesinde,
Tekbîr sedâları artık bunalmış;
Hey «Rıza» secdeye baş koy da dinle!
Taşlar dile gelsin, senin derdinle!
Efsane söyleyim, ağla hem dinle,
O Şerefli mâzî meğer «masalmış».

ILMî dergilerde, her şeyden evvel göz önünde bulundurulacak husus, her yazının bir görüş, bir düşünce, bir tedkik, bir tahlil veya bir tenkid mahsülü olmasıdır. Didaktik mahiyette olan ve nakilden ibaret bulunan yazılar, günlük mevzularla ilgili haftalık veya aylık her hangi bir dergide yer alabilir. Bu gibi dergilerde yukarıda bahis ettiğim inceleme mahsülü yazılar bulunsa bile çeşitli ve dağınık mevkutalarda neşredilmiş olmaları için icabı halinde kolayca müracaat ve tedkik imkânından uzak bulunurlar. Fakat arzetmiş olduğum tarzda yalnız ilmî yazıların ve inceleme mahsüllerinin bulunduğu dergiler, müracaat kitapları gibi türlü konularda eleştirme yapacak olanlara kolayca yardımcı yaparlar.

Bu yazımızla, tahlilini yapmak istediğimiz din adamları konusu ile ilim adamları hüviyetini, zaman zaman birbirine karışmış bir halde, yer yer yayımlandığını gördüğümüzden dolayı kendi görüşümüzü bu satırlarla ifade etmeği lüzumlu bulduk.

DİN adamı deyince: Müezzîn, İmam, hatib, vâiz, müftî ve diyanet işleri teşkilâtında dinî murakabe hususlarıyla meşgul kimseler hatıra gelir. Fakat esas itibariyle din adamı, vaiz, hatib ve müftüden ibarettir ki bu üç mühim vazife, mahiyet itibariyle tebliğ, vaaz ve irşattan ibarettir. Din adamının asıl mühim vazifesi budur. Bütün dinî müesseselerin temelini vâiz ve hatib teşkil eder. Müftüler de haftada üç gün meslek adamlarına ihtiyaca göre tedrisatta bulunmalıdır. Gerçek devlet teşkilâtı, gerek hususi çalışmalar bu üç mühim unsurun kemâline müteveccih olmalıdır. Bu esaslı unsurlar gereği gibi olgun bir duruma gelmeyince teşkilât işlemiyor ve teşkilâtın başında bulunanlar vazifesini yapmıyor demektir. Dinî tedrisat ta bu vazife sahiplerini en iyi şekilde yetiştirebilmek için programlaşmalıdır. Cemaat, câmie yeni bir şey öğrenmek için koşmalıdır. Her camî için düşünülmesi lâzım gelen asli unsur, vâiz ve hatib olmalıdır. Vâiz icabı halinde hitabet vazifesini de yapabileceği için her câmie bir vâiz temini, teşkilâtın ön plânında bulunmalıdır. Fakat binlerce câmie gerekli vasıfta bir yetkili te'min etmek bugün için mümkün olmadığına göre kazalara, nahiyelere ve köylere bugün yalnız imamet vazifesini görebilen, ve e- linde vaaz ve irşad yetkisi bulunmayan kimseleri göndermek başta gelen mühim cezri icraat ve ıslahattan biri olur. Bu suretle her câmiin bareme dahil muvazzaf ve kanunla terfih edilmiş bir vâizi bulunduğu takdirde o camî için ayrıca bir imama ihtiyaç kalmaz. Vâiz, bulunduğu şehrin gösterdiği ihtiyaca uyarak hergün beş vaktin birinde, yani cemaatin en çok bulunduğu bir namaz vaktinde yüksek ta'limî vazifesini yapar. İrşad ve nasihatlerde bulunur. Vâizlere yardımcı mahiyette olan, yalnız cuma günleri ve senede iki bayram vazifeli bulunan hatibler, müftülükler idaresinde ve Kur'an kurslarına yardımcı olarak haftada üç gün meslekî tedris ile meşgul olurlar. Din tebliğden, vaazdan ve nasihatten ibaret olduğuna göre, dinî vazifenin başında da vaaz gelir. Dinde umumun anladığı mânâda

DİN ALİMİ

DİN ADAMI

Yazan:

MAHİR İZ

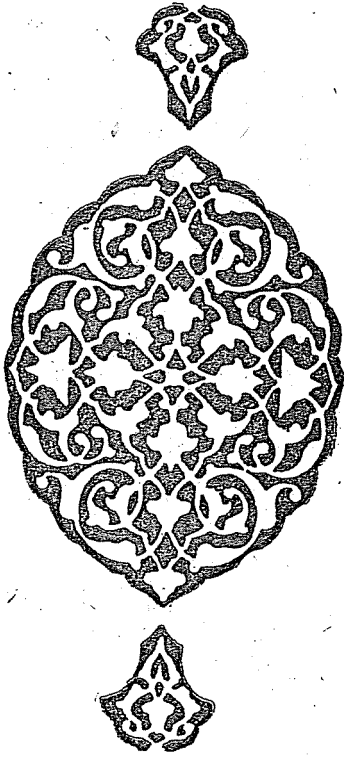
(İst. Yük. İsl. Enstitüsü
Öğretim Üyesi)

imamlık ve müezzinlik diye bir vazife mevcut değildir. Zaruretlerin doğurduğu bu vazife, gerektirdiği mânevî mes'uliyetten uzak kalmıştır. Vazifesini yıllarca ifâ etmiş bulunan zevât, buldukları büyük şehirlerde biri namaz kıldırır ve cemaatten herkes müezzinlik edebilir. Câmîin temizliği en başta gelen işlerden biri bulunduğundan, kayyum teşkilâtının takviyesi ve müezzinliğin kayyumlar tarafından yapılması veya müezzinlere kayyumluk vazifesi verilmesi uygun olur. Hastalık ve beşerî sair ihtiyaçlar dolayısıyla büyük ve kalabalık şehirlerin büyük camilerinde bugün imamlarda olduğu gibi münavebeyi sağlamak ve vâizlerin çalışıp konuyu işlemelerini temin etmek için bir büyük câmîe iki veya üç vâizin ta'vini de bir zarurettir. Bu suretle bugün şekil ve merasimden ibaret bir hal almış olan ve vaaz ve irşada resmî yetkisi mevcut olmayan ve mukaddes vazifesini yıllarca ifâ etmiş bulunan zevât, buldukları büyük şehirlerden ayrılmadıkları takdirde esasen yaşları ilerlemiş bulunduğu için bugün aldıkları tahsisatı yeni teşkilât kanunu himaye etmiyorsa iki misliyle ve kayd-ı hayat şartıyla emekliye sevkedilirler. İçlerinde hâfiz-ı Kur'an olanlar ayrıca ve ücretle Kur'an-ı Kerim kursu öğretmenlikleri yapabilirler. Bu hususları kalkınma plânında gerçekleştirebilmek için devletin bütçesini ayrıca tazyik etmeden bugün mevcut İmam - Hatip Okullarının dışında her vilâyette halk tarafından bir İlahiyat Lisesi binası temin edilmek için de Diyanet İşleri Bakanlığının Millî Eğitim Bakanlığıyla çok yakın iş birliği yapması başta gelen ihtiyaçlardır. Din adamlarının, dinin temel bilgisini teşkil eden fıkıh, usûlü ve onu vücuda getiren tefsir ve hadis ilimlerini metinlerde dürüst olarak istihrac edebilecek kudrette olmaları ve eski bir tabir ile Selâtin camii denilen büyük cimilerde vukubulacak münhallerde başlıca vazifelerimiz için, menşei ne olursa olsun beş kişilik mütehasıs ilmi bir hey'et önünde imtihan geçirmesi şart olmalıdır.

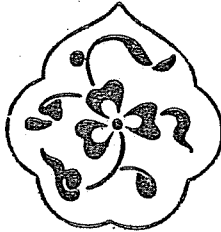
DİN âlimine gelince: O, din adamından büsbütün farklı bir hüviyettir. Vâkıa bizim memleketimizde belki bir asırdır bugünkü ilim anlayışıyla din âlimi yetişmemiştir. Tek tük eser sahibi zevât memleket çapında gerekli bir mana ifade etmez. Hamdolsun az çok gerek haricte yaptığı öğrenimle, gerek kendini yetiştirmek suretiyle olgunlaşmış fukâhâımız mevcuttur. Ve onlarla bugün milletçe iftihar ederiz. Fakat sayıları gittikçe azalmaktadır. Yurdun her bucağında dinî meseleleri kolayca halledebilecek din adamlarımız yeteri kadar değildir. Din ilminin en büyüğü, en geniş ilim fıkıhtır. Bu itibarla din adamlarımızı eski büyük fakih mertebesine ulaştırmak başlıca vazifelerimizden sayılır. Müslüman halkın en büyük ihtiyacı işte hakiki din bilgisi verecek olan bu din adamlarımızdır.

Benim arzetmek istediğim din âlimi kudemânın tabiriyle usûlde değil, meselede müctehid değerli âlimlerdir. Bunlar naslardan ayrılmayarak zamana göre yeni bir buluş, yeni bir görüş sahibi olan yani bir tahlil ve terkib yapabilen ilmi ve mantığı intikadı bütün vuzûh ve delâliyle ortaya koyan, dinin kavâid-i umûmiye dedikleri esaslarına dayanarak zamanın seyrini yakından tâkib edebilen ve dinin hiç bir terakkiye manî olmadığı delilleriyle ilim-adamlarının önüne koyan, başka İslâm memleketlerinde yetişmiş ve eser vermiş mütefekkirler ayarında din âlimlerimize ayrıca büyük ihtiyacımız vardır.

AVRUPA ve Amerika'da olduğu gibi seçkin kabiliyetleri himaye edecek vakıflar ve tesisler mevcut olmadığından bu çalışkan ve mümtaz şahsiyetleri devletin himaye etmesi lâzımdır. Çok kuvvetli bir Arapçadan başka bir yabancı dil tasarruf edebilecek durumda olan Yüksek İslâm Enstitüsü mezunlarından ve İmam - Hatib liselerinden imtihanla İlahiyat Fakültesine girenlerden veya İlahiyat Fakültesinden mezun olup da meslek derslerinden imtihan geçirenler arasında her sene seçilecek muayyen bir miktar zekâ ve kabiliyet erbabının şark ve garb üniversitelerinden meslekî bir doktora tezi temin edebilmeleri için onları yabancı memleketlere göndermek icabeder. Ve hiç bir mâlî endişeleri olmaması için de gerek kendilerini, gerek beraber götürmeyecekleri ailelerini lâyıkiyle terfi etmek de bir zarurettir. Hakiki din mefhumunun din adamları arasında bid'at ve hurâfelerden uzak bir anlayışla gereği gibi yapılması ancak, bu teşkilâtın tatbikiyle mümkün olabilir.

Tasavvuf

Ebû Hafs

El-Haddad

En-Neysabûrî

YAZAN

**Dr. Ahmed Subhi
FURAT**

Belh-li meşhûr suffi Ahmed b. Hadraveyh'in (H. 240/854) arkadaşlarından olan (1) Ebû Hafs Amr (yahut Omer) b. Seleme (yahut Sâlim) el-Haddâd en-Neysabûrî Nişâbûr'un Kûrdeâbâd köyünde doğdu. (2) Önceleri demircilik yapan (3) Ebû Hafs el-Haddâd'ın tasavvufa pek genç sayılabilecek bir yaşta intisap ettiği anlaşılmaktadır. Devrinin tanınmış şeyhlerinden Ubeydullah b. Mehdi el-Ebiverdî ile Nişâbur'lu sûfi Ali en-Nasrâbâdî'nin sohbetlerinde bulunuşu herhalde bu devrededir. (4) «Ey iman edenler, Allahın size helâl ettiği o en temiz ve güzel şey-bakılırsa, onun daha kendi şehrinde iken de ehemmiyetli bir nüfuz sahibi olduğuna ve şöretinin yayıldığına hükümlenabilir Nişâbûr'da yetişmiş büyük sûfilerden Ebû Osman el-Hîrî'nin hocası oluşu» (7) mevkiini tahminde bize yardımcı olacağı gibi Şâh Şucâ gibi devrinin meşhur bir sûfisinin, onu ziyaret maksadıyla Kirmân'dan Nişâbur'a gelişi ve Bağdad'a kadar onunla birlikt gidişi (8) de hakkında ki, müsbet tahminimizde haklı oluşumuzu gösterir.

1) Tabakât es-Sulemi 116; Hilyet el-Evliyâ, 2, 229, Târihi Bağdad XII, 220; Levâkih el-envâr, 1,65. Ebû Hafs el-Haddâd, Ahmed b. Hadraveyh hakkında «Eğer o olmasaydı, fütüvvet ortaya çıkmazdı» diyor (Bk. Keşf el-mahcûb, 150).

2) Risâlet el-Kuşeyriyye, 18; Menâkib el-ebrâr, 118b; Levâkih, 1,65.

3) Hilyet el-Evliya, X, 230; Tezkiyet el-Evliya, 286; Delâlet el-Müstenhic, 53, Ebû Hafs, «el-Haddâd» lakabını bu mesleğinden dolayı almıştı.

4) Tabakât es-Sulemi, 115; Târih Bağdad, XII, 220; Menâkib, 118b; Levâkih, 1,65.

5) Tezkiyet el-Evliyâ 1, 289.

6) Târih-ı Bağdad, XII, 221.

7) Tezkiyet el-Evliyâ, 1, 286 Nefehât el-mus 5; (Tercüme. 111).

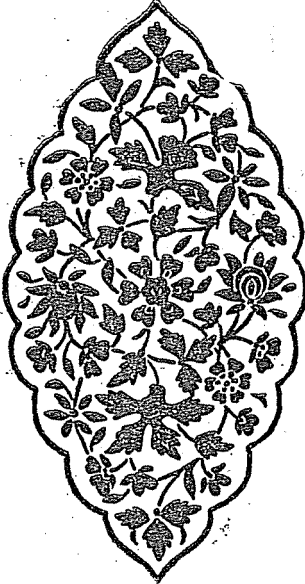
8) Keşf el-Mahcûb, 58, 154; Tezkiyet el-Evliyâ, 1, 286.

Ebu Hafs el-Haddâd müritlerinden bir cemaatle geldiği Bağdad ta büyük bir sûfi ve halk topluluğu tarafından karşılanmıştı. Bu ziyaretinde Bağdad'ta yaşayan meşhur sûfi el-Cuneyd (V. 279/909) ile tanışması burada bilhassa zikredilmelidir. Huzûrunda Bağdad şeyhlerinin yaptıkları toplantıların birinde (9) istizah için kendisine tevcih edilen en mühim mesele fütüvvet idi. Aynı mecliste hazır bulunan el-Cuneyd'in «Fütüvvet, kendini (büyük) görmeği bırakma ve (her türlü dünyevî, ilgiden vazgeçmedir) şeklindeki görüşünü pek beğenen Ebû Hafs el-Haddâd, sonra da kendi fikrini belirtti: «Fütüvvet, adâleti (herkese hakkını veriş) ifa ve infikamdan feragattır» (10). Ancak Bağdadlılar, onun bu husustaki görüşünü, kendisinin Bağdad'tan ayrılışı sırasında da talep edeceklerdir. Ebû Hafs'ın onları hayrette bırakan bu seferki, ifâdesi şuydu: «Fütüvvet'e kullanmak ve muamele etmek için sahip olunulur; yoksa lâf için değil» (11).

Başkalarını nefse tercih etmenin en güzel misâllerini bizzât hayatında vermiş olan Ebû Hafs el-Haddâd, tasavvuf'u edep olarak telâkki etmekteydi: «Tasavvuf, bütünüyle (muhtelif) edeblerdir; her zamanın ve yerin bir edebi vardır...» (12). 22 Sene onun sohbetinde bulunmuş olan Muhammed el-Cellâb «Üstadım, bir gün olsun gaflet ve inbisâf hâlinde Allah Teâlâ'yı andığımı görmedim; O'nu ancak huzur tâzim ve hürmetle anar ve andığı zaman da yanında bulunan herkesin göreceği derecede durumu değiştirdi» diyor (13).

O, nefsiyle devamlı bir mücadele halindeydi. «Hummâ nasıl ölümün ise, kötülükler de küfrün habercisidir» derdi (14). «Ben (güzel) huylara (sahip olduğumu) iddia etmiyorum, çünkü nefsimden izhâr etmesem bile gazabın sü-ratini hiss ediyorum. Yine ben cömertliği iddia etmiyorum; zira nefsimden onun kendi işini düşünüp (düşünmeyeceğinden), onu (hoş) karşılayıp (karşılama-yacağından) yahut herhangi bir vakit ihsânım hatırlatıp (hatırlatmayacağına) emin değilim» (15). Şeklindeki ifâdelerinde tevâzuun payı biraz fazla olmalıdır. (Bir şeye) kızdığı zaman öfkesi yatıncaya kadar güzel huylara dair konuşur ve sonra tekrar sözüne dönerdi (16).

Hareket ve davranışlara ölçü miyârı olarak kitâb ve sünnet'i kâbul eden (17) ve «Kim her ân hareket ve hallerini kitâb ve sünnetle değerlendirmez, kötü düşüncelerini töhmet altında bırakmazsa, onu adam yerine koma» diyen (18) Ebû Hafs el-Haddâd'ın bid'at telakkisi de bu husustaki görüşüyle kolayca telif edilebilir: «o (bid'at) Kur'an'a âit hükümlere tecâvüz, sünnetleri mühimsememe (olup şahsî) fikir ve isteklere uyma; (Kur'an ve sünnete) iktidâ ve ittibâ terkâdir» (19). O, bid'at'ten sakınmağa büyük bir ehemmiyet

- 9) Mezkûr toplantı Şuniziye mescidinde olmuştur (Bk. Keşf el-mahcûb, 154).
 10) Tab. es-Sulemi, 118; Hilyet, X, 230; Risâlet el-Kuşeyriyye, 18; Keşf el-Mahcûb, 154; Şezerât ez-zehab, II, 150; Nefehât, 58, (Tercüme 112).
 11) Tab. es-Sulemi, 118; Târih Bağdâd, XII, 222; Menâkib el-ebrâr, 119b.
 12) Tab. es-Sulemi, 119; Keşf, 47; Tezkiret el-evliyâ, I, 293.
 13) Tab. es-Sulemi, 116; Menâkib, 119a; Levâkib, I, 65.
 14) Risâlet el-Kuşeyriyye, 18.
 15) Tab. es-Sulemi, 112.
 16) Tab. es-Sulemi, 117; Tezkiret el-Evliyâ, I, 237.
 17) Hilyet el-Evliyâ, X, 230; Tezkiret el-Evliyâ, I, 291; Şezerât, II, 150; Nefehât, 58 (Tercüme, 111).
 18) Risâlet el-Kuşeyriyye, 18.
 19) Tab. es-Sulemi, 122.

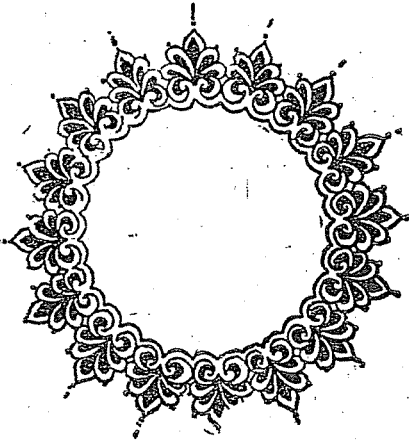
atfetmektedir. Nazarında Allah'ın dostu olan velî'nin en bariz vasıflarından biri de budur. Bir defasında kendisine «Veli kimdir?» diye sorulmuş, şöyle cevaplandırmıştı: «O (Veli) kerâmetlerle kuvvetlendirilen, bid'âtlardan korun-
durulandır» (Bk. Menâkib el-ebrâr, 120, b.)

Ubûdiyet te, ancak kişinin kendisine âit olanı terk ve emredildiğine sarılması ile olabilecektir (20). Bir defasında kendisine «Gerçekten adam denilmeğe lâvâk kimseler kimlerdir?» diye sorulmuş, o da şu cevabı vermişti: «Allah ile birlikte ahdları ifâ edenlerdir (21)». Talebesı sufi Ebu Osman el-Hîrî (22) Ebû Hafs'ın «Veren ve alan adamdır; veren ve (fakat) almayan yarım adamdır; vermeyen ve almayan ise, kendisinc bir hayır olmayan ahmaktır» (23) dediğini nakletmişti. Bu sözüyle ne demek istediği kendisine sorulunca şu açıklama da bulundu: «Allah'tan alau ve Allah'a veren adamdır zira o nefsinin bu hususta (böbürlenecek) herhangi bir halde görmez; veren ve (fakat) almayan yarım adamdır; Zira o (almamak suretiyle nefsinin bir üstünlüğü olduğunu görür. Almayan ve vermeyen ise, alan ve verenin kendisi olduğunu zanneden bir ahmaktır» (24).

Nişâbü'r'lu Zâhid Ebû Amr Muhammed b. Ahmed b. Hamdân (25), babasının kitabında Ebû Hafs'ın «Hâl ilimden ayrılmaz sözle (de) arkadaş olmaz» ifâdesine rastadığını zikreder (26). Onun «Yüksek bir hal ancak bir remelle birlikte görülmüştür» (27) demesine bakılırsa bu hususa ne derece ehemmiyet verdiği anlaşılır.

Ebû Hafs el-Haddâd'ın Mehabbet hakkındaki görüşleri de, zikre değerdir. «Sevgisinin, bir defa geldimi, sahibini asla bırakmayacağına inanır: Seve- ni sâki ve rahat bir halde görürsen, bil ki, gaflettedir. Çünkü sevgi (hubb) sahibini ebediyen bırakmaz; bilâkis onu (Allah'a) yakınlık, uzaklık, kavuş- ma ve hicâb gibi hallerde izâç eder durur» (28). Onun semâ hakkında da müsamahakâr davrandığı görülüyor. Yakınlarından birinin semâ esnasında ağladığı haykırdığı ve elbiselerini yırttığı kendisine habaer verilince» boğulan ne yapar; kendisinde kurtuluş zannettiği herşeye sarılmaz mı? demişti (29).

Ebû Hafs el-Haddâd'ın vefât tarihi olarak 264 h. (877 m.) (30), 267 h. (880 m.) (31) ve 270 h. (883 m.) seneleri gösteriliyorsa da sonuncusunun doğ- ru olması ihtimali kuvvetlidir.

-
- 20) Tab. es-Sulemi, 121; Hilyet, X, 230.
21) Tab. es-Sulemi, 122.
22) Ebû Osman el-Hîrî, Bağdad'lı el-Cuneyd ve Şam'lı Ebû Abdullâh b. el-Cellâ ile birlikte, devrinin en büyük üç şâlisinden biri idi (Bk. el-Muhtâr, 93 a; Nefehât, nr. 71. Hayatı hk. bk. Tab. es-Sulemi, 180; Hilyet, X, 244-6.
23) Tab. es-Sulemi, 120; Menâkib, 120b.
24) Tab. es-Sulemi, 120; Tezkiret el-evliyâ, I, 292.
25) Hayatı hk. bk. Mizân el-'tidâl, III, 16.
26) Tab. es-Sulemi, 119.
27) Tab. es-Sulemi, 121.
28) Tab. es-Sulemi, 119; Menâkib, 120 a.
29) Levâkib el-Envâr, I, 65-66.
30) Menâkib el-Ebrâr, 118b; Delâlet el-müstenhic, 53a.
31) İârîb-ı Bağdad, XII, 222; Menâkib el-Ebrâr, 118b; Delâlet el-müstenhic, 53a.
32) İârîb-ı Bağdad, XII, 222; Menâkib el-Ebrâr, 118b; Levâkib el-Ebrâr, I, 65.

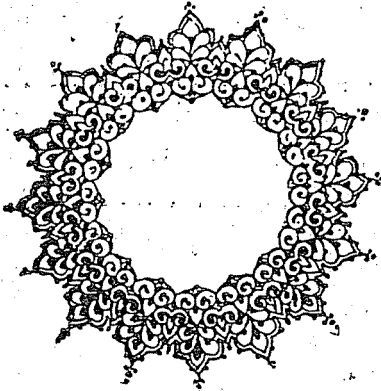
Tarih

YAZAN:

Mirza Hayıt (x)

26 Ağustos

«1071'den 1967'ye...»

Sevgili yengele'im, beylerim!
Konya ve Taşkent'in arasında dört bin kilometre var. Aramızda şive ayrılığı var. Ama bu ayrılık bizi ayıramaz. Allahımız bir, Peygamberimiz bir, dinimiz bir, imânımız bir, kanımız bir, kökümüz bir, Kardaşız, Dirdaşız, Kardaşız.

1941. inci yılın Eylülünde 35 bin Türkistanlı, kızıl ordudan ayrılıp, Alman saflarına geçtik.. Bu geçiş, çok çetin oldu. Senelerce Ruslarla döğüştük. Ben Kızı! Orduda Tank Yüzbaşısı idim. Almanlara Türklüğümüzü güç ispat ettik. Yahudiler onlara bizim de Yahudi olduğumuzu söylemişler. Saçım siyah, burun mukavves... Üstelik sünneliyim.. Almanlar önce bize bu yüzden azap çektirdiler. Türklüğümüzü kabul etmeyişleri bizi azaplara saldı.

ALLAH BİZİMLE...

Komünizmin düşmanı Almanya safinda Türk alayı kurduk. Vatanımızı sömürer Komünizmi yıkmak için savaştık. Kalpagemizde, göğsümüzde, bayrağımızda şu ibare yazılıydı:

Allah biz bilân

Anadolucası:

Allah bizimle...

(x) Bu Koferans, Türkistan Mücahitlerinden Mirza Hayıt tarafından Konyada verilmiştir.

Çilemiz dolmamış. Harbi Komünizm kazandı. Bizi Ruslara teslim edecek oldular 30 kardeşimiz «Ölürüm, Komünizme dönmem» diye kendi kendini yandırdı; öldü, gitti. Aylarca ormanlarda, sırda burda saklandık, Batılılar bizi bulup da Komünistlere teslim etmesinler diye.

TÜRKE HİZMET İÇİN İLİM ŞARTTIR,

Türk'e hizmet için ilmin şart olduğunu anladım. Berlin Üniversitesinde İslâm dilleri okudum. A'apça, Farsça, Osmanlıca, İslâm Tarihi, Tefsir, Hadis... İyi ki, okumuşum. Allaha şükür. Olmasa, olmazmış.

12 kitap, yüzden çok Avrupa ilim mecmuasında ilmi yazı yazdım. 57 inci senede. Her 7 defa İslâm memleketlerini ziyaret ettim. Bandung-İstanbul arasındaki İslâm illerini...

53.de Haccettim, Anama bağışladım.

58'deki Haccımı Babama bağışladım. Hür Türkistanı görmeden öldüler. Hür olan Hacca gider.

63 yılında toplanan İslâm Konferansında Almanya'yı temsil ettim. Harvard Üniversitesine misafir profesör olarak davet edildim. Türkistan kürsüsünde konferanslar verdim.

Sevgili yengelerim, beylerim, Türkistan, Dünya Türklüğünün beşiğidir. Dilim anlaşılıyor mu? İngiliz, Fransız, Alman dillerini iyi bilsem de Türk yurtdında el diliyle konuşmam. Dilimden anlayan kardeşlerim, dilinize işleyen Frenk iâflarını atın. Ankarada konuşacaktım. «Fransızca mı, Almanca mı, İngilizce mi? konuşacaksınız?» dediler. Ben Türküm. Türk kardeşlerimin içindeyim, Türkçe konuşacağım, beni anlamak boynunuza borç; dedim.

Türkiye'li kardeşlerim, bahtiyarımış. İki deniz arasını zaptedmişler.

Bugün hürsünüz...

St. bizden sadık imişsiniz:

Sosyalistleriniz Türkiye için «ekmek, ekme» diyorlar. Bu ekmeçler Türkistanda vardı. Zengindik; sefahata düştük. Bu işler, Millî hayatımıza «doğru» gelmedi. Din hayatımız da bozuldu. Dinimiz, Peygamberimiz, Allahımız kabahatlı değil... Dinimizi bize yanlış nakledenlerde suç... Allah onların cezasını kendî verecek.

Ankara'da Millî Kütüphanede bir kitap gördüm. Bir Türk Profesörün kitabı «Ruslar Türkistanı kolaylıkla zaptettiler» diyor, bu Türk profesör!.

Ya Rus tarihçileri ne diyor: «Rusya Türkistanı zaptetmek için 210 sene savaştı.»

1710'da Hazar Denizi yoluyla Hıveye 5000 Rus askeri çıktı. Rus kumandan. «naske nerede geceliyecek» diye düşünürken, Hıve Hanı akıllıymış: Askeri evlere dağıtılm dedi... İkişer, üçer, beşer Moskoflar evlere dağıldı. Gece Türkleri Moskofları kestiler.

1852 yılında yine Moskof-Türk Savaşında 150 sene istihkâm çalışmaları yapıldı. 1866'da Taşkent Semerkant; 1876 Buhara, 1872 Hıve, 1887 Göktepe Savaşları.. Göktepede 27 bin Rus askeri eridi.

Ruslarla ticaret yapan zenginlerimiz vardı. Rusyada para bol, Maddeperest zenganeler Rusçuluk güddü.

NAMUSLA YAŞA, ARİRETLE ÖL!

Analarımızın, beşiklerimizi sallarken dudaklarındaki ninni şu idi: Namusla yaşa . Arirretle öl.»

Tarıhten öğrendik ki: Esir olmak kolay, istiklâl zormuş.

Türkistanda bugüne dek 4600'den fazla isyan oldu. 1916da büyük isyan. Dara çekilenler «Anadolucası: Darağacı» üç ay asılı bırakıldı. Kerenski, bu vaziyeti tasvip etmedi. Çar'a kızdı. Türkistanlılar Kerenskiyi desteklediler. İktidara gelince Kerenski de Moskofluğunu gösterdi. Aynı plânı bu defa o tatbik etti.

Türk aydınları arasında da şahdet kalmamıştı. Azerbeycanlı Resûzâde topraklı muhtariyet isterken; Türkistanlı Ubeydullah; «Hayır demokratik cumhuriyet; kendi kültürümüzü yaşatacağız» diyordu.

Bu hayı huy çinde Moskof yine kazandı. Milletlere istiklâl söziünü çiğ-nedi: «Yatınz proleter istiklâli» dedi.

Hız. Âkif ne güzel buyurmuş:

Girmeden tefrika bir millete, düşman giremez

Topra vurdukça yürekler, onu top sindiremez.

Ulema, Komünizm propagandası yaptılar. Hintli Berakattullah - Komünizm İslâm'a uygundur dedi. Bizimkiler, bu Hint Komünistine kamp, Komünist Partisine girdiler.

Ruslar, Ruslaştırma, Türk birliğini bozma siyaseti güdüyorlar. 20 bin Ermeni; Hokand'a yerleştirdiler. 10 bin Türk ailesini. alıp başka yerlere sürdüler.

1919'da Lenin «Çabukla Türkistan cephesi açılın» dedi. Buhara'da Milli Mücadele başladı. Son Milli kıyam, 1934'te.

1924'te Türkistan Türkleri parçalandı. Ruslar oymak adlarını devlet adı yaptılar. Tacikistan, Özbekistan, Kazakistan... Biz Türklüğümüzü, İslâmîliğimizi unutmadık.

KOMÜNİZM, RUS EMPERYALİZMİNİN SİLAHI İDİ

Komünizm, Rus Emperyalizminin bir silâhi oldu. Ruslar her daim Kur'an okur» Peygamber büyük insan, en birincisi Komünist derler.

Türkistan Mücahîdlerinden İkrâm Bey, Komünist Partisine girmiş, yüksek mevkilere geçmişti. Türkistanda Kot Başî «Emniyet Müdürü» ve ordu kumandanı her zaman Rustur. İkrâm'ın Millî ifaaliyetlerini haber aldılar. Türkler, Ekmel İkrâm'a «Hint'e, Afganistan'a kaç; emre hazır hususi tayyare var» dediler. «Yok; gitmem; bu vatan benim» dedi.

1936 inci yılın 11 Martunda, Ekmel İkrâm, Fevzullah Hoca, Moskovada idam edildi.

Sultan Sekizbay 1939'da asıldı. İki milyon kişi hapsedildi. Mektepler, Hastahaneler hapishane oldu. 1 milyondan çoğunu 1939 sonuna dek öldürdüler.

Bugün Türkistan Atom sahası. Altı milyon Rus Batı Türkistan'a iskan edildi. Asya-Afrika Komünizm Propaganda merkezi, bugün Taşkent. Rusya'ya; her geleni Türkistan'a göfördüler. Bugüne kadar 40 binden çok ziyaretçi getirdiler. 1170 Film, 1958-66 arasında 16 Asya-Afrika Konferansı. Asya dillerinde 5 milyon nüsha propaganda broşürü.

Türkistan, Rusyadan kopsa, Komünist İmparatorluğa çöker. Rusyanın % 98 ipeğini % 100 kağıcuğunu Türkistan verir. Uranyum, Yakutistanda çıkar.

TÜRKİSTAN RUS'A KABRİSTAN OLACAKTIR!

Minare yıkıp «Restore» diyorlar. 1929'da Din Dersleri Mekteplerde yasak edildi.

Fakat Türkistanda İslâm ruhu ölmedi. Türkistan, Rus'a kabristan olacak. Size bu'ada bir hatıramı nakledeyim:

Almanya'da mühendislik tahsil eden bir Türk genci, Alman kıızıyla evlenmiş. Ve kız Müslüman olmuş. Bu Türkiyeli genç, Kelime-i Şehadet getirmeyi bilmiyordu. İslâmın ilk şartı Kelime-i Şehadet... Müslüman oldum diyen Alman kıızı da Kelime-i Şehadetten habersizdi.

Namaz dinin direği. Bugün Türkistan'da Komser, Muallim, geceleri imâmdır. Namaz vakti, hiç olmazsa sükût eder. Ezan vakti Türkistanlı susar ve Allah'la konuşur.

Türklük ve İslâmîliğimizi muhafaza etmekteyiz. Türkistan Türkü İslâma bağlıdır.

İslâm ile milliyetçilik birleşmeli. Bizim uallî halitemizde İslâm var. Millet her olmazsa dini hür olmazmış. Ezan. Namaz büyük suç... Türkistanlı; Ezer işfirmedigi, namaz kilmadığı halde eben Müslümanmış diyor.

Allaha şükür ki, Rus kıızı İslâm'a girip Türkleşir.

Türkistanda 16 bin Câmî ve Mescit vardı. Şimdi üç Câmî var. İmâmlarımız yok.

DOĞURAN ANALAR...

Türkistanlı ana mâşallah doğurgan... Biz bir ana bir babadan 16 kardaşlık. Babamın dört hektar yeri vardı. Sosyal cihet; 16 çocuğu terbiyelemek mesele... Analarımızda bir şeref var: Çocuktan korkmuyorlar. Dört ağabeyim beş yıl içinde şehit oldu. Ben şehit ağabeylerime ağlarken anam dedi «Sen de ölsen n'olacak. Ben oğullarımla Cennette olacağım»

17 Milletten, -Yahudi, Eston, Baltık, Rus- çocuk alıp da adını Ahmed, Mehmed soyup İslâmlaştıranlarımız var.

Allah bizi bu noktaya getirdi. Rus bugün feryat ediyor: «İslâmcılık ölmüyor» diye açıktan açık.

Hanım Yengem, efendilerim!

Yedinci asırda İslâm doğdu. En son sosyal ihtilâl budur. Rus «1917 ihtilâli ilk» diyor.

İslâm propagandasının cezası 15 yıl hapis. Batılılar soruyor. «Niçin ihtilâl yapmıyorsunuz?» Onlara diyorum: «Siz Hıristiyan Macar ihtilâlcilerine ne yardımında bulundunuz?»

Rus çağıda, Çin batıda propaganda yapar. Türkistan Türkü bu iki ejderha arasında sıkışmış.

Bilmeyen herkese inanıyoruz. Çok saf, sadık insanlarız. İslâm kongrelerin de «İbn Sina, Tirmizi, Buhârî'yi yetiştiren topraklar için yardım, gayret gerek» dedim.

Ulemasını da, Bakanlarını da Türkistan meselesinde, İslâm illelerini sömüren Komünist emperyalizmi bahsinde uyanık bulmadım. Ben anlattıkça ağlıyorlar, ağlıyorlar. Hepsi bu...

Endonezya'da bir Türkistan'ı kurtarma cemiyeti var. Eyüp Han, Türkistan Akademisi kurdu, ilmi cihetten çalışacak.

TÜRKİYE: GÖZÜMÜN AĞICIGI, NURU

Türkiye: Gözümün ağıcığı, nuru... Allah sizlere her dem kuvvet versin. Türkiye'ye YAŞ TÜRKİSTAN dergisi yasak edilmiş. 1949'da TÜRKİSTANLI GENÇLER CEMİYETİ kapatılmış. Cemiyetin kütüphanesindeki 16 bin kitap, cemiyetin evi alınmış.

Sizlerden bir isteğimiz: Mânen destek.

Türkiyede. Türkistan için, ayda bir makale görmüyoruz. Görsek başlarımız göklerle çıkar.

TÜRKİSTANLI PROFESÖRLER:

Türkiye Üniversitelerinde 12'den çok Türkistanlı Profesör var. Türkistan kültü derneği reisi, bugün Ankara'da kunduracı, boyacı

Millî kütüphanede Türkistan için 10'dan fazla kitap yok. Halkın samimiyetine bakınız; bizim hareketimize bakınız.

VİETNAM, KONGO VE TÜRKİSTAN :

Biz sizin için bir şey yapamıyoruz. Ankarada, İstanbul'da Kongo için, Viyetnam için yürüyüşler, Mitingler, insânî ise, Türkiye ile Türkistan, hem kandaş, hem dındaş. Niçin Türkistan için hak yok. Bu, ilâhî haktır. Hayatımız, millet, Allah yoluna hediye edilmiş hayat. Allah göstermesin, Türkiye dara düşerse bütün dünyadaki Türkistanlı kardeşleriniz her daim diyorlar ki, «bizim birinci borcumuz, Türkiye hürriyetini mal ile, can ile muhafazadır.»

Eğer Türkiye-maazallah-yok olursa, «barbarlar geldi. gitti» diyecek haçlılar, orakçekiçliler..

TARİHTEKİ HATALARIMIZI TEKRARLAMADAN:

Bir çavuş, bir nefer gibi sizi müdafaa edeceğiz. Keskin kararımız bu... Elimize gelen her şeyi yapacağız. Tarihteki hatalarımızı tekrarlamadan.

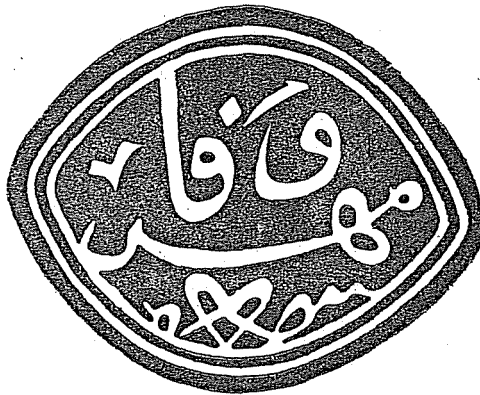
Türk Milleti ordu, asker millet olduğu için diyeceğim ki:

ALLAH BİZ BİLAN...

Mihr'i Vefa

YAZAN

**Ord. Prof. Dr.
SÖHEYL ÜNVER**

Sene 1943. Kütüphanelerimizde seri halinde kitapları, fihristlerinden ayırarak tek tek çok sayıda baktığım yıllardan biri. Sıra ikinci Sultan Mahmud Adli türbesi karşısında Köprülü Mehmed Paşa kütüphanesine gelmişti. Orada meycud bütün kitapları tamamen gözden geçirdim. En son da Sultan Ahmed Camii'nden nakledilen az sayıda yazma kitapları incelerken 97 numarada 846 (1442) Hicri yılında kopye edilmiş, Gazalî'nin «İhya-el-Ulum» nüshasının başta boş sahifesinde

«Vakfı Hazreti Şeyh Vefa Rahmetullahi Aleyh» ibaresini gördüm ve «Mihr'i Vefa» mühürünü okuyunca esasen başka yazma eserlerimizden şimdilik birinde mübarek el yazısını bulduğum Vefa Hazretlerine ta'zimen o esnada ayağa kalktum. Şimdi bu pek değerli hâtıranın maanasına geliyor ve bundan mâzimizle ra-

bitahı taraflarını kendilerine vakit geçirmeden örnek ittihaz etmeleri icabeden, yarının nümüne insan olmalarını dilediğim gençlere ithaf ediyorum.

Bu mühürdeki «Tavsifi Terki» iki suretle okunabilir:

1 — Mührü Vefa

Vefanın mübrü manasına gelir ki bu maksatla bu ibarenin yazılmış bulunması ihtimâl dahilinde olamaz.

2 — Mihr'i Vefa

En doğrusu budur. Vefa hazretleri de mutlaka böyle düşünerek mührünü kazdırmak isteyenleré söylemiş olmalıdır. Zira Vefa Hazretleri bizzat dünya işleri ile meşgul olmamıştır. Onun pek az sayıda Molla Sinan Paşa gibi güzide ve güvendiği mensubları bu işleri yaparlardı kanaatindeyiz. Aynı zamanda bu Mühür Fatih Devrinin pek moda haline ve hükümdarın şahsi mühürlerine benzetilerek zamanının İstanbul'da pek maruf soylu tezyinat ve yazısıyla bir sanat eseri sayılmaktadır.

Ne demek bu Mihr'i Vefa;

Mihr'in lügat manaları şöyle:

Güneş, sevgi, veadad, dostluk...

Şimdi bu Mihr'i Vefa terkiibinin İham ile yani iki manası olan bir kelimeden meydana gelen anlamına gelelim:

Vefa muhabbete

Vefalı Muhabbet

Vefa Güneşi

Vefakâr sevgi

Bu birleşik manadan Vefa Hazretlerinin içimizdeki herdem taze ve şâşââli rûhanî varlığından bizler şöyle derin düşüncelere varabiliriz.

— Sevginin devamı sevilene ebedî vefalılık bağlarıyla mümkündür.

— Vefalı sevgi pâyidâr olur.

— Vefakârlar ancak sever ve sevilir.

— Vefa gurub etmiyen ebedî bir iç güneşimizdir.

— Sevme ve sevilme vefalılığın bir dünya lezzet ve sevincidir.

— Vefakâr insan yakınlarına ve hatta uzaktakilere bir güneştir.

— Vefâşîârın güneşi vefakârlıktır.

— Dünyada vefa yoktur deme, istersen vefa güneşinden feyz alarak ebediyen vefakâr olabileceğini unutma.

— ...

Siz şu mührün şekil güzelliğine de bakın, hayran olursunuz. Bizlere beş asır sonra bahsettiği manalarla koca Vefa hazretlerinin ahlâkî telkinlerine bakın.

Üstad manasına da gelen şeyh unvaniyle Konyalı Mustafa Vefa, ismini beş asırdır İstanbulumuzun bir semtine de bahsetmiş sayılır. Fatih'in İstanbulu fethinden önce bu semte Sferaki denirdi. Büyük denen Kostantin zamanında Senato azasından olan bu zât bu rasını kurmuş ve imar etmiş derler. Ama unutmayalım ki bu semtin zamanındaki kurucusu Vefaya hörmeten bu

semtte diğer yerlerde oturanlar onun ruhanî makamını daima temiz tutsun ve yanındaki çirkin binayı kuranın temelinden çıkan taşları, panteonu sayılmağa değer mezarlığına hörmetsizce atarak bir mezbele hâline soktuğu o yeri temizlesin. Size vefalı sevginin sembolü vefa hazretlerine de vefakârlık bunu icabettir.

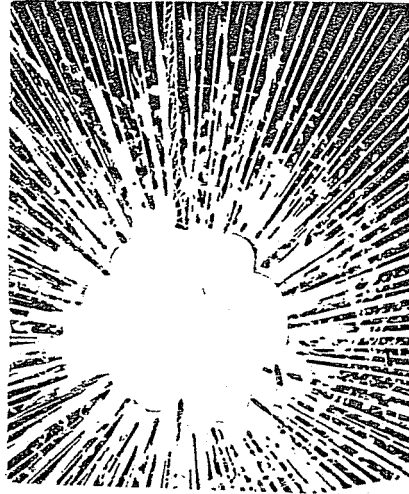
Vefa Hazretleri İstanbul'un zamanında ve bugünümüzde örnek tutulması icabeden, makamından asla düşmeyen bir büyüğüdür. Onun devlet büyüleriyle alakası yoktur. Etrafına adam toplamaz, herkesle konuşmaz. Hatta onun İstanbul'u şereflendirerek oturmasını isteyen ve bu maksadla davet eden

Fatih Sultan Mehmed ziyaretinde bulunmak istediği hâlde bile meyil göstermemişti. Halk ile sohbeti bazı zamanlara münhasırdır. İstanbul mevki sahiblerini bile istedikleri üzerine hususî olarak huzuruna almaz. Halk arasında kabul ederdi. Aynı zamanda şair olan Şeyh Vefa'nın şu beyti ne kadar manalıdır:

Kılınçtan keskin, kıldan ince

Cihan halkıyla söyleşmek dilince

İstanbulumuzun manevî hâkimlerinden ve kurucularından olan Vefa hazretlerine haktan rahmet diler ve bugünkü neslin de vefakâr olmalarını temen ni ederim.

Nûrânî

Zuhur

Uyanın başladı Kur'andaki Nûrânî zuhûr,
İniyor yine maşrika gökten
nûr üstüne nûr...

Seherin mahşeri bülbül sesi çılgınlaşıyor,
Açıyor gülleri bir bir, uyanın nefha-i Sûr.

Esiyor rahmet-i Mevlâ getiren bâd-ı Sabâ,
İniyor Arş-ı İlahîdeki rûhânî huzur..

Açılır zevki cemalin, nice kalplerde yanar,
Süzülür bahçelere, mest olarak dilber-i
hür.

Geliyor dinleyiniz bir derin âheng-i Semâ,
Tütüyor Cennet-i Firdevsî saran pembe
buhûr.

Doğuyor âleme kalkın yine İslâm güneşi,
Ediyor şânını îlâ, o celâdetli şûr.

Arif EMRE

MERHUM

Dr. ŞAKİR

SİKİRİÇ

Saray - Bosna Edebiyat
Fakültesi Ord. Profesörü

بعناز وفات تربیت مادر زمین مجوی
در سینه های مردم عارف مزار ماست

ÖLÜMÜMÜZDEN SONRA TOPRAK İÇİNDE
MEZARLARIMIZI ARAMA; BİZİM MEZARIMIZ,
ÂRIF KİŞİLERİN KALPLERİNDEDİR.
CELÂLEDDİN RUMÎ

Merhum Dr. Şakir Sikiriçten bahsederken pek tabii olarak Bosna ve Hersek İslâm Maarifinin mümessilleri olan birçok büyük âlimimiz de gözlerimizde canlanmaktadır. Profesör Şakir Beyle birlikte, onun hocaları ve arkadaşları olan: Reîsu'l-Ulemâ Hacı Muhammed Cemaluddin Çavuşevîç Efendi ve Muavini H. Mehmed Tefvik Efendi Okıç'ı, Müderris Mehmed Efendi Muftiç ve kardeşi Müftî Sâlim Efendi, dinî okullarımızın müdürlerinden Muhammed Efendi Dizdar'ı, Gâzi Husrev Bey Medresesinin âlim müdürü Ahmed Efendi Burek'ı, profesörlerden Seyfullah Efendi Proho, İbrahim Sırrı Efendi Zafaranî ve Salih Safvî. Efendi Başıç'ı, tarihçi Muhammed Envarî Kadıç ile Hamdi Kreşevlyakoviç'ı, Müftî Sâkıb Efendi Korkut'u ve müderris kardeşleri Derviş ile Siracuddin Efendileri, dinî ders kitapları müellifi Muhammed Said Efendi Serdareviç'i ve Hacı Mehmed Efendi Hancıç'ı, Temyiz-i

H. Ömer Muşıç
Saray - Bosna Şarkiyat
Enstitüsü Azası ve Edebiyat
Fakültesi Şarkiyat Bölümü
Öğretim görevlisi

Şer'î kadılarından Ali Rıza Efendi Prohiç ve Hafız Abdullah Aynî Buşatliç'ı, Mostar müderrislerinden Hamza Efendi Puziç ile Hacı Ahmed Efendi ve Hacı Ali Efendi Karabeg kardeşleri, Re'isu'l-Ulemâ Fehim Efendi Şahho'yu, Müderris Hafız Muhammed Efendi Panca ve Hacı Mustafa Aga Merhemîç ile yirminci asrın ilk yarısında Bosna ve Hersek müslümanlarının hayatında derin izler bırakan pek çok değerleri hatırlamak nasıl mümkün olabilir? Bunların her birinin ilim, marif ve kültür sahalarında çok büyük faaliyeti olmuştur. Dr. Şakir Sikiriç, gerek meslekî ve ilmi, sahada ve gerekse

zikri geçen zevatın muasırı ve mesai arkadaşları olması hasebiyle ilim adamlarımız arasında muhtemelen bir yer işgal ediyordu.
Sikiriç, tam bir İslâm maarifçiler ailesine mensub idi. Ben şahsen, Sikiriç'lerden üçüncü taalebi olmak baht ve şerefine nâil olmuşumdur. Saraybosna'da Bendbaşındaki Rüşdiye mektebinin üçüncü ve dördüncü sınıflarında (1914-1915/

1915-1916) arapça (Emsile, Binâ, Maksûd) ile Türkçeyi (Sarf-ı Osmanîyi) merhum Bahauddin Sikiriç'ten okudum. Merhum ŞeyhBahauddin'in tedrisatı, kuru bir ders anlatmaktan ibaret değildi. O sınıfta okuduğumuz dersi tatbik mevkiine koymağa da gayret eder ve bizden arapça ve Türkçe küçük hikâyeler hazırlamamızı isterdi. Aradan elli sene geçtiği halde bugün bile Arapça ve Türkçe olarak terkip ettiğimiz şu kısa ibareyi hatırlarım: «Düü, Trebeviç dağına gidip ora da kızartılmı; et yedik, soğuk su içtik, eğlenmek ve sonunda evlerimize döndük.». Merhumun favsiyesi üzerine her âlebe günlük hayatında en çok kullanılan 500'ü müteceviz Arapça-Türkçe-Boşnakça kelimelerden mürekkep bir lügatçe tanzim etmişti. Dördüncü sınıftaki bir dersini hâlâ hatırlarım. Hattat yazısıyla tahtaya:

اَكْرِمُ اَبَاكَ وَاُمَّكَ فَاِنَّ اللّٰهَ يَكْرِمُكَ

«babana, anana ikramı et ki Allah da sana ikram etsin» ibaresini yazdıktan, okuyup terceme ve tahlil ettikten sonra, İslâm talimatına göre çocukların ebeveynlerine olan hurmet vecibesi hakkında bize bir de ders vermişti ki, bu sıralarda pek çok çocuğun habası cepheye bulunuyordu. (Birinci Cihan Harbi). Bunu müteakip defterlerimizdeki imlâ ve hüsn-i hat hatalarını tashih etmişti. Aynı şekilde, bize güzel yazısıyla:

لَا اِيْمَانَ لِمَنْ لَا اَمَانَةَ لَهُ

hâdîsi şerifini yazdıktan sonra nasihat dolu bir ders vermişti. Bundan sonra, yeni tesis edilen Sancak Medresesinde bana iki sene müddetle (1916-17/1917-18) hüsnî hat okuttu. (Rahimehu'llâhü Ta'âlâ Rahmeten Vâsi'aten.)

Talebesi olduğum ikinci Sikiriç, Saraybosna Temyiz Mahkemesi Fâkimlerinden merhum Osman Sikiriç idi. Sancak Medresesi birinci ve ikinci sınıflarında (1916-17/1917-18) bana türk çeyi okutmuştu: Türk dilini bize Jelitschka gramerine istinaden hazırladığı dres notlarına göre okutuşu şu anda bile gözlerimin önündedir. Genç ve yaşına göre fazlaca ciddi idi. Bütün bilgisini, birden talebenin hafızasına yerleştirmek istemiş gibi büyük bir şevkle ders verirdi. Onun tedris metodunun üstünlüğünü, ancak bizden ayrılıp bâkim olduktan sonra (sene 1918) lâykıyla takdir edebildik. (Rahimehu'llahu Ta'âlâ Rahmeten Vâsi'aten).

Gerek talebesi ve gerekse mesai arkadaşı olarak kenidisiyle maarif hizmetinde en uzun zamanı (45 sene) geçirdiğim Sikiriç, merhum Dr. Şâkirdir. Onunla ilk karşılaşmamı Kuzat Mektebinde (Şeriatska Sudaçka Şkola) (1921-22 ders yı-

lında) idi. Kendisi o zaman, merhum Veliyyuddin Sadoviç'in yerine bize türkçe derslerini verirdi. Aynı sene, Mantık ve Psikolojiyi de okutmuştu. Garp Mantığı ile Arapça Mantığı karşılaştırmak suretiyle yaptığı derslerde, arapça mantık istihlamlarını boşnakça karşılıklarıyla birlikte öğrenmemizi ona borçluyuz. 1926 senesinin Ekim ayında merhum Şâkir Efendi ile Profesör Muhammed Paşic Efendinin teklifi üzerine Şeriât Kollejine (Şeriatska Gimnazia) öğretmen tayin edilmiştim. Kendisinin Kuzat Mektebi Müdür lüğüne tayinine kadar (sene 1929) öğretmenlik vazifemde bana rehber ve örnek oldu. Ondan sonra da hemen hergün görüşürdük. Ya, ek vazifeli olarak Gazi Husrev Bey Medresesi Öğretmenler toplantılarında, yahut da Cuma günleri Sahih-i Buhârî'nin Gazi Husrev Bey Dürü'l-Hadisindeki umumî dersinden sonra unutulmaz üstat Ahmed Burek'in yanında daima bir araya gelirdik. 1946 senesinin sonbaharında Feyzullah Hacı Bayriç, Muhammed Müezzinoviç, Mahmud Traliç, Halid Hacı-Muliç ve benim de bulunduğum mahdut bir talebe gurubuna, Feriduddin Attâr'ın Pendnâme'sini lâzım geleu sarf ve nahiv izahlarıyla birlikte okutmuştu. 1950 senesinde merhum Edebiyat Fakültesi Profesörlüğüne seçildiği zaman ahvalin icabı olarak tekrar talebesi oldum. Tıpkı 30 sene evvelki gibi, 1956 senesinde de yine merhumun teklifi üzerine Edebiyat Fakültesi Şark Filolojisi Kürsüsüne asistan olarak tayin olundum. Bu tarihten sonra, merhumun vefatına kadar üç İslâm Şark dillerindeki derin vukufuna daha yakından şahit olduğum gibi, pedagojik formasyonu ve tedris hususundaki tecrübeleri ile talebe ve asistanları arasındaki münasebetlerini de müşahede etmek fırsatını buldum. O, cidden yaygın bir ilim hazinesi idi. Her hangi bir suale ikna edici cevap alabileceğimizden daima emini bulunuyorduk. Birçokların fikrine göre, devrimizin âlim bir Ahmed Burek'i, ileri gelen bir kültür ve maarif adamı idi. İki cihan harbi arasında, fakir müslümanlara yardım eden «Merhamet» cemiyeti idare meclisi azası ve İslâm Din Görevlileri Cemiyeti olan «el-Hidaye» nin fa'âl azalarından biri idi. Muhtelif komisyon ve heyetlere iştiirak ettiği gibi, Şarkiyat Enstitüsünün kuruluşundan beri (sene 1950) bu Enstitünün çalışmalarına da katılıyordu.

Tedris işlerinde 47 sene çalışmakla kalmıyan merhum, muhteva ve değer bakımından takdire mazhar olan bir çok ilmi eserleri de meydana getirmiştir. Burada, neşir tarihleri sırasıyla bunlara temas edilecektir:

1 Merhum, Budapeşte Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Şarkiyat bölümünde Prof. Ignaz Goldzher'in talebesi iken, macarca olarak, Bosna ve Hersek'teki tekkeleri hakkında bir makale yazmıştır (Derviskolastorok és szént sirok Boszniaban, Budapest 1918). Bosna tekkeleri ve tarikatları hakkındaki doktora tezini de macarca olarak Budapeşte'de 1923 tarihinde takdim etmiştir.

2 Fransisken papaz frere Dr. Augustin Çiçic ile birlikte, Saraybosna mahalli Hükümeti organı olan «Narodno Jedinstvo» gazetesinde (1920/III, 266-268, 270-272) FOYNIŞA kazasındaki

tekke ve manastırları ziyaretleri vesilesiyle kaleme aldıkları kısa hatıralarını «KROZ TEKİJE I SAMOSTANE, NEKE CRTICE S PUTOVANJA PO FOJNICKOM KOTARU» yayınlamıştır.

3 Macar âlimlerinden János Káracsonyi'nin «Böszormenyi veya Ismâ'îliler kimdi ve memleketimize ne zaman gelmişlerdi» adlı etüdünün bir boşnakça hulâsasını Saraybosna'da intişar eden Pravda almanığında 1923 senesinde neşretmiştir (s. 99 - 103).

4 Keza Pravda almanığında (sene 1925, s. 77 - 86) merhumun Gazali hakkında bir makalesi yer almıştır.

5 Saraybosna'daki İsâ Bey, Iskender Paşa tekkesi, Gazi Husrey Bey hankâhı, Sinan ve Seyh Bistrîği tekkeleri hakkında yazdığı makale, 1927 senesinde Zagreb'te neşredilmiştir. (Narodna Starina. VI/1, s. 77-79).

6 Merhum, Muhammed, Paşić ile birlikte Emir Şakip Arslan'ın «Müslümanlar neye geriledi, diğerleri niçin ilerledi?» adlı eserini boşnakçaya tercüme edip, Meşihat-i İslâmiye organı olan «Glasnik» mecmuasında 1934 senesinde tefrika halinde neşretmiştir (II, sayı 4-7, «Zašto su Müslimani izostali a drugi nparedovali?»).

7 «Vâkıflar günü» (Mirac gecesi) merasiminde (2 Ekim 1937) Devlet Tiyatrosunda merhum şâkir bir konferans vermiştir. Konferansın mevzuu «Ecdadımızın kültür oriyantasyonu» (Kultura orijentacija našli predja) idi. Bu konferansında merhum misaller vermek suretiyle Türklerin müsamahakârlığını ve memleketimizdeki İslâm kültür tesirini anlatmıştır. Konferans metni 1937 senesinde yine Glasnik'te neşredilmiştir. (V, sayı 11).

8 Yugoslavya Reisa'l-Ulemâsı (Şeyhü'l-İslâmî) merhûm Muhammed Cemâluddîn Çavuseviç'in hatırasına tahsis edilmiş Saraybosnada müntezir Müslüman mecmûası «NOVI BEHAR» (Yeni Bahar) da (15 Nisan 1938 tarihli sayısı) Merhumdan bahseden büyük müellifler arasına, «Rahmetli Çavuseviç hakkında bazı hatıralar» (Fragmenti iz uspomena na rahmetli Çavuseviča) başlıklı yazısıyla merhum Şâkir Bey de katılmış bulunmaktadır.

9 İslâm müsamahakârlığına dair (Tolerantsiya u İslâmu) bir konferansı da, Gazi Husrev Bey Câmîinin 400 üncü yıldönümü dolayısıyla yapılan merasimler cümlesinden olarak Devlet Tiyatrosunda vermiştir. Gösterdiği misallerden biri, İspanyadan kovulup muhtelif memleketlerde sefil ve serseriyane dolaşan Yahudilerin, Gazi Husrev Bey'in valiliği sırasında Bosna'ya iskân edilmiş olmaları idi. Bu konferansın metni de Glasnik'te 1933 senesinde neşredilmiştir. (I, sayı 4-5)

10 Kuzat Mektebi (Seriatska Sudačka Škola) nın 50 nci kuruluş yıldönümü münasebetiyle neşredilen anma kitabında «SPOMENI-SA», (Saraybosna 1937) mekteb müdürü olarak merhum Şâkir Beyi «Şer'i mahkemelerimiz» adlı bir makalesi çıkmıştır. Bu makalede, Türkiye idaresindeki (yani 1878 senesine kadar) Bosna ve Hersek'te bulunan Mahkim-i Şer'iyye ve Mahkim-i Nizamiyyenin salâhiyetleri; 1882 tarihinde mahkemelerin tanzimine kadar olan geçici

devredeki mahkemeler; Birinci Cihan Harbinden sonra (1918), şer'i mahkemeler gibi mevzular yer almıştır. Bu Anma Kitabında, şer'i hâkimleri yetiştiren mekteb talimatnâmesi, ders programları ve ni'ayet öğretmenlerle mezunlar (1887-1937) hakkında bilgi verilmiştir.

11 «Gayret» almanığında (1941, s. 42-51) Merhumun «Oglavak'taki tekke» şeyhleri ve bu tekkeye dair birkaç kitabe ve tarihleri ihtiva eden bir makalesi neşredilmiştir. («Tekija na Oglavku»).

12 «Şeyh Abdurrahman Sırrı'nın İlahîleri» (Pobozne pjesme: (İlahiye) Şeyh Abdurrahman Sırrıye) adlı yazısında merhum Şâkir Bey-evvelâ tasavvuf ve zikre temas ettikten sonra Şeyh Abdurrahman Sırrı'ya ait 19 münacatın Türkçe metinleriyle birlikte Boşnakça tercemelerini, yine Şeyhin Mostar (Hersek) Müftüsü Mustafa Hilmi Sarayliç Efendiye 1847 tarihli bir mesajını ve bütün hakkındaki bir yazısını neşretmiştir. Ayrıca Boşnakça üç ilâhinin de eklendiği bu yazılar, Glasnik (1941, IX, sayı 11-12) de çıkmıştır.

13 «Unutululardan biri olan Şeyh Arif Sıdkı» (Şeyh Arif Sıdkı, jedan izmedu Zaboravljenih) başlığı altındaki yazısında Şâkir Bey, Foynitsa Medresesi ve sonraki Saraybosna İskenderiyye tekkesi şeyhi ve At Meydan Medresesi Müderrisi Şey Arif Sıdkı'nın iki ilâhisinin Türkçe metinleriyle Boşnakça tercümelerini neşretmiştir. Avusturya'nın Bosna'yı işgalinden sonra (1879) Türkiye'ye hicret edip orada vefat eden Şeyh Arif Sıdkı'ya dair olan bu yazı, Glasnik'te (1942) tarihinde tabedilmiştir (X/IV).

14 «Şeyh Abdurrahman Sırrı'nın oğlu Şeyh Şâkir'in bir ilâhisini» adlı bir makaleyi merhum yine Glasnik (1943, XI, sayı 4) de neşretmiştir. Bu ilâhîde Şeyh Şâkir, babası Şeyh Abdurrahman Sırrı'dan başlayarak Hazrefi Peygambere kadar uzanan ve Nakşebendîler tarafından pir sayılan sufi ileri gelenlerinin bir seçerini vermiştir («Jedna pobozna pjesma Sejh Sakira sina Šejh Abdurrahmana Sırrije»).

15 Merhum Dr. Şâkir Bey, Cemiyet-i İlmîyye organı olan «El-Hidaye» Mecmuasında Hazım Şabanoviç'in 1944 te tabedilen «Türk Dili Grameri» (Gramatika Turskog Jezika) hakkında bir tanıtma yazısı neşretmiştir. (VIII. 4-5).

16 «Sadî'nin Gülistanı şârihi» olarak Sudi» (Sudi kao Komentator Sadina Gülistana) adlı yazısında merhum Şâkir Bey, Bosnalı Sudi'nin İran ve Türk Edebiyatına yaptığı hizmetleri hakkında Dr. Safvet Başagç'in sitayişkârane hükmüne istira' etmektedir. Bu yazı, Saraybosna'da intişar eden Şarkiyat Enstitüsü organı olan Prilozi mecmuasında çıkmıştır (1950, I. s. 51-87).

17 Aynı mecmuada (III. - IV, S. 553-574) 1953 tarihinde merhumun bir makalesi daha çıkmıştır. O da «Arap Harf-i cerlerinin sen-

taks fonksiyonları» (Sintaktičke Funktsije Arapskih Prijedloga, dir.

118 «İbn Haldun'un Mukaddimesi» (İbn Haldunova Prolegomena) hakkında bir makalesi 1954-55 tarihli Prilozi Mecmuasında neşredilmiştir. (7 s. 23.-250).

119 «Câmi Divanının bir yazma nüshası» (Jedan Rukopis Džamina Divana) isimli «Prilozi» Mecmuasında (Sarajevo 1954/1955. V. 321-324) neşrettiği tımtuu yazısında Merhûm Şâkir Bey, Zagre. Yugoslav İlim Akademisi Şark Eserleri Bölümünde muhafaza edilen ve Camî'nin vefatından 38 sene sonra yazılmış bulunan mezkûr yazma hakkında kıymetli bilgiler vermektedir.

120 «Mehmed Reşid'in Divanı» (Divan Mehmed Reşida) isimindeki yazısında merhum Şâkir Bey, XVII-XIX asrı Saraybosna şâirlerinden Mehmed Reşid'in Divanını tanıtarak içinden 120 beyitlik Türkçe «Miraciyye» manzumesini, 60 beyitlik Hazreti Ali hakkındaki farsça bir şiiri, bir gazel ve iki kısa şiiri Boşnakçaya çevirmiştir. Bu yazıs. da Prilozi Mecmuasında neşredilmiştir (1956-57 VI-VII. S. 55-76).

121 Aynı mecmûda (1958/1959, VIII-IX, 244-253), Saraybosna Şarkiyat Enstitüsü tarafından (1957 senesinde, «MONUMENTA TUR-CICA» serisinde) neşredilmiş bulunan «Kanunlar ve Kanunnâmeler» (Kanun-ı Kanunname) kitabı hakkında bir tenkid yayınlamıştır.

122 Aynı mecmuada merhumun bir tanıtması daha çıkmıştır. Bu tanıtma «Halk dili ve halk edebiyatındaki türkçe kelimeler» adlı ve 1957 senesinde Saraybosna Folklor Enstitüsü tarafından teksir edilen bir lügata aittir (Prilozi mecmuası 1958-59, VIII-IX.s. 232-240).

123 «Dubrovnik Arşivindeki arapça vesikaların iki tercemesi» (Dva Prevoda Arapskih Dokumenta Dubrovačkog Arhiva) adlı yazısında Şâkir Bey Prof. Fehim Bayraktareviç ile Besim Korkud'un tercemelerindeki bazı hatalarına temas etmiştir (Radovi Filozofskog Fakulteta Sarajevu, 1963, I. 331-342).

124 Eski Sağlık Bakanı Dr. Hamdi Karamehmedoviç'in iştirakiyle, merhum Şâkir Bey, İbn Sina'nın Kanununun İbn Neffis tarafından yapılan «Muciz»i (hulâsa), boşnakçaya terceme etmiştir. Eser, Cumhuriyet Sağlık Kurumu Enstitüsü tarafından 1961 senesinde tab edilmiştir.

125 1962 senesinde Zagreb'de neşredilen «Şark Hikâyeleri» (PRICE ORJENTA) adlı kitabda Merhum Sikiriç, «İran Hikâyeleri» (PERZİJSKE PRICE) başlığıyla Sa'dî'nin Gülistan'ından 49, diğ. İran klâsiklerinden de 17 seçme hikâyenin tercemesi'ni neşretmiştir (S.147-197). Aynı kitabta Merhûmun İran Edebiyatına (PERZİJSKA KNJIZEVNOST) dair bir notu da yer almaktadır.

126 Saraybosna Merkezî Hıfzıssıhha Enstitüsü Kütüphanesinde bulunan Arapça, Farsça ve Türkçe matbu eserler yanında 50 kadar

yazma eserin birer hulâsası da merhum Şâkir Beyin emek mahsulüdür. Bu yazma risalelerden bazıları (meselâ Nida'nın «Menafiu'n-nâsı») merhum tarafından harfiyyen boşnakçaya terceme edilmiştir.

Merhumun ders kitaplarına gelince, Muhammed Fasiç ve merhum Hacı Mehmed Hancı ile birlikte 30 sene evvel iki ciltlik bir Arap dili grameri (ile kiraat kitabı ve lügatçe) meydana getirmiştir. (Gramatika Arapskog jezika), 1951 senesinde Farsî dili grameri (Gramatika Perzijskog Jezika), 1954 te de bu grameri mahsus lügatçe ile birlikte bir Krestomatiji neşretmiştir. (Persizka Hrestomatija). Üniversitedeki talebeleri için Arap ve Fars Edebiyatına ait ders notlarını da teksir ettirmiştir.

Profesör Dr. Şâkir Sikiriç'in yarım asra yaklaşan ilmi faaliyeti ve tedris hayatı, onun meşgul olduğu sahada yed-i tülâ sâhibi olduğunu gösterir. Talebe ve asistanlarıyla yaptığı tetkikler ve Prof. Nedim Filipoviç, Rikard Kuzmiç, Ahmet Iuzliç Feyzullah Hacı-Bayriç ve diğerleriyle zaman zaman yaptığı görüşmelerde, Bosna ve Hersek'in son elli senelik ahvalini de gayet iyi bildiğini isbat eder. Bu konuşmalarıyla merhum, kendisini mazîye dönmüş hissederdi. Sanki bu dönüşle, hayatının sonlarına doğru şâhit olup tasvip edemediği ve değiştiremediği bazı ahvalden uzaklaşmak isterdi.

Merhum Şâkir Bey, bütün hayatı boyunca ilme ve maarife hizmet ettiği gibi, vefatı da bu yolda olmuştur. Tahran'daki beynelmîlîl Pehlevî Kütüphanesinin açılış törenine, İrancı Yugoslav profesörü sıfatıyla davetli olarak, 30 Ağustos 1966 tarihinde Saraybosna'dan hareket etmiştir. Hastta olduğu halde 10 Eylül'e kadar Tahran'da kalmış, 14 Eylül'e kadar da Kahire'de kalmış ve 15 Eylül'de Saraybosna'ya dönmüştür. Saraybosna İıp Fakültesi kliniğinde 22 Eylül günü Hakkın rahmetine kavuşmuştur. 23 Eylül 1966 Cuma günü, Cuma namazından sonra kılınan cenaze namazını müteakip nâşi Foyniça kasabası civarında Oglavak köyüne nakledilmiş ve orada kendilerinden sık sık bahsedip yazdığı eslaflı olan Sikiriç Nakşbendî şeyhlerinin yanlarına defnedilmiştir.

Merhumun talebelerinden Gračanitsalı Muhammed Maşiç, üstadın vefatı münasebetiyle, Arapça olarak dört beyitlik bir vefat tarihî düşürmüştür. Bu manzumede ki

يَغْفِرُ اللَّهُ

(liyağfira'lahu) sözü, merhumun vefat tarihini (1386) ihtiva etmektedir.

Üstadımız merhum Dr. Şâkir Beye Cenab-ı Hakfân afv ve mağfiret, ve Cennette mekân dileriz.

رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى وَغَفَرَ ذُنُوبَهُ وَأَسْكَنَهُ
وَأَيَّانَا فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّةِ

Menkıbe

Ebû Ubeyde B. Cerrah

Asıl adı: Âmir
Lâkâbı: Emin'ül-Ümem (üm-
met'in emîni)

Künyesi: Ebû Ubeyde
Nesebi: Beş, altı kuşak yukarı-
da Resûlullâhla birleşir.

Hız. Ömer (R.A.)'in ilk başku-
mandanı...

DÂVÂ VE FAZİLET ÖRNEĞİ:

Hız. Ömer, Ubevdeyi Şama Ha-
lid'in yerine tâyin ediyor. Günlerce
bekledikten sonra Halife'nin emrini
Hız. Hâlid'e bildirdiğinde, Hâlid:

— Seni Allah affetsin, bu ha-
beri şimdiye kadar benden saklama-
nın sebebi nedir?

Sorusuna karşılık Hız. Ubevde:
— Seni kırmak, işlerini zaafa
uçratmak istemedim. Çünkü sen,
düşman karşısında bulunuyorsun...
Cevabını veriyor.

MÜSİ ÜMANIN HİKMET-İ VÜCÜDÜ?:

Şam'ın fethinde Hız. Halid'in
Şam Papazına emânnâme vermesi-
ne Hız. Ubevde'nin askerlerinden

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ وَأَبْنَاؤَهُمْ وَأَخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ
أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِنْهُ

bazısının itirazı üzerine, Hız. Ubev-
de:

— Müslümanların en dün de-
recede olanı dahi başkalarını hima-
velerine alabilir.

Cevabıyla onları susuturmuş
ve böylece Şam fethinin bir kısmı-
nın kılıcsız olmasını temin etmiş-
tir.

İMAN KÜDRETİ VE BÜYÜK MÜJDE:

Bedir müharebesi... Küfürle i-
man carpsıvoruz... İman nûruyla
gönlü dolan Ubevde, küfür derya-
sında yüzen babasıyla karşı karşı-
ya. Babasının kendi elivle ölmesi-

«Dini için babasına kılıç çeken mücahid»

ni istemiyor: Savaş meydanında
mümkün olduğu kadar ondan uzak
yerlerde döğüşmeye çalışıyor. Fak-
kat küfür taassubundan gözleri ka-
rarmış babada zerre kadar merha-
met yok!.. Kendi öz evlâdını eliyle
öldürmek için çırpınıyor, nereye git-
se onu takip ediyor. Hız. Ubevde bir
kaç kere babasının kılıcından ken-
dini koruyor ve nihayet O'nu ken-
disini öldürmekten vazgeçmediğini
görünce, İmanından gelen bir ham-
le ile kılıcını babasının başına in-
diriyor, kafasını uçuruyor... Bunun
üzerine o, şu âyetle müjdeliyor:

sormalarına karşılık:

— Ebû Ubevde...

cevabını veriyor ve onlar da:

— Ebû Ubevde şimdi geliyor-
derler.

Çok geçmeden Ubevde geli-
ve Hız. Ömer O'na:

— Haydi senin evine gidelim-
der.

Hız. Ebû Ubevde Halife'ye ce-
vaben:

— Evimde ne yapacaksın, be-
ni mi göreceksin?

Eve giderler, evde bir şey gö-
remiyen Hız. Ömer:

— Nerede senin eşyan? Bura-
da bir keçe, bir kırba gibi şeyler-
den başka bir şeyin yok mu?

Demesi üzerine Büyük kuman-
dan O'na bir zembil getirerek bir
kaç lokma çıkarır... Bu manzarayı
gören Ömer, kendini tutamıyarak
ağlamaya başlar ve:

— Ebû Ubevde, dünya herkesi
değiştirdi, yalnız seni değiştireme-
di, demekten kendini alamaz.

ÖRNEK KUMANDAN, BÜYÜK MÜSLÜMAN:

Yine bir defasında Hız. Ömer,
Ebû Ubevde'nin şahsına âit olmak
üzere dörtbin dirhem yollamış ve
parayı götürene de:

— Dikkat et, bakalım bu pa-
rayı ne yapacak, demisti.

Hız. Ubevde parayı aldıktan
sonra hemen askeri toplar ve geli-
parayı onlara dağıtır. Parayı götü-
ren, Hız. Ömer'e durumu anlatınca
büyük halife ellerini açarak şu duâ
da bulunur:

— Allahım, hamdolsun ki,
müslümanlar içinde böyle insanlar
var...

M. GAZIOĞLU

Asr-1

seâdette

Yahûdiler

Peygamberimiz Hz. Muhammed (S.A.) Efendimizin Mekkedden Medineye (Yesrib'e) hicretlerinden itibaren Yesrib havalisinde oturan Yahudilerle münasebetler kurulmuş, anlaşmalar yapılmış ve Yahudilerin bütün hakları teminat altına alınmıştı. Yahudilerde aynı belde halkı olarak kabul edilmiş ve İslâm devleti içinde Müslümanlar gibi hürriyet ve haklarına sahip olarak yaşamaları ön görülüyordu. Ne var ki, Yahudiler, en küçük bir fırsatı dahi kaçırmıyarak Peygamber Efendimize, İslâm devletine ve Müslümanlığa karşı ihanet etmeyi şiar edindiklerinden kurulan bu güzel münasebetler zaman zaman ve mecburen bozulmuş, savaşlara inkilâbetmiş ve böylece Yahudiler kendi rahatlarını yine kendileri bozmuşlardır. Esasen Yahudiler Arabistana geldikten itibaren hakimiyet kurma sevdasına kapılmışlar ve bir aralık buna muvaffak olarak Yesrib'de (Medinede) zâlim bir idare kurmuşlardır. Bilâhare idare Araplara geçmiş ve Yahudiler tekrar idareyi alma çareleri ararken bu defa da Peygamber Efendimizin Medineye hicretleri vuku bulmuş ve Medinede bir Müslüman devleti kurularak idare Hz. Muhammed (S.A.) e intikal etmişti. Medinede oturan Evs ve Hazrec kabileleri tamamen İslâma gelmişler ve bu suretle Yahudi emelleri hemen hemen suya düşmüş ve Yahudilerdeki eski husumete birde Yeni Din hasımlığı inzimam etmişti.

İslâmiyetin zuhurunda ve Hicret zamanında Yersipte (Medinede) Beni Kureyza, Beni Nadir ve Beni Kaynuka isimli büyük Yahudi kabileleri ile bunlara bağlı 59 kadar küçük Yahudi toplulukları vardı. Ayrıca bir kısım Yahudiler de Hayberde oturmaktaydılar. Gerek Hayberde ve gerekse Medinede oturan Yahudiler, Buhtunassar (Nabokodonosor) istilâsı üzerine Filistin havalisinden kaçarak Arabistana gelmişler, bir kısmı Hayber şehrine ve Beni Kurayza, Beni Nadir ve Beni Kaynuka ile birleşmişler, diğerleri de Medineye yerleşmişlerdi. Bunlar ziraatle uğraşmışlar ve zamanla Yesrib'in (Medine) idaresini ele geçirmeye muvaffak olmuşlar, zâlim bir idare tarzı kurarak ayrıca yerli halkı ziraat işlerinde çalıştırmaya başlamışlardı. Hicaz mıntıkasında kuvvetli bir hükümetin bulunmaması ve Arapların müstakil kabileler halinde yaşamaya alışmaları Yahudilerin idareyi ele geçirmelerinde ve diledikleri gibi idare etmelerinde başlıca faktörlerden birisi ve en önemlisi olmuştur.

YAZAN:

M. Hulûsi Bolay
(Konya Yüksek İslâm
Enstitüsü Öğretim Üyesi)

Yemende Marip sed'lerinin yıkılması üzerine oradan çıkan Amr Müzeykiya evlâdından Sa'lebe bin Amr, Azd kolu ile Yesribe (Medine) ye gelmiş ve buradan da Suriye taraflarına gitmişti. Salebe'nin vefatı üzerine oğlu Hâris, Kabilesi ile beraber tekrar H. caz muntikasına dönmüş ve evvelâ Hayber havalisinde kaldıktan sonra evlâtlarından meydana gelen Evs ve Hazrec kabileleri Yesrib'e gelerek yerleşmişlerdi.

İşte İslâm'da en büyük zümrelerden birisini teşkil ederek ENSAR ismiyle anılacak olan büyük Ashâb grubu bu Evs ve Hazrec kabilesi sakinlerinin torunlarıdır.

Bu iki kabile Medineye gelince Yahudi hakimiyeti ile karşılaşmışlardı. Bunlar ekseriya Yahudilerin tarlalarında çalışıyor ve türlü zulümlere maruz kalıyorlardı. Nihayet Yahudi Re'isi Fatyun bin Salebe, bu zulmü enson dereceye çıkararak Evs ve Hazrec kabilerinden gelin olacak kızların ilk gecelerini kendisiyle geçirmelerini mecburî kıldı ve bunu tatbikiye başladı. İnsan havsalsının alamıyacağı kadar fecî ve dünyanın en hunhar insanlarını bile titretecek olan böyl bir zulme tahammül etmek imkânı yoktu. Ve nihayet Hazrec kabilesi reisi Malik ibni Aclan'ın kız kardeşi de evleneceği için aynı akibete uğrayacaktı. Malik buna tahammül edemiyerek gizlice Yahudi reisinin evine girdi ve onu öldürerek Suriyeye kaçmaya muvaffak oldu. Mâlik, Suriyede bu faciâyı izah ederek Ebu Cebelenin Yesrib'e (Medineye) yürümesini temin etti. Ebu Cebele, bir ziyafette bütün Yahudi büyüklerini kılıçtan geçirerek hakimiyetin Yahudilerden Evs ve Hazrec'e geçmesini sağladı ve bu suretle Yesribte Yahudi hakimiyeti, zulüm ve rezaleti son bulmuş oldu.

Yesribte Evs ve Hazrec gayet güzel geçinirlerken nihayet birbirlerine düşmüşler ve bunda Yahudi tahriklerinin de mühim rolü olmuştur.

Yahudiler, hakimiyeti tekrar alabilmek için fırsat gözetmekte idiler. Hattâ İslâmiyet'in zuhuruna tekaddüm eden günlerde «son Peygamberin gelmesi yaklaştı. O, bu muntikadan çıkacak ve Yesrib'e gelecektir. Biz ehli kitabız; ona katılacağız ve sizden intikam alacağız.» derlerdi. İlk Ensarın İslâma gelmesinde, Yahudilerin bu sözlerinin de tesiri olmuştur.

Yahudiler, Peygamber Efendimizin geleceğini biliyorlardı. Meselâ, Hz. Muhammed (S.A.) doğduğundan Yesrib'teki Yahudi büyükleri «bugün Ahmed'in yıldızı doğdu demişler ve bunu Hassan ibni Sâbit gibi kim-seler de işitmişlerdi. Hz. Muhammed (S.A.) çocukluğunda Annesi Hz. Amine ile Medineye geldiğinde Benî Neccar havuzunda yüzerken Yahudiler gelir ve Peygamber Efendimizin sırtındaki Mührü nübüvvete bakarak birbirlerine «Âhir zaman Peygamberi bu çocuk olsa gerektir.» derlerdi.

Resulü Ekrem Efendimiz de «Ben, Benî Neccar havuzunda yüzerken Yahudiler gelir beni seyredilerdi». Buyurmuşlardır.

İncilde aynen yazılı olduğu gibi Tevratta da Hamda (Ahmed - Muhammed) isimli bir Peygamberin geleceği yazılı ve Şemâilî de bilindiğinden Yesribteki Yahudiler, Hz. Muhammed (S.A.) in zuhuru ile beklenen Peygamberin gelmiş olduğunu anlamakta güçlük çekmediler. Zaten O'na intizar ediyorlardı. Ancak Evs ve Hazrec daha erken davranarak İslâma gelmişler, beklenen Peygamber Medineye gelerek yerleşmiş ve bir de İslâm devleti kurmuş, Yahudilerin bütün haklarını tanımış ve Yahudiler de müttefik bir halde yaşamayı teahhüt etmişlerdi. Fakat Yahudiler bu teahhütlerinde durmadıktan başka ve hakikati tamamen bildikleri halde Hz. Muhammed (S.A.) e ve İslâma karşı gelmeye, her fırsatta ihanete, İslâm aleyhinde çalışmaya ve etrafı tahrike, suikastlara ve daha ileriye giderek savaşımlara teşebbüs etmekten çekinmediler. Daima karışıklık çıkarmayı, düşmanla birliktede hareket etmeyi ve etraf kabileleri ve bilhassa Kureyş'i İslâm aleyhine kışkırtmayı vazife edindiler. Ve böylece bir çok olaylara sebep olduktan başka, sonunda kendi akibetlerini yine kendileri hazırlamış oldular. Zaten Yahudilerin buldukları ülkelerde ve hem her devirde bu böyle olagelmıştır.

Esasen Benî İsraîlî, büyük mucizelerle, Firavn'ın zulmünden kurtarıp hayataya, istiklâle kavuşturan kendi Peygamberleri Hz. Musa (A.S.) a neler yapmamışlardı ki...

Hukuk

YAZAN:

Prof. Lavra Veccia
Vaglieri (1)

TERCEME

M. Yaşar Kandemir
(İst. Yük. İslâm Ens. Hadis
Kürsüsü Asistanı)

İslâm Hukuku Ve Medeniyet

HUKUK BAKIMINDAN İSLÂM DİNİ: Sadece insan tabiatının hasretle arzulanığı şeylere uygun bir görüş ve harfiyyen tatbik edilebilen en ulvî kanunlardan meydana gelen bir şeriat getirmekle yetinmeyen, üstelik bunların daha ötesinde bir hayat felsefesine de çağırarak İslâm dinine, en derin hayranlıklarımızı sunmamız gerekir. Bir din ki, gelişmeye müsait ve en yüksek fikri tekâmüle uygun ince kaideler çerçevesinde insanın, hem kendine, hem de başkalarına karşı bir takım mükellefiyetleri olduğunu beyan eder. O din ki, bütün saydıklarımızdan başka, bu kanunların ayakta durabilmesi için gerekli tedbirleri sunar. Böyle bir dinin, bütün insanların, özellikle kültürsüz insanların üzerindeki hâkimiyeti, devamlı, aynı zamanda uzun ömürlü bir hâkimiyettir, zira, ahlâkî mefhumlar, kanunun bütün sarrafı ve incelliği ile tesbit edilmez, sarıh ve belirli cezalarla takviye edilmese bu mefhumlar, böylesi insanlara büyük bir değer taşımaz.

İslâm, dinlerin bu idealini gerçekleştiren bir dindir. İslâm, insan mizacının öğütlerle ve mücerret prensiplerle idare edilmekten çok hâkimiyet ve otoriteyle hidâyete erdirilmeye muhtaç olduğunu anlar anlamaz, ona Mutlak Kuvvettin doğan emredici bir dille hitabetmeye başlar. Onun büyük başarısının sebeplerinden biri de budur.

İslâm, Arap yarımadası gibi bir yerde, ahlâk prensiplerine dayanarak

- (1) Bu hanım, Napoli üniversitesinde İslâm Medeniyeti Tarihi Profesörüdür. Bir çok müstesriklerin itiraftan kaçtığı, İslâm prensiplerinin ulvilğini muhtelif yazılarıyla müdafaa etmiştir. Bu yazı onun «İslâm'ın Müdafaa-ı» adlı eserinden terceme edilmiştir.

yekpâre ve kuvvetli bir millet vücuda getirmeye muvaffak olmuştu. O yerde ki, orada görülmemiş bir anarşi hüküm sürüyor, içtimâî ve müstaklil bir müessesese olan hükümet fikri hiç bilinmiyor; şekli ne olursa olsun, bir hükümetin kurulması imkânsız sayılıyordu. Zorbalık, ana prensip kabul ediliyor, cinayet ve hırsızlık, cezayı gerektiren suçlar değil, bilâkis mak-tûlün veya tecavüze uğrayan şahsın aile veya kabilesinin intikam almak üzere derhal harekete geçmesini gerektiren iki faktör telâkki ediliyordu. Bu muvaffakiyet, ancak İslâm'ın hem bir kanun, hem de bir din olması sayesinde mümkün olmuştur.

İCMAİN ONEMİ: İslâm kanunu «şeriat»tır. Birtakım sembol ve âyinlere bağlı değildir. Hayat, şahsî olsun, içtimâî olsun, bütün yönleriyle şeriate uymak mecburiyetindedir. Şeriat'ın gayesi, 'insana, her hareketini din prensiplerine uygun olarak yaptırmaktır. Kâmunun bütün teferruatı, İslâm şeriatında mevcuttur.

Kanun yapıcıları, sadece Kur'an-ı Kerime başvurarak, çeşitli ahlâk prensiplerini içine alan kanunlar yapamazlar; zira, Kur'an-ı Kerimdeki ahkâm âyetleri mâhduttur. Aynı şekilde devamlı olarak sünnete de baş vuramazlar, her ne kadar sünnet, Kur'an-ı Kerimi destekliyen birçok hükümleri hâvi ise de, günlük hayatın doğurduğu çeşitli problemlerin halline tamamen kâfi gelmez. Bu sebepten İslâm âleminde, hangi devirde olursa olsun, gerekli İslâm kültürüne sahip olduğu bilinen Müslümanların, fikir birliğine varmaları demek olan icmâ prensibinin doğduğunu görmekteyiz. Böyle üstün bir icmâm, icbâr edici bir otoriteye sahip olduğunda şüphe yoktur; zira Hz. Muhammed; «Ummetim yanlış bir hükümde ittifak etmez» (1) buyurmuştur. Bu sebeple Müslüman âlimlerin hak ve gerçek olarak kabul ettiği mes'elelerin, hak ve gerçek olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Böylesi bir ittifakla ortaya konan kanunlar, devlet otoritesiyle ta'biik edilmiye hak kazanır.

Geçmişte, tarih boyunca İslâmın gelişmesinde bağlantı taşı vazifesini gören «İCMA», bundan sonra onun terakkisinde de muharrik kuvvet olarak devam edip duracaktır.

İslâm, Arap omuyan milletlerde hâkim olan kanunların, ilâhî şeriatle çatışmamak kaydıyla, İslâm şeriatının bir parçası olabileceğini beyan etmiştir. Şayet isâm, hür bir düşünceyle, zamanın ihtiyaçlarını karşılamak için kendine yeniden bir şekil vermek üzere, bünyesinde sonradan âriz olan bu nevi katılığı ve taassubu atarsa, (ki bunun emâreleri utukta belirmeye başlamıştır), o takdirde bu faktör, İslâma yardım edebilir.

İcmâ sayesinde İslâm, Hz. Muhammed'in Peygamberliğinden çok önceleri yürürlükte olan kanunları kabul etmiş ve noksanlarını giderip tamalamıştır. Bu kanunların değeri, şüphe götürmez olduğundan, onları burada tetkik etmeyeceğiz. Aynı şekilde, üstünlüğü konusunda kimseciklerin ihtilâf etmediği İslâm şeriatının diğer bazı maddelerini de burada münakaşa etmeye lüzum görmüyoruz. Buna mukabil, Müslüman olmuyan araştırmacıların tenkidine ve hücumuna özellikle hedef teşkil eden İslâmın bu içtimâî müesseselerini müdafaa maksadıyla, hangi cevabı verebileceğimizi görebilmek için bu bahsi inceliyeceğiz.

TAADDÜD-Ü ZEVCAÛ VE MEDENİYET: Kur'an-ı Kerim, daha önce de işaret ettiğimiz gibi, bir çok hallerde, yaşadıkları zaman ve mekâna uyan müesseselerle âhenkli bir hâlde olma hürriyetini Müslümanların bilgisine terk ederek, kanun yapmak üzere çok az kaide getirmiştir. Burada Allâhın merhametini gösteren ne parlak deliller mevcuttur. Şu kadar var ki, aralarında muayyen bir nisbette kan yakınlığı bulunan kadınlarla bir kimsenin evlenmesini haram kılarak, evlenme hususunda bir takım değişmez kaideler koymuştur. Gayr-i müslimler bu hususu herhangi bir şekilde tenkit etmemişlerdir. Fakat ileride göreceğimiz üzere, Kur'an-ı Kerim'in muayyen şartlar dâhilinde müsaade ettiği taaddüd-ü zevcât mevzuunda son derece sert tenkitler yapılmıştır.

Şimdiye kadar, taaddüd-ü zevcâtın mutlak surette içtimâî düzensizlik ve medeniyet yolunda bir engel olduğu hakkında herhangi bir delil ileriye sürülemediğini söyleyebiliriz. Lâkin mes'eleyi bu görüş noktasından ele almak istemiyoruz.

İçtimâî hayat seyrinin bazı merhalelerinde, bir takım özel durumlar karşısında mes'elâ harpte birçok erkeğin öldürülmüş olması gibi hallerde taaddüd-ü zevcâtın içtimâî bir zaruret olduğunu ısrarla söyleyebiliriz. Durum ne olursa olsun, bu vaktıya, son sârların mefhumlarıyla değerlendirilmemiz doğru olmaz, zira, taaddüd-ü zevcât, Hz. Muhammed'in zamanında gayet normal bir şey olarak kabul ediliyordu. Kanun nokta-i nazarından taaddüd-ü zevcât, sadece Araplar arasında değil, aynı zamanda birçok milletlerce de bilinmekte idi. Şu bir gerçektir ki, günümüzde bu mevzuda son derece müsamahakârmiş gibi görünen İslâm şeriatı, taaddüd-ü zevcâtı

(1) Sünen-i Ebî Dâvut: Kitap: 34, bâb: 1. Sünen-i İrmizî: Kitap: 31, bâb: 7.

muayyen bağlarla sınırlandırmıştır. Halbuki bu müessese, islâm'dan önce tamamen serbestti ve hiçbir kayda tâbi değildi. Tatbıkatta kânûnî odalık tutmanın (veya evlilik dışı cinsi hayatın) çeşitli şekillerinden başka birşey olmayan şartlı ve muvakkat bazı evlenme şekillerini, Müslümanlık kaldırmıştır. Bütün bunların fevkinde İslâmiyet, kadına, o güne kadar tanınmayan hakları da vermiştir. Mes'elenin izah edilmesi gereken daha mühim yönleri olmasaydı, bunu isbat maksadıyla bir çok kuvvetli deliller takdim etmek isten bile değildi.

Evet, Kur'an-ı Kerim, erkeğin iki, üç ve hattâ dört kadınla evlenmesine müsaade etmiştir, fakat bunun yanında, taaddüd-ü zevcâtta mutlaka riayet edilmesi gereken son derece zor bir şart koymuştur, öyleki, kocayı, hâmmularından her birine karşı tam bir adaletle muamele etmiye mecbur kılınmıştır. Bu «adalet» sözüyle de sadece maddî yiyim ve giyim değil, aynı zamanda eşit bir sevgi gösterilmesi de kastedilmektedir. Taaddüd-ü zevcâta müsaade eden âyet şudur:

وَأِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي النِّسَاءِ فَإِنَّكُمْ أَوْ مَا طَابَ لَكُمْ
مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَرَبَاعٌ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا
فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ آذَنُكَ أَنْ تَقُولُوا

«Eğer yetim kızlar hakkında (adaleti yerine getiremeyeceğinizden) korkarsanız, sizin için helâl olan (diğer) kadınlardan ikşer, üçer, dörder olmak üzere nikâh edin. Şayet (bu suretle de) adalet yapamayacağımızdan endişe ederseniz, o zaman bir (tane ile), yahut malik olduğunuz cariye (ile iktilfa edin). Bu (tek zevce veya cariye) sizin (Hakdan) sapmamanıza daha yakındır.» (1)

Bu kaidenin bulunduğu aynı sûrede, böylesi bir eşitlik ruhunun, insan tabiatında çok nadir bulunduğunu beyan eden diğer âyetlere de raslamak-tayız:

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَبَوْحَرَضْتُمْ
فَلَا تَمْلُوا أَكْثَرَ الْمَنْعَلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصِلُوا
وَتَشْفُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عُنُورًا رَحِيمًا

«Kadınlar arasında adalet (ve müsavâtı tatbik) etmenize ne kadar hürs gösterseniz, âslâ güç yetiremezsiniz.» (2)

Bu açıklamalardan şu sonuca varmaktayız: Her ne kadar taddüd-ü zevcâtın mümkün olabileceği hususunda elde deliller varsa da, yapılması mecburi olan şartları yerine getirmek çok güç olduğu için, bunun imkân-az olduğu meydandadır. Zehrâvi ve Emir Ali, bu ilâhî müsaadenin tatbıkatta mümkün olmadığını söylemektedirler. Bu hususta âyet var diye, taaddüd-ü zevcâtın Allâh katında makbul olduğunu söyleyemeyiz. Aynı şekilde, istisnâî mes'uliyetlerin neticesi olarak Rasül'ullaha bağışlanan bu duruma bakıp ta onun özel hayatını bu mevzuda bir delil olarak kabul edemeyiz. Şurası muhakkak ki adaleti temin etmek, zuhura gelecek problemleri ve müşkülleri halletmek bakımından, Resul-ü Ekremle diğer insanlar arasında hudutsuz farklar vardır. (3)

SEN'İ BİR İFTİRA: İslâm düşmanları, Hz. Muhammed'in çok evlenmesinde, Peygamberliği ile uygun düşmeyen zayıf bir şahsiyet bulmaya gayret ederek onu şehvetperest bir insan olarak tasvir etmekte ısrar edip dururlar. Fakat bu adamlar şu hakikatı göz önünde bulundurmaktan kaçınırlar: Hz. Muhammed, cinsi duyguların en kuvvetli olduğu uzun gençlik yıllarında, Arap yarımadası gibi, evliliğin içtimaî bir müessese olma vasfını kaybettiği veya kaybetmek üzere bulunduğu bir yerde, taddüd-ü zev-

(1) Nisâ sûresi: 3. (2) Nisâ sûresi: 129.

(3) Bir şeyin tatbıkatta muhtelif güçlükler doğurması, o şeyin mümkün olamayacağı mânasına gelmez. Bütün zorluklara rağmen, şartlarını câmi olanların bu ilâhî müsaadesi faydalanabilecekleri hususu, As-hab-ı Kiram'ın amelî tatbikatiyle sabittir.

Taaddüd-ü zevcâtı sadece Rasûlullah'ın şahsına tanınmış bir imtiyaz olarak görmenin isabetsizliği de meydandadır.

Mütercim)

SORUNUZ SÖYLEYELİM

Her Mevzuda:

SORUNUZ?

SÖYLYELİM...

İlâhiyet — Tasavvuf — Maarif — Hukuk — İktisat — Psikoloji

Sosyoloji — Edebiyat — Tıp

— San'at

Mevzularında soracağınız sualleri,

İSLÂM MEDENİYETİ MECMUASI

«Sorunuz Söyleyelim...» Sahifesinde en selâhiyetli şahısların kalemlerinden size ulaştıracaktır.

Suallerinizi, İSLÂM MEDENİYETİ «Mecmuası»

«Sorunuz Söyleyelim...» sahifesi,

NURUOSMANİYE CADDESİ
NO:82/1 CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Adresine Yollayınız.

câtin bir prensip ve boşanmanın ise son derece kolay olduğu bir muhitte, Hz. Hatice gibi kendinden daha yaşlı bir hanımla evet sadece onunla evlenmiş ve ömrünün yirmibeş senesinden fazlasını, o samimi ve sevgili hanımıyla geçirmişti. Ancak Hz. Hatice vefat ettikten ve kendi de elli yaşına ulaştıktan sonra ikinci defa evlenmiştir. Bu evlenmelerin her birinde içtimâî veya siyasi bir takım sebepler vardır. Meselâ, ya takvâ sahibi bir hanımı taltif maksadiyle onu zevceliğe kabul etmiş veya İslâm'ın yayılması için yeni bir yol bulmak arzusuyla bazı âşiretler ve kabilelerle akrabalık bağları tesis etmek istemiştir. Hz. Aişe müstesna, bekâr, genç ve güzel olmayan kadınlarla evlenmiştir. Şehvet bunun neresindedir.

O, İlah değil bir insandı. Çocuk sahibi olma arzusu, onu yeniden evlenmeye sevk etmiş olabilir; zira, Hz. Haticeden dünyaya gelen (erkek) çocukları, maalesef vefat etmişlerdi. Muhtelif gelir kaynakları olmadığı halde, kalabalık bir aileyi geçindirmeye yükünü omuzlarına almış bulunuyordu. Hanımların fazla olmasına rağmen, daima aralarında tam bir müsavat esasını gözetmiş ve (onlardan herhangi birine karşı farklı muamele yapmaya kalkmamıştı. O, müteaddit hanımla evli oluşlarına hiç bir ferdin itiraz etmediği Musa (A.S.) ve bunun gibi diğer peygamberlerin yolunu tutmuştu. Ona itiraz edilipte buna edilmeyişinin sebebi, acaba Hz. Muhammedin ailevi hayatının her noktasını bilip te, onların günlük hayatlarının tafsilâtını bilmeyişimiz olabilir mi?!

Şurası, üzülmeye değer ki, eskiden insanlar, Kur'an-ı Kerim ayetinin müminleri bir kadınla yetinmeye davet eden tenkidî mahiyetteki ikinci kısmına kulaklarını tıkamışlar, sadece birden fazla kadınla evlenmeye izin veren birinci kısmıyla alâkadar olmuşlardır. Böylece onlar, ayet-i kerimeyi açıklamaları gerektiği halde, böyle bir şey yapmaksızın, sadece kendilerine tanınan ruhsatlardan faydalanmışlardır. Bugün İslâm dünyasında, özellikle medeniyet sahasında yeni ilerlemeler kaydeden memleketlerde, yeni ahkâmî yönelmelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Yine muhtelif durumlar sebebiyle müteaddit-ü zevcât, müslümanlardan çok azına inhisar etmiştir.

Cemâat

-Hoştur namazın safta cemâat bulanı;
Hoş görmez Allah, böyle yalnız kılanı!
-Ben, tek değilim: Dört adımın ilki imam
ve cemâat, kalanı! <x>

Arif Nihat ASYA

<x> Yazarın Göbek adı <Mehmet> tir.

İktisat

YAZAN:

Prof. Dr. Cengiz
ULUÇAY

MİLLİYETÇİLİK

VE

MİLLİ EKONOMİ

Aslında her aklı selim sahibi bir Türk'ün Milliyetçiliği üzerinde titizlikle durması kadar tâbii bir şey olamaz.

Bir yandan komşu devletlerde, milliyetçilik had ve safhaya girerken ve o andan itibaren yerini Emperyalizme terketmesi mukarrer iken, diğer yandan, Türklüğü yok etmeğe matuf, kopolit bir azınlığın yıkıcı faaliyetleri, her gün daha da artmakta iken, hem dışta..., hem içten gelen bu etkilerin tepkisindedir mütevellit Türk Milliyetçiliğinin bütün vatanı içine alan bir çığ gibi gelişmesine hiç bir kuvvetin mâni olamayacağı gibi, bu durum

karşısında hükümetlere düşen vazife, etki ve tepki kanununun aksiyon safhasına getirdiği bu kudretten faydalanmaktır. Milliyetçilik nedir? Hakiki milliyetçilik veya hiç bir karışıklığa meydan vermiyorsa sadece milliyetçilik:

- 1) Milli menfaat.
 - 2) Mancuviyat ve mukaddesatı içine alan millî kültür
 - 3) Millî an'ane
 - 4) Millî bütünlük,
 - 5) Millî bağımsızlık,
- fikirlerin savunur Karşı fikirlerden mukabel görmedikçe Milliyetçilik statik durumunu muhafaza eder Aksi halde nefsi müdafaa kabîlinden di-

namik safhaya geçer. Milliyetçiliğin dinamik safhaya intikalini mümkün kılabilecek iç etkiler şunlardır:

1) Partizan davranışlarla, adalet mekanizmasının tek taraflı işler hale getirilmesi.

2) Millî kültürün çeşitli yol ve vazifelerle yok edilmesine çalışılması.

3) Lâiklik kisvesi altında vicdan hürriyetine mâni olunması,

4) Dostlukların ve andlaşmaların dışında yabancılara, millî menfaatlara tamamen aykırı tavizlerin tanınması.

5) Millî bütünlüğü ve bağımsızlığı yok edecek, memleket dahilinde fikir ve cemiyetlerin yaşamasına, korunma-

sına veya faaliyetlerine müsaade edilmesidir.

6) Milletlerin varlığı ile doğrudan doğruya ilgili olan Üniversitelerin gayri-millî statüler icad ederek, işlemez hale getirilmesi.

Şurasını da ilâve etmek gerekir ki, Şumuniyetle iç etkileri dış etkiler takip eder ve işte o zaman milliyetçilik tepkisi mutlaka aksiyon saffasına girer. Bu tezi aydınlatıcı tipik bir misal olarak, Türk İstiklâl Savaşı zikredilebilir.

Şimdi çok mühim bir farka temas etmek istiyoruz. Yukarıda izah etmiş olduğumuz Milliyetçilikten başka bir de sanayinin millileştirilmesi fikrini

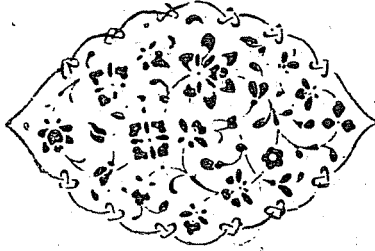
savunan sosyalistlerin anladığı Milliyetçilik vardır. Sosyalizm, her şeyden evvel bir siyasi ve ekonomik doktrin olduğundan, sosyalistlerin anladığı manâda Milliyetçilik, tabii olarak bir ekonomik doktrin üzerine oturmaktadır. Ekonomik bakımdan ileri bir seviyeye ulaşmış milletlerde iç ve dış etkiler, kabili ihmal olduğundan, o memleketlerde milliyetçilik statik durumda olup hakiki milliyetçilikten, bir farkı yoktur veyahut başka bir deyimle dinamik bir milliyetçilik mevzuu bahis değildir. Fihakika, sanayinin millileştirilmesi, millî menfaat i-caplarından olup, haliyle aşağıda da gösterileceği şekilde bir millî ekonomiyi intaç ettirir

Ekonomik bakımdan az gelişmiş ülkelerle gelince, mevzuu bahis ekonomik doktrinden, Karl Marx'ın ekonomik doktrininden başka bir şeyin anlaşılması mümkün görülmüyor. Bu doktrin anlamını sınıf mücadelesinde bulduğundan böyle bir ekonomik doktrine oturtulması ön görülen milliyetçilik ile hakiki milliyetçilik birbirini ifna ederler. Nitekim Marx'ın da «baş tabikçisi olan Lenin, başlangıçta Millî olan Rus İhtilâlini, bir sınıf mücadelesine intikalini başlamak suretiyle Milliyetçiliği ortadan kaldırmıştır. Bilindiği üzere, Karl Marx'ın «Das Kapital» adlı üç ciltlik eserinde izahına çalıştığı fakat kat'i bir neticeye varamadığı Ekonomik doktrini esas itibariyle sermaye ve istihalselden elde edilen kârın dağılımı ile sınıf mücadelesi ana temellerine dayanmaktadır. Kanaatimizce Marx'ın ekonomik doktrini, bir felsefi görüşten ileri gidememiştir. Çünkü Karl Marx dahil bugüne kadar kimsede bu doktrin bir matematik formülasyonunu verememiştir. Halbuki sanayinin millileştirilmesi hususundaki millî ekonomiden, doktriner ekonomiden ziyade, millî bünyeye uygun elle tutulur, gözle görülür, matematik ile formüle edilebilir, veya daha basit bir deyimle rakkamlarla ifade edilebilir bir ekonomi veya teknik anlamıyla millî ekonominin bir lineer modeli anlaşılması gerekir. Meselâ, Amerikada, böyle bir model 1930 yılında Harvard Üniversitesi Profesörlerinden Wassily Leontief tarafından inkişaf ettirilmiş ve bu model, Amerikan Millî Ekonomisinin belli bir çalışma gücünün takviyesi ile bazı harp ihtiyaçlarını nasıl karşılayabileceğini, tesbit edebilmiştir. Yine aynı model ile, bir saniyede fiyat değişmesinin diğer bir saniyede fiyatların değişmesine ne şekilde tesir ettiği araştırılmıştır. Kendi Üniversitelerimizde de millî bünyemize uygun Millî Ekonomimizin bir modelinin araştırılması mümkündür. Elverir ki, ilim adamlarımız, memleketimizde de takdir edilsin.

Surların isyani

Kanım çekiliyor, kuruyor sanki
damarlarımda,
Ana, atam, her zerresi şehit yatan
yurdumda.
Kafam ezilirken demir kelepçeler içinde
Beynim parça, parça, lime lime kasapların
elinde!
Kulaklarım gecelerin sesinde!
Bir ses duyulur surların ötesinde:
Ben Malazgirt'te Arslan ben surlardan
Ulubatlı Hasan
Niğbolu'da Yıldırım, Kosova'da Murat,
Mohaç'ta Süleyman
Benim Çanakete'de diş diş, gırtlak gırtlak
lağa boğuşan.
Ben Kafkaslar'da şan, Sakarya'da kan ve
destan;
Savaş adımdır, zafer şanımdır, Bayraktır
kanım dalgalanan
Ben Hak'kın kılıcı, Allaha
vurulmuşum.
Ben şehitler çocuğu kefenisiz
doğmuşum!
Kulaklarım gecelerin sesinde?..
Geceler, bir çılgıktır etin, kemiğin
ötesinde.
Ben Şehitler çocuğu. bir hal olmuşum!
Ben, bende değil. ben bana yâd ol-
muşum,
Saç ağarır, sabır çatlar, hiyanetler
kudurur ardından
Gök çöker, dağlar sökülür, gün tutulur.
Hak'kın gazabından
Cehennemler açılır, çıkar ummanlar
yatağından,
Nur değil, katran dökülür, taşlar yağar
başımızdan!..
Surlar üzerime yürür gibi, surlar isyan
içinde!
«Vire» midir benliğim, söyle! Ayasofya
kubbesinde?
Ben Şehit çocuğu... bir hal olmuşum!
Ben; bende değil; ben bana yâd
olmuşum
Kurşunlar deler, deler gibi ciğerlerimi,
Kıbrıs'ta düşer gördükçe
Mehmetçiklerimi..
NIHAT YAZAR

Psikoloji

YAZAN:

Mehmet Aydın
(Konya Yüksek İslâm
Enstitüsü Mezunu)

İslâm'da

Dünya

görüŖüŖü

İSLAM, topyekûn zamanı ve mekanı kâhyan bir din olarak; insan ve onun meselelerini en ince hatlarla, nihai değer ölçüleriyle, kaideleŖtir- miŖ, mesûd ve mutlu bir cemiyetin ezel - ebed ölçüleriyle nizamını mey- dana getirmiŖtir.

Bu nizamın gerçekteŖeđi dünya hayatında, aynı hassasiyet ve rikkatle, İslâm değer ölçüsünün altında; hiç bir fikir sisteminde ve dinî harekette, ferdin fıtratına uygun bir ölçü göremediğimiz halde; değerlen- dirildiğini görüyoruz.

Medeniyetlerin meydana gelmesinde ve geliŖmesinde «Dünya Gö- rüŖü» büyük rol oynamaktadır. Hattâ, medeniyet içinde insanın ve in- sanlığın mes'ud olma durumu'da aynı görüŖün neticesine bağlıdır.

Dünyada, hiç bir siyasi sistemde ve dinî harekette «Dünya görüŖü» meselesine nazık hatlar çeken bir din ve fikir sistemi göremiyoruz.

YAHUDİLİK bütün cephesiyle müntesiplerine maddeci - yalnız dün- yacı - telkinler yaparken; Hıristiyanlıkta olanca Ŗiddetiyle dünyadan kaçırıcı telkinler altında müntesiplerini tutmaktadır.

Bazı sistemler de, dünyayı ve hayatı bir iŖkence, yaşamayı bir zül te- lâkki etmektedirler. Pek tabii ki, bu düşünelere sahip insanların meyda- na getirdikleri medeniyet; insanlığın fıtratına uygun, mutlu bir medeniyet olmayacaktır.

Birisi maddeden tecridle, insanlığı miskinliğe sürükleyen, diğeri topyekûn maddeye önemle, hırsı, düşmanlığı körükleyen, ferdi maddeye taptıran bir cemiyetin nizamını meydana getiriyor.

Fakat, insan fıtratı ne biriyle, ne de diğeriyle tam tatmin ortamını bulabiliyor. İşte ferde, dolayısıyla cemiyete, fıtratına uygun dünya görüşünü ve medeniyet yapısını ancak zamanların ve mekanların aşamadığı İSLAM DİNİ getirmiştir.

İslâmiyet ferde, dünyanın gerçek değerini bildirmiş, ona ihtiyaç nisbetini tayin etmiş ve asıl payenin ne olduğunu da çok açık hatlarla göstermiştir.

İSLAMİYET ferdi, ne maddeye köle yapar, ne de maddeden veya cemiyetten uzaklaştırarak inzivaya sokar. O, ferde dünyadaki yerini göstermekte ve gayesinin ne olduğunu bildirmektedir:

Allahutealâ şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ جَلَا لَا طَيْبًا
وَلَا تَتَّبِعُوا حُطُوتَ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ

«Ey insanlar, yerdeki şeylerden helâl ve temiz olmak şartıyla yeyin. şeytanın adımlarına uymayın. Çünkü o, size hakikaten apaçık bir düşmandır.

إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

O, size ancak kötülüğü, hayasızlığı ve Allaha karşı bilmiyeceğimiz şeyleri söylemenizi emreder. (el- Bakara: 168 - 169)

«Allahın size rızık olmak üzere verdiği şeylerden helâl ve tertemiz olarak yeyin. Siz, kendisine iman etmiş olduğunuz Allahtan korkun.

«De ki: Allahın kulları için çıkardığı zıneti, temiz ve hoş rızıkları kim haram etmiş (El - Âraf: 32)

O, kendilerine iyiliği emrediyor, onları kötülükten nehyediyor, onlara (nefislerine haram kıldıkları) temiz şeyleri helâl, (helal kıldıkları) mündar şeyleri de üzerlerine haram kılıyor: (El - Âraf: 157)

«Onların (yeni bir âdet olmak üzere) ihdas ettikleri ruhbanlığa gelince onu üzerlerine biz farz etmedik. Ancak (onlar bunu sırf) Allahın rızasını aramak için yaptılar (El - Hadid: 27)

«Allahın sana verdiği (maldan harcayıp) âhiret yurdunu ara. Dünyadan nasibini de unutma. Allahın sana ihsan ettiği gibi sen de (insanlara sadaka vererek) ihsanda bulun. Yer yüzünde fesad arama. Çünkü Allah fesadcıları sevmez. (El - Kasas: 77)

Yukardaki ayeti kerimeler muvacehesinde insan, dünyadan istifade edecektir. Fakat bî, istifade hiç bir mesuliyet esasına dayanmayan bir istifade değil, asıl payenin gerçekleşmesi için bir vasıttır.

YÜCE Rabbimiz, kainatın halifelesi durumunda olan insanı, muayyen ölçüler dahilinde dünyadan yararlanmaya sevk ederken; asıl gayenin ne olduğunu göstermektedir:

«Şüphe yok ki Allahın va'di hakıdır. O halde zinhar sizi dünya hayatı aldatmasın. O çok aldatıcı (Seytan) zinhar sizi Allah (ın hilmine) güvencendirmesin (Lokman süresi: 33)

«Onlara dünya hayatının misalini de irâd et. (O) gökten indirdiğimiz bir su gibidir ki, bununla yeryüzünün nebatı birbirine karışmış, en nihayet (O nebât) kuru bir çöp kırıntısı haline gelip rüzgârlar onu savurmuşlardır. Allah herşeyin üstünde bir kudret sahibidir.

«O mal, o oğullar (hep) dünya hayatının zinetidir. Bekaya erecek iyi (amel ve hareket) ler de Rabbinin nezdinde sevabca da hayırlıdır, emelce de hayırlı. (El - Keyf süresi: 45 - 46)

«Ey iman edenler, sizi ne mallarımız, ne de evlâdlarımız Allahın zikrinden alkoymasın. Kim bunu yaparsa işte onlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir. (El - Münafikûn: 9)

«Sizi huzurumuza yaklaştıracak olan ne mallarımız ne evlâdlarımız değildir. Ancak iman edip te iyi amel, ve harekette bulunanlar müstesna. Çünkü onlar, onlar için yaptıklarına mukâbil kat, kat mükâfat vardır. Ve onlar emin ve mutmain en yüksek makamdadırlar. (Sebe süresi: 37)

«Bilin ki (ahiret kazancına yer vermiyen) dünya hayatı ancak bir

oyundur, bir eğlencedir, bir süstür. Aranızda bir öğünüştür. Mallarda ve evlâtlarda bir çoğalıştır. (El - Hadid: 20)

«Bağların, pınarların içinde, ekinlerin ve tomurcukları nazik, yumuşak hurma ağaçlarının içinde «Dağlardan şımarık, şımarık evler yontuyorsunuz. (Es - şuara 146., 149)

«Nerede olursanız olun, vev tahkim edilmiş, yüksek kalınlarda bulunun ölüm size çatıp yetişir. (Nisa: 78)

«Her nefis ölümü mutlaka tadacaktır. Sonra bize döneceksiniz. (El - Ankebut: 57)

«Siz boşyere yaratıldığınızı, bize dönmiyeceğinizi mi zannediyorsunuz? (El - mü'minün: 115)

İslâm dini, bir yandan dünyanın gerçek değerini belirtirken, diğer yönden asıl gayenin dünya olmadığını çok açık olarak belirtmektedir.

İSTE mü'min bu iki şuur arasında (Dünya ve Ahiret fikri(hayatını geçirecektir. O bir yandan istikbal, makam, evlât edinme davasıyla başa başa kalırken, diğer yandan asıl kendini bekliyen, hiç bir yardımcı olmayan AHİRET MUHASEBESİNİ düşünecektir. Bu düşünce ile; dünyada her attığı adımın Allah ve Resûlünün belirttiği miktarda olmasını düşünecek ve yarın ki şahsî muhasebeye böylece hazırlanmış olacaktır:

«Çünkü o saat şüphesiz gelecektir. Ben onun (Vaktini) hemen açıklayacağım geliyor ki herkes niye çalışıyorsa kendisine onunla mukabele edilmiş olsun. (Taa- Haa: 15)

«Kimde fenâ (bir amel) ile gelirse yüzleri ateşte sürtülür. Ya siz, yaptıklarınızın başka (türlü) süyle mi mukabele edileceksiniz. (En-Nemi: 90)

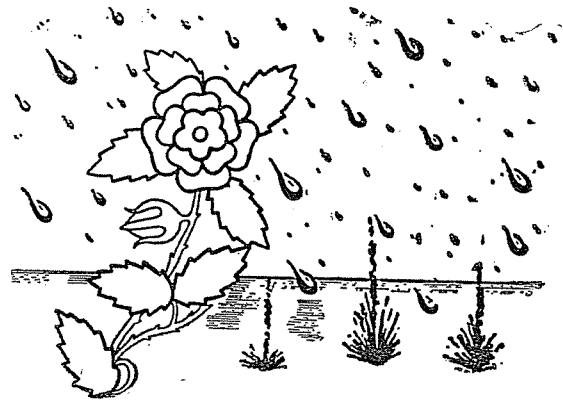
«Hakikaten insan için kendi çalıştığından başkası yoktur. Hakikaten çalıştığı ileride (Kıyamet gününde mizanında) görülecek. Sonra buna en kâmil mükâfat verilecektir. Şüphesiz ki en son gidış ancak Rabbinedir. (En- Necm: 39..42)

«Kim bu (dünya) da kör olursa o, ahirette de kördür. Yolca da daha şaşkındır (El - İsra: 72)

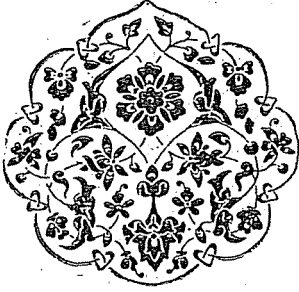
Dünyada hiç bir fikir sisteminde ve dinde ferdi, böylesine kapsayıcı, terbiye edici, mutlu ve mes'ut bir medeniyetin kurucusu yaptığını göremiyoruz. Çünkü islâm'dan gayri, her sistem ve hareket, insanogunun mahdud zekâsının mahsûlüdür. Şüphesiz topyekûn zamanı ve mekânı kaplıyan mutlu insanların cemiyetini kuramayacaktır.

BUGÜN çeşitli ideolejilerle buhranlar geçiren dünya bir türlü ruh sükûnuna kavuşmamış ve kavuşamayacaktır. Bu ruh sükûnunu, ancak 14 asır önce doğan İSLAMİYET âleme getirmiştir. Beşeriyet bu hakikatın önünde eğilmedikçe, ne ağrılarını dindirebilecek, ne de yokluğundan kıvrıldığı mes'ut hayatı bulabilecektir.

«Günahkârların, Rableri huzurunda «Ey Rabbimiz, gördük, işittik, şimdi bizi (dünyaya) geri çevir de güzel amel ve hareketlerde bulunalım. Çünkü (artık) kat'i surette inananlarız» (diye diye) sernû gün (olacakları) zaman sen görersen onları... Es - Secde: 12)

Sosyoloji

Kalkınma

köyden

başlamalıdır

KÖYLÜYÜ BUGÜNKÜ HALİNDEN KURTARARAK ASGARİ BİR HAYATİ SEVİYESİNE YÜKSELTECEK; ONLARIN SU, YOL, IŞIK ZİRAAT, MESKEN KÜLTÜR GİBİ HAYATİ İHTİYAÇLARINI KARŞILAYACAK BİR FORMÜLÜ TATBİKİ ÇALIŞMAK MİLLİ KALKINMAMIZIN TEMELİ OLACAKTIR..

YAZAN:

Cahid Baltacı

Kemal devrimizi idrak edip, gerilemeye başladığımızdan bu yana bizde, bir «KALKINMA» sevdası vardır. Az da olsa, milletimizin kaderini eline alan her baş veya almak isteyen her aday, meydanlarda, salonlarda fırsat buldukları her yerde kalkınma nutukları çekerler, çeşitli vaadlerde bulunurlar. Fakat heyhât. Bu kara sevda, nutuklar ve vadler asırlardan beri Milletimizi ne çeyrek basamak yükseltebilmiş ve ne de bir yükseliş yoluna yöneltebilmiştir. Anadolu, eski Anadolu.. Yine ırmaklar

başı boş, yine ormanlar harap, yine halkımız sefilli.. Neden köylerimiz susuz, yolsuz, ışiksiz, mektepsiz? Niçin hâlâ taş kovuğunda yaşayanlarımız var?.. İmparatorluk Devrimiz de dahil Anadolu eskiden beri bakımsızlık içindedir. Haşmetli devirlerimizde bile bu toprağın imarını düşünmedik ülkeler fethetmekle meşgul olduk.. Maksudumuz «ESKİ» yi suçlamak değil, bir hakikatı ifade etmek ve aynı hatânın hâlâ devam ettiğini, hattâ bâzan ondan daha acı bir hâl aldığı gerçeğini ortaya dökmektir.

Dünyanın en zengin hazinelerini sinesinde toplayan bu bahtsız toprak, her köşesini mâmûreye çevirecek hayat ikisini sunacak sihirlili elleri yüzyıllardan beri beklemektedir.

«Anadolu'yu şu kadar senede şu kadar kalkındırdık» diyenler, büyük şehirlerin apartmanlarına, asfalt caddelerine ve lüks hayatına bakmasınlar. Anadolunun kurak, çorak topraklarını gezsinler ve oralarda toprakla boğuşan köylüleri görsünler. Köylü, karanlık nemli dehlizlerde, çam ışığında otururken, büyük şehirlerde milyonlar dökererek havuzlar yaparlar, sayfiye yerleri tesis edenler turistik tesisler kurarlar, bu vatana büyük hizmetler yaptıklarını sanırlar. Bu millî servetin şursuzca israfı ve yıllardır temelsiz davranışın yakın mısaldır.

Şurası acı bir gerçektir ki, 20. Yüzyılın ikinci yarısında olmamıza rağmen hâlâ millî kalkınış esaslarına sahip değiliz. Tanzimat'la, Batıya bütün kapı ve pencerelerimizi açtıımızdan beri her şeyimiz ithâl malı oldu. Mektebimiz, Muallimimiz, Müşikimiz, dansımız kıyâfetimiz... Hemen her şeyimiz oradan gelmeye başladı. İçimizden gelen sese kulak asmadık. Mâbedimizden yükselen ilâhi nidâyı dinlemedik. İşte bu aşağılık kompleksi bizi asırlardır uyutan tembellenin en büyük mikrobi oldu. Şunu artık anlamalıyız ki, mâzi ile alakası kesilen milletler, daima yerinde saymayı mahkûmdurlar. Milletler ancak mâzi ağacının filizleri olmaktan devam etmekte hayatiyet kazanabilirler. Bugün bizim yapacağımız en mühim şey, Amerikan Prensibi, Fransız Sistemi, İngiliz Plânı... gibi benliğimize uymayan iğretü formüller aramak değil, kendimize dönmemiz ve millî kalkınış yolumuzu kendimiz çizmemizdir. Şurası da unutulmamalıdır ki, bulduğumuz formülü tatbîke köyden başlamamız, dâvâmızın gerçekleşmesinin ilk esası olacaktır. Zira, bir milletin yükselebilmemesi için çoğunluğun asgârî bir hayat seviyesine yükselmesi şarttır. Ancak böyle olduğu takdirde Anadolu yavaş-yavaş kalkınabilir. Aksi takdirde; azınlığa asgârî bir hayat seviyesi temin ederek çoğunluğun kalkınmasını beklemek imkânsız hatâ tehlikelidir. Kaldı ki, ziraat memleketi olan Anadolu'muzda, bütün hayâtî kaynakları elinde tutan köylüyü ihmal etmek, istikbalimiz için çok tehlikelidir. Çünkü, erazyon, kuraklık gibi çeşitli tabii âfetler yüzünden köylünün kazancı gittikçe azalmaktadır. Bu gidişle bir gün milyonlarca köylünün aç kalacağı veya köylerini bırakıp büyük şehirlere yahut yabancı ülkelere ekmeğilenmeye gideceği aşikârdır, filhakika günümüzde bu fecaatin belirtileri ortaya çıkmaya başlamıştır. Milyonlarca Anadolu köylü-

sünün köyünü terkederek hayatı, namûsu pahasına kömür ocaklarında çalışmak çöçüllük yapmak üzere Avrupaya ekmeğilenmeye gitmesi, bizler için acı olduğu kadar büyük bir ders değildir? Anadolu insanının iş gücünü dışarıya ihraç edeceğimize bâkir kaynaklarımızı işletmek için; uzun vadeli büyük yatırımlara girerek; oralarda harcasak olmaz mı?

Her sene Kıbrıs Adası kadar toprağımızın erazyon sebebiyle denizlere akmasına karşı ne tedbir düşünüyoruz? Kesile kesile kökü kurutulan ve yeri çoraklaşmaya yüz tutan ormanlarımızın korunması için müsmir plânımız mevcut mu, yoksa yeni yeni orman kannunları çıkarmakla mı yetiniyoruz? Balıkçılığımız ne âlemde, hayvan

cılığımız nereye gidiyor? Hayvan yetiştirmek için tahsis edilmiş bir bölgemiz mevcut mu? Yoksa yakın bir gelecekte et sıkıntısı çekmemiz mukadder mi?

Ziraatımız, ormancılığımız, hayvancılığımız, tek cümle ile toprak üstü ve altı bütün zenginliklerimiz, köylümüzün elindedir. Her şeyden önce onlara yönelmemiz, onlara hizmet etmemiz onları yetiştirmemiz ve ellerindeki gizli hazinelerden istifade yollarını göstermemiz, kalkınma dâvâmızın özünü teşkil etmektedir. Bunun içindir ki, köylüyü bugünkü halinden kurtararak asgârî bir hayat seviyesine yükseltecek; onların su, yol, ışık, ziraat mesken, kültür gibi hayâtî ihtiyaçlarını karşılayacak bir formülü tatbîke çalışmak, millî kalkınmamızın temeli olacaktır:

İNANMAK İSTİYORUM

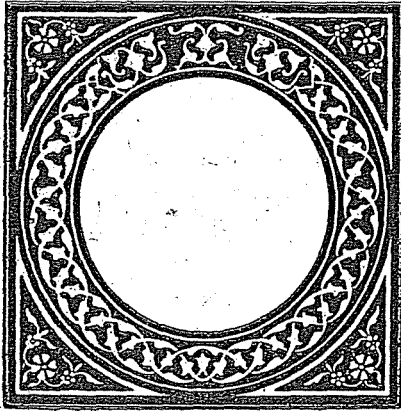
Rekin ERTEM

İçimde bir boşluk var, iraklardan da irak
Bu boşluğu devirmek, alt etmek istiyorum
Ruhumdaki isyana tamamiyle uyarak,
İnanmak, inanmak, inanmak istiyorum.

İçimde istiyak var, ebedî bir huzura
Haykırdım! Duymak için bendeki varlığını
Çatlaşın kemiklerim ruhum kavuşsun nûra,
Cözüversin kalbimin düğüm olan bağı.

İçimde bir özlem var: Pınarlara bakarak,
Temizlenmek; İmanın billûr parmaklarında
Ve dolaşmak istiyorum ellerimi açarak
Bir iman mâbedinin mermerden yollarında.

Dİ

TÜRK

DİLİ'NİN

MÜDAAFAASI

YAZAN:

Profesör
Osman TURAN

TÜRK MİLLETİ, tarih boyunca, türlü din, medeniyet ve coğrafi saha değiştirmiştir. Bu durum Türkçenin de gelişmesine, mühim değişikliklere uğramasına sebep olmuştur. Bununla beraber Türk dili, bünyesindeki hayrete şayan kudret ve hayatîyet sayesinde, mücadele ettiği dil ve kültürlerle yalnız mukavemet etmemiş çok kere de zafer kazanmıştır.

Avrupa medeniyeti tesiriyle husûle gelen Tanzimat, Türk dilinin gelişmesi bakımından yeni bir devrin başlangıcıdır. Fakat Tanzimat'dan sonra Garp dillerinin' Türkçe inkişafındaki tesiri, kelime iktibasları şeklinde değil, yeni mefhumlar kazanmak ve düşünme kudretini zenginleştirmek suretiyle tecelli eder. Tanzimatla başlayan yazı ve edebiyat dili, dâima aynı derecede verimli bir şekilde gelişmekle beraber, bilhassa meşruîyet'ten beri ve son tahribata kadar, ileri bir kültür dili vasfını kazanmıştı. Bu cihet o derece belirlidir ki, Şarkiyatçılar bile, Avrupa medeniyetini ifade bakımından, Türkçenin, büyük bir medeniyet dili olan Arapça'dan dahi daha ileri bir seviyeye eriştiğini beyan ederler,

Yazı dilimizin bu tabii ve uğurlu gelişmesine rağmen, bir çok medenî milletlerin yaptığı gibi, yine de ilmin bir yardım ve mücadelesine ihtiyacı vardı. Zira yeni medeniyetin bir çok ilmi mefhum ve istihlaları, henüz Türkçeye mal olmamış bir takım ağır Arapça terkiplerle ifade edilmekteydi. İşte bu ihtiyacı karşılamak ve Türkçenin kendi kaynaklarına göre kolaylıkla gelişmesini sağlamak maksadıyla ilmi metodlara, dilin kendi kaidelerine ve yaratma imkânlarına uygun olarak, bir takım yeni kelimeler üretmek icap ediyordu. Bu ölçüyü aşmamak ve dilimizin, kültürümüzün ve mânevî hayatımızın ayrılmaz birer parçası haline gelen kelimelere karşı, marazî bir savaş açmamak şartıyla, istilah sistemimizin ilmi bir tedbire tâbî tutulması zarûriydi. Fakat mesele bu ölçü ve zihniyetle değil, maalesef ilim ve mantıkla istihza eden bir anlayışsızlıkla ele alınmış ve böylece, hiç bir milletin tarihinde emsâli bulunmayan bir dil fâciası meydana gelmiştir.

Milletlerin, maddî - manevî, bir takım baskı ve zulümlere uğradığına tarih şahitlik eder. Lâkin böyle bir dil katliâmı hadisesine ilk defa Türk Milleti mâruz kalmıştır. Halbuki işaret ettiğimiz zulümler de ekseriya istilâci kavimlerin eseri olmuştur. Bu sebeple bizim dil felaketi, ancak Bolşeviklerin Asya Türklüğüne karşı giriştikleri imha teşebbüsleriyle karşılaştırılabilir. Gerçekten Orta Asya Türk halklarını müsterek bir yazı dilinden mahrum bırakmak ve parçalamak için Rusların ihdas ettikleri kabile dil ve alfabeleri de bu mahiyettedir. Şu farkla ki, bir tarafta yabancı bir milletin emelleri, diğer tarafta da bir milletin kendi evlâdları bahis mevzuudur.

TÜRK dili, hiçbir kâide ve nizam tanımayan, ilim ve idrake saygı göstermeyen bir zorlama gayretiyle, öyle ifsâd edilmiş, öyle bir kısırlaşma ve iptidâileşme yoluna sapmıştır ki, bu durum düzelmedikçe, Türkiye'de ciddi bir ilmi ve kültürel inkişafı ümitvâr olmak beyhüdedir. Zira bununla yalnız nesiller arası bir uçurum meydana getirilmekte kültür inkişafımız sarsılmamış, aynı zamanda gençlerin de, sağlam bir kültür çerçevesi içerisinde, anlaşmalarına engel çıkarılmamıştır. (1).

Türkçenin bu suretle kötürümleştirilmesini diktatörlükle izah eden İngiliz Türkoloğu H. C. Honey, 1947'de neşrettiği bir makalesinde, bu gülmüç hareketin, fikir hürriyeti gelince, İngilizler kadar kuvvetli bir mizaha sahip olan Türklerin sadece istihzası karşısında sönmeye mahkûm olacağını söyler. Gerçekten dil kurumunun ciddiyetsiz faaliyetleri ve garip kelimeleri dolayısıyla yapılan mühim neşriyat yanında çok komik fıkralar, eğlendirici karikatürler meydana çıktı ve bir noktede edebiyatı doğdu. Buna rağmen Honey'e ait kehânetin gerçekleşmemiş ve henüz aklışelimin zafer kazanmaması bulunması dil tahrifatı ve mânevîyat buhranının ne derece şiddetli olduğunu ve aydın zümrenin istenilen seviyeden ne kadar uzak kaldığını isbat etmektedir.

Uydurmacıların halka inme iddiaları samimi olmadığını gibi aynı zamanda da çok sakat bir düşüncedir. Çünkü mücadele edilen kelimeler, büyük bir nisbette halkın malı olmuş, diğer taraftan

uydurma kelimeler, yalnız halka değil, bunları mekteplerde zorla öğrenen yeni nesle de yabancı kalmıştır. Yeni neslin Türkçe ve bununla ilgili olarak kültür bakımından kifayetsizliği herkesçe malûm olduğu gibi bu husus, sık sık gazetelerde şikâyet mevzuudur. Daha dikkate şayan olan hadise şudur ki, daha ağır feryatlar, kendini bu dil bataklığından kurtarabilmiş olan yeni ceryana mensup ciddi münevverlerden yükselmektedir. (2)

Halbuki yazı ve edebiyat dilini halkın seviyesine düşürmek bizzat millî kültürü yıkmaktan başka bir nefice vermez. Esasen medeniyet ve milletlerin ideali münevveri halkın değil, mümkün mertebe halkı, münevverin seviyesine yaklaştırmaktır.

Türkçeyi fakirleştirme mücadelesinin kötü neticeleri bundan ibaret değildir. Türkçe bir kelime atılıp yerine uydurmacası konulurken icad edilen kelime üzerinde asırların biriktirdiği mânâ ve incelikler de barbarca yok edilmiş; o kelimede üretilmiş bir çok kelime ve mefhumlar da öldürülmüştür. Türkçenin kısırlaştırılmasında yalnız uydurmacılar değil, öztürkçe kelimeler de cepheye sevk edilmiştir. Meselâ ibtidâî bir insan için cidal, mücadele, cihâd, mücâhede, harp ve muharebe arasında fark yoktur ve hepisi umûmî olarak savaş kelimesiyle karşılanır. Kezâ ilim ve kültüre sahip bir kafa için tâdil, tebdil, tağyir, tahvil, kalb, tebeddül, tebdâül, tağayyur, tahavvül, istihâlâ, inkılâp mefhumlarını sadece değiştirme ve değişme kelimeleriyle ifade etmek imkânsızdır. İşte dil kurumu, bu ibtidâî zihniyetle veya anlaşılacak bir kasıtlı güzel Türkçemizi kısır, fakir ve geri bir dil haline sokmak isteyen uğursuz bir mücadelenin yuvası olmuştur.

Fakat Türkçemizin ifsâdı için vukû bulan tahrifatı bizzat uydurma kelimelerin mahiyeti belirtmektedir. Uydurma kelimelerin kökleri ve ekleri meçhûl kaldığı gibi hangi ekin hangi cins köklere âid olacağı da asla düşünülmemiş, cehâlet ve prensipsizlik her yerde hüküm sürmüştür. Bundan başka, bu kelime bozuntularının bir kısmı da, aşağılık duygusuyla, Fransızcaya benzetmek gayretiyle meydana gelmiştir. Böylece Türkçe aslı, nesli ve mânası belli olmayan bir sürü kelimenin istihlâsına uğramıştır ki, bunlara «serseri kelimeler» den başka bir isim verilemez. Başka yazılarımızda tafsilatıyla izah ettiğimiz bu hususa dair

(1) Uydurmacıların ne kadar gülmüç olduklarını yazıları daha belirli olarak gösterir. Bir misal verelim: «Ozanlarımızın, son yıllarda yeniden bol bol imgelere başvurmaları sonuclamak gereksinmesindedir.» «İçerlek gerçekliklerin çoğu sonuclanarak anlatılabilir.» «Umut ya da umutsuzlukta zaman imgelemenin eylemini belirliyen..» (Nakleden Nezih Araz, Yeni Sabah 4 Şubat 1959)

(2) Nüvit Özdoğru, Türkçemiz, İstanbul 1958 «Atatürk öldükten sonra gayretkeşler de «onun eserini bırakamaz» teranesiyle balta elde Türkçenin kolunu, budunu parçalamak için birbirleriyle yarışa girdiler. Bu yarış e'ân devam etmektedir. (S. 17) «Ne oldu ise bizim «kuşaga» oldu. Bu satırların yazarı da dahil çoğumuz dilsiz kaldık.» (S. 18) Fakat müellifin, yeni neslin talihlileri arasında olduğunu, zira dilini de, muhakemesini de kurtardığını bu eser meydana koymaktadır. Ciddî gençler arasında esli kelimelere karşı romantik bir atâka da başlamıştır.

burada sadece, sahiplerine benzeyen, bu yeni kelimelerden % 90 nın Türkçeye hiç bir münasebeti bulunmadığını ifadeyle iktifa edeceğiz. (3).

TÜRKÇEYE vâkıf ve ilmi zıhniyete sahip herkes, her an bu hakikatı isbâta âmâde olduğunu da tekrarlar. Gerç kalan % 10 ise tesadüf veya Türk olmanın verdiği insiyakla bu âkibetten kurtulmuştur. Cebir ve rüşvet metodlarına rağmen hâlen bu serseri kelimelerin revaç bulamaması sebebi, bizzat onları uyduran kafalarca da meçhul kalmalarıyla alakalıdır. Halbuki bazı milletler bu kadar zamanda ölü dilleri bile diriltmişlerdir.

Türk dilini bu âkibete sürükleyenler arasında, bunu millî bir hareket sanarak samimi, fakat ilim ve kültür bakımından kifayetsiz olanlarla muhtelif âmillerin tesiriyle bu hataya düşen ve yaptıkları kö.ülüğü anlayan zümreler de mevcuttur. Burada yalnız aşağılık duygusu, menfaat ve politikanın kurbanı olanlarla solcuların rolüne dokunmakla iktifa edelim. Uydurmacıların hatalarını kavradıklarını veya bilerek bu yola saptıklarını şüphesiz bir şekilde meydana çıkararak pek çok delil mevcuttur. Yapılan neşriyâta, ileri sürdüğümüz ilmi fikir ve tenkitlere, hattâ dâimilerden mürekkep bir hakem heyetinin kurulması teklifine karşı, kaçamaklı cevaplarla umûmî efkârı tağşiş çalışmalarını için bir mâtem olan onların mâhut «Dil Bayramı!» terk ediliş nihayet havayı müsait görerek, tekrar kutlamaya başlamaları sebebi de budur. (4).

Kurumların samimiysizlikleri ve aczleri hakkında güzel bir delil de sıkıştıkları zaman, dâima inkılâp ve Atatürk siperine girmeğe yeltenmeleridir. Bu, hiç şüphesiz, davasına inanmayan, kafasına güvenmeyen bir psikolojik davranıştan başka bir şey olamaz. Bu taktiğe baş vuranlar arasında, meselenin ehemmiyetini müdrük bir adam sıfatıyla, Hasan Ali Yücel'i zikretmek, üçüncü olmakla beraber davanın selâmeti için zarûridir.

Filhakika Hasan Ali beyin, uydurmacayı müdafaa etmek maksadıyla, Prof. Mehmet Kaplan'a hücum ederken Inkılâp ve Atatürk silâhlarını istismara kalkışması, davasına inandığına bir delil sayılmayacağı gibi, ilim zaafını gidermek gayretini de meydana koyar. Biz bunu Atatürk'e bağlılığın yanlış bir ifadesi sayacak bir kanaata da sahip değiliz. Hatta iştirak ettiği bir mesuliyetin icâbı hatada ısrarın manasını da anlayabiliriz. Lâkin Maarif vekillîğinin ilk yıllarında, Dil Fakültesinde yapılan bir mersiminde, Tarih ve Dil tezleri aleyhindeki konuşmalarını ve Atatürk'e pek de saygı ifade etmeyen sözlerini hayretle dinleyenlerin, bu tezat ve cesaret dolayısıyla, samimiyetinden şüphe etmelerinde bir isâbet vardır. Uydurmacıların daha bârız samimiysizlikleri de bizzat kendi yazılarıyla meydana çıkmaktadır. Nitekim onlar bile daha ciddi yazılarında bu kelimeleri kullanmazlar; ancak gösterilik makalelerinde, sadece bir kaç yeni kelime kullanmak suretiyle, dâvâlarına inanmış bir durum takınımış olurlar.

Atatürk'ü vasıta kılarak kendi günahlarını sevap göstermek gayretinde olanlara karşı onun, daha başlangıçta, Türk diline balta vurulmadan önce, ifrattan vazgeçtiğine dair pek çok delil serdedilmiştir. Hattâ Falih Rıfkı beyin muhtelif bakımlardan dikkate sayan bir ifadesine rağmen de

muğalata terk edilmemiştir. Gerçekten onun hâtıralarında, bir gün İsmet Paşa'nın Atatürk'e Paşam dilsiz kaldık, tarzında hitap ettiğine, onun da Güneşdil nazariyesi vasıtasıyla Türkçeyi bu ifrattan kurtardığına dair beyanı bile bir iltihâr olamamış ve hattâ onlar bu silâhın, daha ziyade kendi aleyhinde işleyebileceğini de düşünmemişlerdir.

Türk dili bu duruma düştükten sonra, başka bir takım yeni parazitlerin onun akışını durdurup bir bataklık yapmasını beklemek mukadderdi. Nitekim Türkçenin kelimeleriyle mücadele edenler, daha sonra da onun bünyesine tecavüz başladılar. Gerçekten, bir kasıt olsun olmasın Türkçenin sentaksını bozmak, onu bu bakımdan da Fransızcaya benzetmek gayreti, artık bir moda halini almıştır. Burada da tez gûyâ Türkçeyi konuşma diline yaklaştırmaktır. Halbuki her millet için, konuşma dilinde sentaks'a aykırı hatalar dâima mümkündür. Şimdi bu hataları yazı ile tasvip ve teşvik yolu tutulmuştur. Bereket versin ki hakikî fikir adamları bu ciddiyetsiz ve zararlı modaya da kapılmamışlardır. (5)

Diğer taraftan yeni uydurma kelimelerin vuzuhsuzluğu ve kifayetsizliği Türkçeyi anormal bir şekilde Fransızcanın istilâsına da sebep oldu.

Dünyada hiçbir milletin kültürü böyle bir zahire dayanamaz ve böyle bir felâkete uğrayan ve hatada ısrar eden memleketin mâddî - mânevî sükûtu önlenemez. Hiçbir medenî memleket te, büyük mütefekkirler dışında, kimse bir kelimeyi değiştirmeye veya farklı bir mânada kullanmaya cesaret edemez. En küçük bir hâdis derhaş ilim ve fikir adamlarının harekete geçirmeye kâfi gelir. Türkçeyi bu duruma sürükleyenler hakkında ilim ve selâhiyetten mahrum bulduklarına dair ileri sürülen fikirler, bazı filoloğları aralarına almağa icbar etmiştir. Bununla beraber o kalabalık arasında heçüz ilmin sözü duyulmamış ve hükümü itibar görmemiştir.

Türkiye'de mevcut mânevî meselelerimiz arasında, hiç şüphesiz, dilimizin kurtarılması, onu bu hale sürükleyen parazitlerden temizlenmesi gelmektedir. Eğer Türkçe bu halde bırakılırsa millî kültürün de buhrandan kurtulmasına ve gelişmesine imkân yoktur. 20 senelik bir tahribatı, 20 senelik bir gayretle düzeltebilmek için başta Maarif Vekâleti olmak üzere, bütün ciddi mütefekkir ve münevverlerin bu millî cihâda katılması gerekmektedir. Eğer bu tahribat Maarif Vekâleti yoluyla yapılmamış olsa ve bu teşkilât hiç değilse Lise tahsilinde Türkçeyi öğretebilseydi, dil hareketi bu kadar yıkıcı bir hal almazdı. Gerçek-

(3): Tafsilât için bakınız. Osman Turan, Türk Dili buhranına toplu bir bakış. (Türk Yurdu. Ankara 1934 sayı: 2, 3, 4)

(4) Daha 1942'de Türk Yurdunda «İstilahlar meselesi» adıyla yazdığımız bir makalede dil faciasını dolayısıyla, zamanın şartlarına rağmen, duyduğumuz ızdırab, dil bayramı özentisini «dil mâtemi» olarak isimlendirmemize «sebepe olmuştur.

(5) Türkçenin sentaks'ını Fransızcaya göre bozmak için 1939'da Fransızca bir mecmuada bir Türk tarafından bir makale neşredilmişti. İlim ve kültürden behresiz bu makale hakkında (Türkdük, sayı: IV, 1939) da çıkan bir yazımız vardır.

ten orta fahsilde ana dilini, üç beş asırlık tarihiyle öğretemeyen tek medenî memleketin Türkiye olduğunu da hiçbir zaman unutmayalım. Halbuki Meşrutiyetten sonra Türk münevverleri de diğer medenî milletlerin gençleri kadar dillerine hâkim idiler.

Türkçe tarihinde, bundan farklı, bazı ârizalara uğramıştı. Kaşgarlı Mahmud, Âşık Paşa ve Ali Şir Nevâî Türkçenin zaferine çalıştılar. Âşık Paşa'nın altı asır evvelki şu:

Türk diline kimesne bakmaz idi,

Türklerè her giz gönül akmaz idi,

Türk dahi bilmez idi bu dilleri

İnce yolu ol ulu menzilleri.

Şikâyetinden sonra Türkçe zafer yolunu bulmuştu.

Türkiye'de karşılaştığımız bütün sıkıntıların kaynağı henüz ilmin kurulamamış veya ifibar kazanmamış bulunmasıyla ilgilidir. Türkçemizi bu anormaj zorlamalardan kurtardıktan sonra yapacağımız ilk iş, dilin tarihini, bünyesini, kök ve eklerini etimolojik menşelerini, semantik ve morfolojik tekâmülünü tedkik ederek, kendi kâide kaynaklarına göre meydana getirilecek bir istilah sistemiyle eski ağır Arapça veya yeni uydurmaca kelimelerden kurtarmak olacaktır. Türkçe'nin bu sayede kazanacağı kudret ve şahsiyeti tasavvur ettikçe müteselli olmamak mümkün değildir. Fakat kurumcuların alay mevzuu olan faaliyetleri, bir müddet bu ilmi ve milli harekete karşı bir şüphe uyandıracaksa da az zamanda, ciddiyet, emniyet verecektir.

Yâr Olur

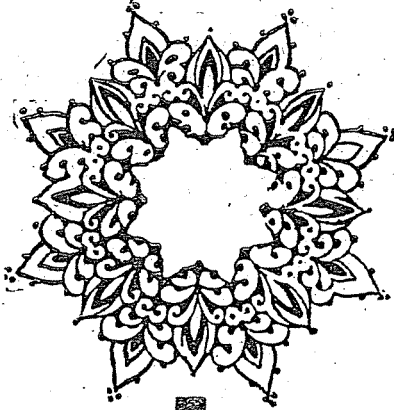
MEHMET AVŞAR

Ümitsiz yılların yorgun deminde,
Sanma her mevsim kış, yağan kar olur.
Bakarsın bir sabah ufukta güneş
Yükselir, âlemde her şey vâr olur.
Değişmez nizam bu, yerli yerince,
Ve kılıçtan keskin, inceden ince
Gerçek sevgilere sırt çevirince
İnsana ufuklar bile dar olur..
Karanlık düğümler kafatasında
Büyük bir -H İ Ç- yansır ruh aynasında
Tâ kuzey kutbunun tam ortasında
İmansız sîneye dünya nâr olur.
Güneş bu, yükselir ferman dinlemez
Alem boyun eğer, ister istemez
Karanlık, yıllarca devam edemez
Elbet felek bize bir gün yâr olur.

Tb

Günümüzde

KANSER

YAZAN:

Dr. Baha Kitapeç
(Kanser Savaş ve
Araştırma İzmir
Şube Başkanı)

GÜNÜMÜZÜ ve geleceğün günlerimizi en çok tehdit eden hastalık şüphesiz ki KANSERDİR. Mikroplu, mikozlu, allerjik ve diğer sebeplere bağlı bir çok hastalıklar tedavi kudretimiz içine girmiştir. Kolera, veba, çiçek vs. gibi mühim salgınlar yapan hastalıklar bugün ses çıkarmıyor. Yurtta Sıtma ve Frengi mücadelesi başarıya ulaşmış kabul edilebilir. Verem savaşı da netice vermeye yaklaşmış, bu mühim hastalık da kontrolümüz altına girmiştir. Çünkü mikroplarını ve nedenlerini biliyoruz.

Buna mukabil KANSER henüz surlarını tamamen çözemediğimiz en mühim ve tehlikeli hastalık olmakta devam ediyor.

Bütün dünya milletlerinin ayrı ayrı ve koordine, bütün dikkat ve gayretlerini sarf ederek çalıştıkları tek konu KANSERDİR.

KANSER hakkında korktuğumuz, sinsî ve habersiz başlayan ve bir çok hastalıkları, başlangıçta, rahatsızlıkla taklid edişindedir. Bu yüzden hasta ilk günler ve hatta bazan ilk aylar farkında olamıyor. Küçük bir şişlik, basit bir yara, önemsiz bir hazimsizlik, bir basur (Hemoroit) başlangıcı vs. zannettiği hastalığı umursamamakta ve hekime gelmeği düşünmemektedir. Günümüzün ekonomik şartları, daha fazla çalışma mecburiyeti de işi terkedip doktora zaman ayırmaya, belki de ayrı bir masraf yapmaya

insanı kolay bırakmıyor.

ANCAK derdin mühim olduğu, bu ihmal ve zaman kaybının bir can kaybı demek olduğu bilirse hangi ekonomik ve hayati zorunluk olursa olsun hasta, hekimini arayacak, hatta koşacaktır. O halde bugün en önemli ehiher kanseri mevcudiyetinden, belirtilerinden ve kısmen nedenlerinden zaman zaman kısa bilgiler vermek lüzumunu sezmek ve imkânlarını aramak ve her türlü yayından faydalanmaktır.

Günümüzde KANSER bütün ehemmiyeti ile ayaktadır. Lâkin zannedildiği kadar da korkulu değildir. Bildiğimiz bir çok nedenleri ve tedavi imkânlarımızla pekâlâ teşhis ve tedavisini başardığımız hastalıklar arasında kabul etmek mümkündür. Yalnız bunun bir tek şartı var. O da ERKEN TESHİS tir.

O halde bugünkü parolamız şu olmalıdır:

— KANSERDEN KORKMA
GEÇ KALMAKTAN KORK.

Kanser nedir? Bunun hakkında biraz bilgimizi tazeleyelim.

(CALCINOM) Kanser ismi milattan önce 460 - 375 yılı Hipokrat'tan kalmış, bunun latince ismi Kanser ismi CELSUS tarafından (M.S. Birinci Yüzyıl) kullanılmıştır.

Bu mevzuda GALEN (M.S. 131 - 203) şunları yazmaktadır. Nasıl ki bir yengecin gövdesinden koluzanırsa KANSER de bulunduğu yerdeki damarların genişlemesiyle

bu hayvanın manzarasına (GÖRÜ-NÜMÜNE) benzer.

Diğer bir görüşe göre Kanser ismi yengecin avına inatçı bir şekilde yapışarak mücadele etmesiyle ilgilidir. (BAUER'e göre) ve eski çağlardanberi insanları korkutan KANSER bu gün de medenî tıp ve insanlık âlemini ciddi bir surette meşgul etmektedir.

KANSER NEDİR? Bir ulu nizam ve intizam içinde biolojik kanunlara uyarak vücut içinde devam eden normal hayat sırasında bazı hücre gruplarının yeni ve ayrı serkeş nizam içinde büyüme ve çoğalma imkânı bulması demektir. Burada normal hücre çoğalma nizamı bozulmakta, herhangi bir organda bir ihtilâl yapan hücreler, kendi özel biolojik şartlarını yeni hayat kudreti baskısı ile kendi aralarında zinde tutmakta ve çevresine, zorla kabul ettirmektedir. Az zamanda ve enerjik gelişmekte normalden fazla büyüyerek ur dediğimiz irileşen tümörleri meydana getirmektedir. Fazla ve çabuk gelişimleri için fazla enerjiye muhtaç olduklarından vücut besinlerini tüketerek zayıf düşürmektedirler.

KANSER NASIL OLUYOR? Hücre gelişimini ve çoğalmasını temin eden çekirdekte hayat unsuru olan NUCLEIQUE ACIDE (NÜKLEİK ASİT) in, atomik bünyesinde değişikliğe uğrayarak DESOXY NUCLEIC ACIDE (DESOKSİ NÜKLEİK ASİT) haline gelmesiyle oluyor.

Bu hale gelen hücre çekirdeği genel kontrolden kurtuluyor. Şaşkın ve âsî hücre çoğalmasına imkân veriyor. Kanser dediğimiz ur- lar tesekkül ediyor. Hücredeki bu değişikliğe, yani kansere meydan veren sebepler nelerdir? Bunlar: 1 — İrsî ve âilevi (filyal sebepler). 2 — Yaş, cinsiyet ve ırk. 3 — Hormonal denge bozuklukları. 4 — Kronik (Uzun süren) hastalıklar. 5 — Muhtemelen vücutta sessiz yaşayan (Latent virüsler) bunlara iç ve dış çevremizde kolaylaştırıcı bazı sebepleri de eklemek mümkündür.

1 — **MESLEKİ FAALİYET:** Fiziksel ve kimyasal etkilere sebep olan çalışmalar ışınlar ve madenler

2 — **ATMOSFER DURUMU:** Fazla gaz ve ısı ile dolu hava şartları. Duman, dîzel motorleri, kalorifer, lâstik aşınması ve asfalt parçaları.

3 — **BESLENME:** Karsinogen faktörlerin besin ile alınış. Yaşamlan mîntikamın jeolojik özellikleri dolayısı ile beslenme bozuklukları.

Gıdanın hazırlanış ve saklanış metodları ile gıdaya karışan bazı tabii zehirli maddelerle ilgili olarak.

4 — **ALİŞKANLIKLAR:** Burada en mühim olan sigara ve akciğer kanserleri arasındaki münasebetler.

1 — Akciğer kanserlerinin otuz sene zarfında artışı. Sigara sarfiyatıyla paralel gitmiştir. (GSELL ve MÜLLER ve arkadaşları)

2 — Akciğer kanserleri sigara içenlerde daha fazla tesbit edilmiştir.

3 — Kansere tutulma tehlikesi, içilen günlük sigara miktarı arttıkça artmaktadır. (WAYNER).

4 — Akciğer kanseri sıklığı bakımından şehir ve köyler arasındaki fark sigara kalkınca kalkmaktadır.

5 — İtfiyatlar: Kadınlarda akciğer kanserinin az görülüşü sigara içimi ile ilgilidir.

6 — Son zamanlarda kadınlar da fazla sigara içilmesine paralel olarak akciğer kanseri artmıştır.

7 — Koyu sigara dumanı üflenen fare cildinde kanser meydana getirmektedir. Buna mukabil sigaranın akciğer kanseri yapmakta rolü olmadığını ispatlayan otör ve müşahadeler de vardır. Türk tütününün az kalsinogen olduğu Avrupa ve Amerika'da kaydedilmiştir.

5 — **TUVALET VE GIYIM EŞYASI:** Tuvalet maddelerine renk veren aromatik maddeler zikre şayanır. Hindistan'da belden aşağı görülen yünlü kumaş (DHOTİ) ile belde kanser yayılmıştır. (Khanolkor).

6 — **TEDAVİ YOLU İLE GİREN MADDELER:** Arsenik, çam katranı, nitrojenli hardal, TEN ve diğer ilaçlar, ultraviyole ve röntgen ışınlarının kanser yaptıklarını sayabiliriz.

7 — **VİRÜS VE PARAZİTLER:** Her ikisi hücreler üzerine her türlü tesiri gösterebilen hormon faktörleridir. Hücre üzerine tesirle yara, çıban ve tümör yapabilirler. İlk şifaya 1903 ve B. BORG bir hayvandan diğerine tümör aşılamaşlardır. 1911 de ROUS tavuk sarkomuna virüslerden ileri geldiğini ispat etmiştir.

DIŞ SEBEPLER:

Kokarsinogen denir. Aslında kanser yapamazlar, yardım ederler. KROTON Yağının deta ışınlarının etkisini arttırması gibi. İç çevreye aitt mühtemel karsinogenler.

1 — **FAMİLYAL HİSSİ FAKTÖRLER:** Mide, meme kanseri, retinoplastom, polipolis, entestini gibi, tümörlerin ailevi olarak gö-

rüldüğünü istatistikler göstermiştir.

2 — **YAŞ: ROİNO** blastom çocuk kanseridir. Virüs ve parazitler, embriyoner ve ilk hayatta daha müessirdir. Onun için çocuklar üzerinde tümör tetkiki artırılmıştır. Diğer kanserler yaşlandıkça daha çok görülmektedir.

3 — **CİNS:** Meme kanseri kadınlarda, dudak ve akciğer kanserleri erkeklerde daha çok görülür.

4 — **HORMONAL DENGESİZLİK:** Meme, prostat, rahim, tiroid, kanserlerinin bir hormon dengesizliğinden çıktığı hakikattir.

5 — **KANSERE ZEMİN HAZIRLAYAN LEZYONLAR:** Kronik il'ihaplar, epitel kalınlaşmaları, (HPERLAZİLER) yanık, nedbeleri, pigmanter ve bazı yaşlı cilt hastalıkları, keratoz, senil, dermopigmanter, bu meydana gelir.

6 — **SOSYAL EKONOMİK ŞARTLAR:** Serviks üteri (Rahim) mide, ozafagus, larenks ve akciğer kanserlerinin az gelirli sınıflarda daha görüldüğü tesbit edilmiştir. Meme ve over kanserlerinin yüksek popülasyonlar olduğu görülmüştür.

KARCİNOGENLERİN TESİRİ: HADDOW'a göre hücrelerde normal gelişmeyi temin eden enzim proteollerin karcinogenlerin yapışması ile bozulur. İdareyi elden geçirir. Çekirdekte DNA (DEZOKSİ NÜKLEİK ASİT) ve cy toplama RNA (BİLONÜKLEİK ASİT) bozulur. Üreme kontrolü kalkar. Müstakil çoğalma başlar, kanser olur. Virüs ve ışınların bu işi yaptıkları kabul edilir. On yıllık hikâyelerden kanserin ekseriya fazla ve mühim üzüntülerden sonra meydana geldiğini haber vermiştir. İç sebepler arasında büyük üzüntüleri ve o vesile ile sempatiküsün hakim olduğu devirlerde kansızlıkla hücrenin kendisini koruyamadığı ve kanser yapan sebebe mağlup olduğu düşüncesindeyiz. Yani üzüntü de önemli bir kanser sebebidir.

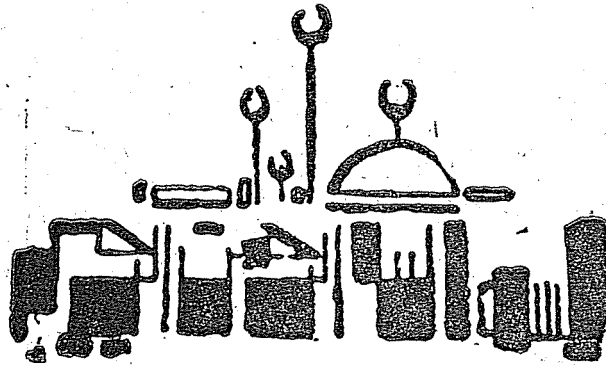
TEDAVİ: Mümkündür. Bilhassa erken teşhis edilirse. Üç yolumuz var.

1 — **OPERASYON (AMELİYAT)**

2 — **FİZİK TEDAVİ,** röntgen, radium, cobalt, radioizotop, betadron V.s.

3 — **ŞİMİOTERAPİ:** İlaçla tedavi. Bu hususta bir çok faydalı formüller bulunmuştur. Cilt kanserlerinde (ki kanserlerin % 75 şini teşkil eder) SKYROLYSINE ilacımızın da faydası büyüktür ve erken teşhiste bir C.C. caftaki cilt kanserlerinde % 100 dür.

Saadet Asrından Çizgiler

USÂME ORDUSU

Hız. Peygamberin rahatsızlığı ve irfihali neticesinde Şam'a gitmesi kararlaştırılan Usâme ordusu yolda kalmıştı. Ashab'ın bazı büyükleri, düşmanların bu durumundan istifade edeceğini ve Hz. Usâme'nin tecrübesizliğini ileri sürerek Usâme ordusunun te'hiri veya tecrübeli bir kumandanın tayini istediler. Onların bu arzusunun Halife Hz. Ebu Bekir'e getiren Hz. Omer, ondan şu cevabı aldı:

— Köpekler, kurtlar üzerine saldıracak olsalar, onu yerine gönderirim. Resûlü Ekrem'in emri bu merkezdedir. Tek başıma kalsam da O'nu gönderirim.

Ensar'ın daha yaşlı kumandan isteklerine karşılık, yer'nden sığırayarak Hz. Omer'in sakalını tuttu ve:

— Hattaboğlul.. Usâme'yi, Hz. Peygamber tayin ettiği halde sen benden onun azlini mi istiyorsun?!.. Diye çikıştı.

Ve nihayet Hz. Ebu Bekir, Usâme ordusunu yollamağa geldiğinde, Hz. Usâme ona hürmeten atından indi ve atını ona takdim ettiğinde Büyük Halife:

— Bir saat olsun ayaklarım Allah yolunda toz lansın, dedi.

KUR'AN TERBİYESİ

Enes b. Mâlik (R.A.) anlatıyor:

— Hz. Ali (R.A.) nin oğlu Hz. Hasan (R.A.) ın yanında otuyordum. Cariyelerden biri, bir demet gül ile içeri girdi ve efendisini saygı ile selâmladı. Hz. Hasan gülü aldı ve cariye:

— Allah rızası için seni âzâd ettim. Artık serbestsin, dedi. Ben hayretle sordum:

— Bir selâm ve bir demet gül ile bir cariye âzâd etmek ha?... Doğrusu

Hazırlayan : Tâlib NURDAĞLI

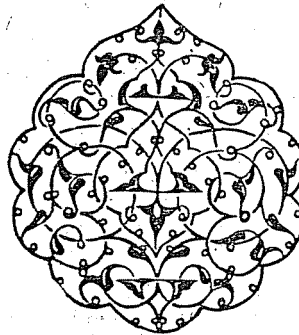
— şaşılacak şey... Hz. Hasan cevap verdi:

— Allah kendi kelâmıyla bizi böyle öğretti:

«— Size bir selâm verildiği vakit, siz ondan daha üstünü ile selâm verin veya aynı ile mukabele edin.»

SENİN ELİNİ KESECEGİM

Adamın biri Hz. Omer'e birkaç kiş: getirmiş, bunların hırsız olduklarını iddia etmiş ve şer'i hükmün tatbi-

kinli istemişti. Büyük Halife bu adamlara sormuş:

— Bir şey çaldığımız doğru mu?

— Evet.

Hız. Omer, bu itirâftan hayrete düşer ve tekrar sorar:

— Neden?

— Bu adamın gösterdiği işte çalıştık, ücretimizi vermeyince çaldık.

Bu cevap üzerine Emir'ül-Mü'minin, sanıkları salıverir ve bunları getiren adama dönerek:

— Bunlar bir daha çalarsa senin elini keseceğim.. der,

İHLAS

Hız. Ali, namazda iken dünya mahvûsa haberi olmayacak kadar kendin Allah'a verir. Hattâ söylenir ki, bir muharebede ayağında kalan ok'un demirini cerrah çıkarırken çok ağrıya çağını söylemiş, bunun üzerine Hz. Ali (R.A.):

— Namazda iken çıkar, demistir.

Hız. PEYGAMBERDEN SONRA

Hız. Omer, Hz. Ebu Bekir'e:

— Peygamber Efendimizden sonra insanların en hayırlısı... deyince, Hz. Ebu Bekir:

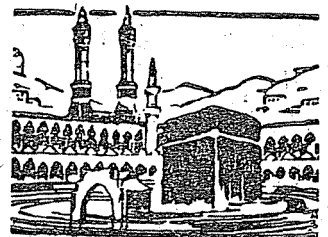
— Yâ Omer! Rasûlüllah, Hz. Omer'den hayırlı olacak insan üzerine daha güneş doğmadı, buyurmuştu, demiş. Bu sözün arkasından Efendimiz:

— Benden sonra peygamber gelseydi, Hz. Omer peygamber olurdu, buyurmuştur.

MAKSAT

Yemen valisi, Hz. Omer'i haşmetli bir kıyafetle ziyarete geldi. Bunu gören Halife hiç de memnun olmadı. Vali ikinci defa da, mahsus pejmürde bir kıyafetle Halife'nin huzuruna çıktı. Bu sefer büsbütün müteessir olan Halife, şöyle dedi:

— Maksadım ne o, ne de bu!... İnsan, ne saç başı karışık, perişan bir halde gezmeli, ne de sırma ve debdebe içinde yüzmelidir.

Haber

**İMAM - HATİP
OKULLARININ
AÇILMASINI
TAHDİT EDEN
KARAR
PROTESTO
EDİLİYOR**

Madde 9 — İmam - Hatip okullarının açılmasında :

- a) I. Devre : İlçe merkezlerinde çevre nüfusunun 60.000 den fazla olması;
b) II. Devre : İlçe merkez nüfusunun 50.000 den fazla olması şarttır.

Gençliğin manevî buhranlar içinde kıvrandığı köylerde hâlâ İmam - Öğretmen çatışmasının devam ettiği ve bugün Türkiye'nin en az elli bin körtürlü din adamına ihtiyacı olduğu bir devirde, bütün bunlara çare olacak genç elemanları yetiştiren İmam - Hatip Okullarının açılmasını kısıtlayan karar ve Milli Eğitim Bakanlığının son tutumu, bütün yurttaki hayretle karşılanmaktadır. Senelerden beri ihmal edilen dinî tahsilin, İmam - Hatip Okullarının açılmasıyla telâfi si yoluna girilmişken bu şekilde yersiz bir kararla yeniden eski haline döndürülmek istenmesi, münevver çevre tarafından, yeni bir fetret devrinin başlangıcı olarak vasıflandırılmaktadır.

Bu memlekette Marxist fikirler, gençlik arasında hızla yayılır, her hâdise Komünistler tarafından istismar edilir ve çeşitli kışkırtma hareketleriyle Komünist ihtilâli provaları yapılırken, Sine-i Milletten fıskıran, kapısının kilidine varıncaya kadar her şeyi, halkımız tarafından temin edilen ve Komünizm'in karşısında sarsılmaz bir kale teşkil eden İmam - Hatip Okullarının açılmasının tahdidi, bu müesseseleri, çocuğunun nafakasını keserek açan Anadolu insanını düşündürmektedir. Bu vesile ile ilgililere telgraflar çekilmektedir.

Sadece, İmam - Hatip Okullarının mevcudiyetinden korkanları memnun eden bu hatalı karardan, kısa zamanda dönüleceğini ve milyonların kafasında düğümlenen istifhamların bu suretle çözüleceğini ummaktayız.

BAŞBAKANA MUHTIRA VERİLDİ

Izmir Yüksek İslâm Enstitüsü temel atma merasımına giden T.I.E.T.F. Genel Başkanı Mahmut Ozakkaş, Başvekil Süleyman Demirel'e günümüzün en önemli üç meselesi üzerinde Federasyonumuzun görüşlerini bildiren bir muhtıra vermişlerdir.

Muhtırada, din eğitiminin Millî kalkınmamızda oynayacağı mühim rolün ana hatları gösterilmekte «Manevî kalkınma, iktisaden ileri bir hamleye giren Milletimize bu yolda güç katacaktır» denilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığında halledilmek üzere bekleyen: ORTA OGRE-TİMDE DIN VE AHLAK EGITIMI, YUKSEK İSLAM ENSTITÜLERİ ve İMAM — HATİP OKULLARI programları, İmam Hatip Okullarının açılma yönetmeliği meselelerinin, Millî ihtiyaç ve arzuya göre halledilmesi lüzumu izah edilmekte «İşte o zaman Milletçe arzu etmekte olduğumuz YAYGIN VE MUSMIR DİN EGITIMI gerçekleşecektir» denilmektedir.

PROTESTO BİLDİRİLERİ

Millî Eğitim Bakanlığının almış olduğu karar, Tür. İ. Ens. Talebe Federasyonu, Türkiye İmam Hatip Okulları Mezunları Cemiyetleri Federasyonu, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Mezunları Cemiyeti, Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Mezunları Cemiyeti ve A. U. İlahiyat Fakültesi Talebe Cemiyeti tarafından protesto edilmektedir. Bu hususta Başbakanlığa, Millî Eğitim Bakanlığına ve Devlet Bakanlığına birer muhtıra verilmiş ve ilgililerin dikkati çekilmiştir. Ayrıca bir de bildiri neşreden mezkûr teşekküller durumu efkâr-ı umumiye açıklamışlardır. Neşredilen bildiride şöyle denilmektedir:

«Müslüman Türk Milleti elinden geldiği kadar İmam - Hatip Okullarına destek ve yardımcı olmak için her fedakârlığa katlanmaktadır. Müslüman Türk Milletinin bu arzusu karşısında Millî Eğitim Bakanlığının 3181967 gün ve 12668 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan yönetmelikleri ile İmam Hatip Okullarının durumu büyük bir üzüntü ve hayal kırıklığı meydana getirmiştir

Mezkûr yönetmelikte Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Orta dereceli okulların açılması esasları tesbit edilirken Orta okullar ve diğer meslek okulları için 3-15 bin nüfus şartı tesbit edildiği halde İmam Hatip Okullarının ilçelerde 1. devresinin açılması için çevre nüfusu 60 bin, 2. devrelerinin açılması için ise merkez nüfusu 50 bin olması gibi çok ağır şartlar konmuştur. Bu durum ilçelerde İmam - Hatip Okulu açılmaması demektir. Bu karar, ifadesini sayın Başbakanın ağzında bulan «Yaygın din eğitimi» ile kabil-â- telif değildir. Zira Türkiyemizde 50 bin merkez nüfuslu ilimizin adedi dahi 24 tür.

Müslüman Türk Milletinin arzusunu yerine getirmek ve Milletimizin muhtaç olduğu kültürlü din adamlarını, ihtiyaca cevap verebilecek sayıda yetiştirmek bakımından bu yönetmeliğin değiştirilmesi zaruret açıktır.»

T.I.E.T.F. İKİNCİ BAŞKANLIĞI VE KONYA YUKSEK İSLAM ENSTITÜSÜ TALEBE CEMİYETİNİN BİLDİRİSİ :

Federasyonumuz İkinci Başkanı A. Ekrem Genç ve Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Cemiyeti İkinci Başkanı İdris İn, Başbakan Millî Eğitim Bakanı ve Devlet Bakanına şu muhtırayı vermişlerdir:

«Memleketimizin maarif dâvası ve kadrosu çeşitli safhalar geçirmiştir. İmam Hatip Okullarının lüzumsuz addedenler çıktığı gibi, tamamen cephe alanlar da görülmüştür. Ama millî irade ve asil milletimiz, onlara gereken ders vermiştir. İcap ettiği takdirde de verebilecektir. İmam - Hatip Okulları açıldığı günden itibaren her sahadaki feragat, vazife şuuru, millî meselelerdeki hassasiyetiyle milletimizin yüzünü güldürmüş ve haklı olarak milletimize kendin kabul ettirmiş; sevgi ve güvenini kazanmıştır.

Diğer orta dereceli okullar için hiç bir söz konusu olmadığı halde: neddense, İmam - Hatip Okullarının sayıları ve yeni açılma teşebbüsleri maarif selâhiyetlilerince tahdid gerektiren bir karar alınmıştır. Bu hal milletimizin bizzat gayret ve himmetiyle yurt çapında yayılmasını arzu ettiği, bütün şehirlerimizde bulunması gerçek ve zarurî bir ihtiyaç olan İmam Hatip Okullarının istikbalini baltalamaktadır. Aynı zamanda, zaten çeşitli buhranlarla kıvrılmakta olan gençliğimizin ruhi çöküntüsüne yol açan sebepler kuvvetlendirilmiş oluyor demektir.

Emr-i vaki olarak kabul ettirilmek istenen, «İmam - Hatip Okulları, merkez 50.000 çevre nüfusuyla beraber 60.000 olıyan yerlerde açılmama» şeklindeki karar, umumî efkârda infial uyandırmıştır.

Memleketimizin İmam Hatip Okullarına olan ihtiyacı ilgililerin kulağına fıslıdanandan çok daha fazladır. Milletimiz bu ihtiyacı sağ duyu şuuru ile hissetmiş ve tahakkukunu kendisine bir vazife telâkk' etmiştir. İmam - Hatip Okullarının açılması yolundaki millî iradeyi çiğnemek isteyenlerin karşısına yine Türk Milleti çıkacaktır.»

T. İ. E. T. Federasyonu'nun Anadolu gezisi devam ediyor

Anadolu, Ekibimizi bağrına bastı

Federasyonumuzun tertiple- miş olduğu «Anadolu'ya Doğru Kervanı» gezilerine devam etmektedir. Türkiyemizde ilk olarak bir talebe teşekkülünün geniş çapta girişmiş olduğu bu teşebbüs, bütün Anadolu halkı tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Anadolu gazeteleri, ekibimizin ziyaretiyle ilgili olarak sahifelerinde büyük bir yer ayırmışlar, arkadaşlarımızın gelişini büyük manşetlerle halkımıza duyurmuşlar ve verilen konferansları takip etmişlerdir.

Türkiyenin kalkınmasının, Anadolu halkının mânen yükselmesi ve hayat seviyesinin normal hale getirilmesine ve bunun yapılabilmesi için de münevverin halkla kaynaşmasının şart olduğuna inanan Federasyonumuz, bundan böyle bu nevi gezileri devam ettirecek ve köylere kadar genişletecektir. İstanbuldan hareketle bütün Karadeniz vilâyetlerimizi ziyaret eden ekip Karadeniz bölgesini bitirmiş olup, yakında Trakya'ya hareket edecektir.

Konyadan hareket eden ikinci ekip de bütün güney vilâyetlerimizi gezerek tekrar Konya'ya dönmüştür. Yakında gezilene yeni yerlere tekrar hareket edeceklerdir.

Kayseriden Doğu Anadolu'ya hareket eden diğer bir ekibimiz de Kars'a kadar bütün Doğu Anadolu'yu gezdikten sonra Kayseri'ye dönmüştür.

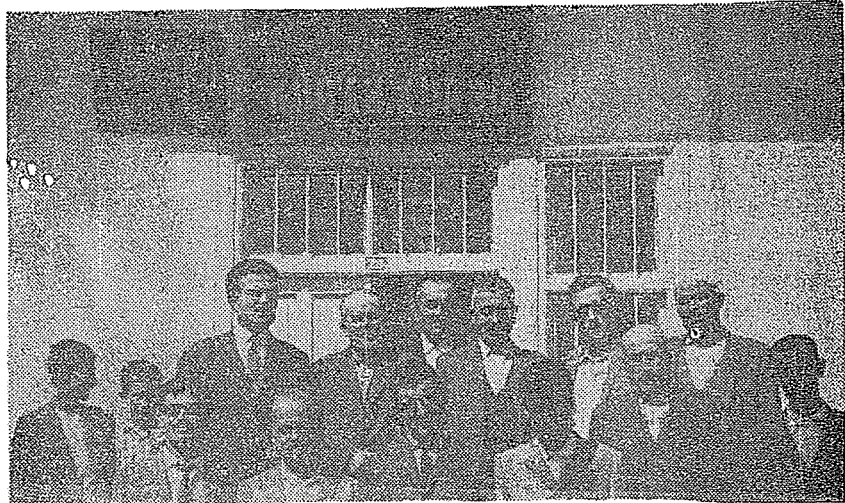
Gidilen her yerde Müslüman halkımızın büyük teveccühüne mazhar olan ve kürsülerden yaşlı gözlerle dinlenen ekiple- rimiz, tekrar dönmek üzere du- alarla uğurlanmışlardır.

Ekibimiz Kars İmam - Hatip okulunun temel atma merasiminde

Arkadaşlarımız Erzurum İslâm sitesini geziyorlar.

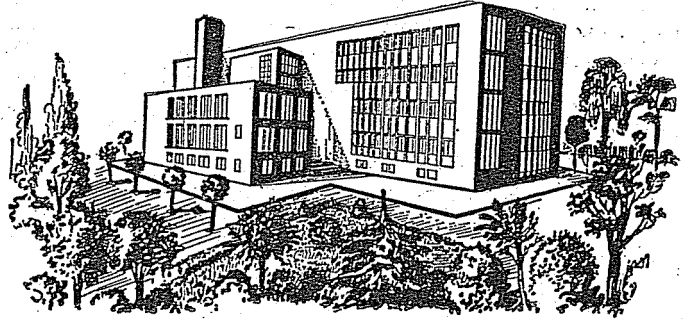
Ekibimiz Van Kur'an-ı Kerim kursunda

İZMİR YÜKSEK İSLAM ENSTİTÜSÜNÜN TEMELİ ATILDI

Türkiyemizin dördüncü Yüksek İslâm Enstitüsü olan İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü'nün temeli büyük bir merasimle Başbakan Süleyman Demirel tarafından atılmıştır. Merasimde konuşan Başbakan, Türkiye'de din ve vicdan hürriyetinin kısıtlanmış olmadığını, herkesin serbestçe ibadet yapabileceğini belirtmiş ve «bir cemiyet faziletten, değer hükümlerinden ve ahlâktan mahrum bırakılmalıdır. Din tedrisati için senelerce hiç bir şey yapılmamıştır. İşte o zaman benim vatandaşım başka ülkeye kaçmış ve din tedrisatını orada yapmıştır.»

«Anayasanın 19. maddesi din ve vicdan hürriyetini ve ibadeti serbest bırakmıştır... Ecdadımızdan devraldığımız kıymetlerin yaşılmasında büyük rol oynayan bu müesseseler korkulacak eserler değildir. Bu müesseseleri herkese kabul ettirmek için çalışmalısınız. Türkiye'de cemiyetin bugün bulunduğu noktada siz inanç sahiplerine büyük iş düşüyor. Bu memlekette bir varlık olmaya mecbursunuz. Müslümanlık dininde taassup yoktur. Müslümanlık gerçekçidir. Türk cemiyetinde değer hükümleri dimdik ayakta tutulmaktadır. Bunu bekleyeceksiniz. Bizim inançlarımızla başkalarının inançlarını mukasseye edeceksiniz. Göreceksiniz ki bizim inançlarımız güç kazanacaktır. Lâyık devlet ve Lâyık Cumhuriyet, vatandaşın inanç sahibi olmasına mani değildir. Bir memleketin % 98 i Müslüman olur ve bu memlekette kanunlar çerçevesinde din tedrisati yapılırsa ve din tedrisatına önem verilirse bazı çevreler bundan neye korkarlar? Bunu bilmek mümkün değildir. Bu Milli tesisin, memlekete, millete hayırlı olmasını Cenab-ı Haktan niyaz ederim.

Başbakanın konuşmasını müteakip kurbanlar kesilmiş ve semaya yükselen tekbir sesleri arasında temele ilk harç konulmuştur.

Her biri birer ilim ve irfan mabedi olan Yüksek İslâm Enstitülerine bir yenisi daha ilâve olunacak.

Yabancılar Kitle halinde Müslüman Oluyorlar

İslâmiyet hızla ilerliyor

Hıristiyan Misyonerler, teffesüh etmiş dinleri için kapılarımıza kadar broşürler dağıtırlarken, hakikat dini olan İslâm, tarihte olduğu gibi günümüzde de hızla yayılmaktadır. Hemen hiç bir gün yok ki gazete lerde yeni Müslüman olanların haberleri yer almasın ve onların boy boy resimleri neşredilmesin. Müslümanlar arasında İslâmî ya sayışın kalktığı ve davet hususunda kaht'ür-Rical'in hükiüm sürdüğü bir devirde, İslâmın hızla yayılması, O'nun insanlar için son teselli kaynağı, son kuruluş yolu olduğunu göstermeye kâfidir. Şayet biz, İslâmî vazifelerimizi hakkıyla yerine getirebilsek ve davet için Hıristiyanlar kadar gayret gösterebilsek, kısa zamanda dünyanın büyük bir kısmının İslâmî kabul edeceği muhakkaktır. Ve yine «Eğer biz ahlâk-ı İslâmîyenin ve hakikat-ı İmaniyenin kemâlatını ef'âlimizde izhar etssek, sair dinlerin tâbileri elbette cemaatleride İslâmiyete girecekler. belki Küre-i Arzın bazı kıt'aları ve devletleri de İslâmiyete dehâlet edecekler».

Geçirdiğimiz bir kaç ay içinde sadece Türkiyeimizde

İslâmî kabul edenlerin sayısı hayli kabarıktır. Biz bunların sadece bir kısmını zikretmekle iktifa edeceğiz.

BİR HIRISTİYAN KIZ MÜSLÜMAN OLDU

Aslen Lübnanlı olan ve halen Mısır'ın Mansura şehrinde oturan bir Hıristiyan kızı İslâmiyeti kabul etmiş ve Leylâ Halil ismini almıştır. Yeni İslâma giren bu din kardeşimiz, Müslüman olduktan sonra, İslâmî tesettüre uygun bir şekilde giyinmeye başlamış ve İbâdetini, muntazaman yaparak Kur'an-ı Kerimî okumaya başlamıştır.

BİR ALMAN MÜSLÜMAN OLDU

Gerhart Mosler adında ve 38 yaşında bir Alman İstanbul Müf'ülügüne müracaat ederek İslâm'ı seçmiştir. Bir buçuk yıldan beri İslâmî eserleri okumakta olan Alman, İslâm'ın gerçek din olduğunu anlamış ve Kelime-i Şehadet getirerek Müslüman olmuştur. Mustafa ismini alan Müslüman kardeşimiz: «Hakkın sesi İslâmîdir» demektedir.

İKİ ALMAN KADINI MÜSLÜMAN OLDU

Eskişehir'e turist olarak gelen Alman tebahı Maria Vordan ile kızı Erika Müf'ülüğe müracaat ederek Müslüman olmuşlardır.

Müftülükteki merasimle İslâm'ı kabul eden Maria, «Meryem», kızı da «Türkân» adını almışlardır. İslâmiyetin yitce bir din olduğunu söyleyen yeni müslümanlar, devamlı olarak Türkiyeye gelececeklerini söylemişlerdir.

BİR AMERİKALI ÇAVUŞ MÜSLÜMAN OLDU

Halen memleketimizde bulunan ve İzmir-Çiğli hava alanında vazife gören Amerikalı çavuş Richard Boggs, müftülüğe müracaat ederek, Kelime-i Şehadet getirmiş ve Müslüman olmuştur. Bir seneden beri İslâmiyeti tedkik etmekte olan Richard, İslâmiyetin hak' din olduğunu anıyarak Müslüman olmaya karar vermiştir. İzmir Müftüsü Ahmet Karakullukçu tarafından kendisi ne üzerinde «Müslüman kardeşimiz, aramıza hoş geldiniz» ibaresi yazılı bir buket takdim edilen Richard mesasından sonra Mesut Ali ismini almış ve bir hayli rahatladığını belirtmiştir ve şöyle demiştir: «Dinlerin en mükemmel karşımdayım. Bunun müntesibi olmakla gurur duyuyorum. Bu kadar mükemmel bir dinin propagandası için yapıyorum. Şimdi daha iyi anlıyorum. Müslümanlık dinlerin maz? Amerikada Müslüman için niçin süratle yayıldı.

en mükemmeldir.»

Merasimi müteakip isminin manasını açıklayan Mesut Ali: «Hz. Ali'nin bir çok eserini okuduğum için Ali çok mesut olduğum için de Mesut ismini aldım. Yakında doğacak olan çocuğum, erkek olursa adını Kemal koyacağım» demiştir.

BİR ALMAN KIZI İSLÂM'I SEÇTİ

Sefer Kirbaş isimli bir İngilizcinizin Almanya'dan evlenmek üzere Adana'ya geldiği Getruh Stommer adındaki bir Alman kızı nikâhtan önce Vezir Camii imamı huzurunda şehadet getirerek Müslüman olmuştur.

BİR ALMAN KIZI MÜSLÜMAN OLDU

1944 yılında Batı Berlinde doğan Rose Wolf adında bir Alman kızı, Nazilli Müf'ülüğüne müracaat ederek Müslüman olmuş ve Kelime-i Şehadet getirerek İman saflarımıza girmiştir. İslâm'a giren Alman kızı ismini değiştirerek Gül adını vatandaşımız, Tokat Müftülüğümüzde müracaat ederek,

BİR GAYRİ MUSLİM VATANDAŞIMIZ

MÜSLÜMAN OLDU

Tokat vilâyetimizde ikamet etmekte olan Rant ismindeki bir gayri müslim Kelime-i Şehadetle İslâm'ı kabul etmiştir. Yeni İslâm'a almıştır.

giren vatandaşımız, Murat adını almıştır.

İKİ HOLLANDALI

İSLÂMİYETİ SEÇTİ

İki Hollandalı genç İskenderun müftülüğümüze müracaat ederek Müslüman olmuşlardır. Aslen Hollanda lı olup, lise mezunu bulunan ve aynı zamanda Almanca, İngilizce ve Fransızca'ya vakıf olan Graeceel-landra Verveij adındaki genç kız ve arkadaşı Kelime-i Şehadet getirerek Müftü Ali Yılmaz'ın huzurunda İslamiyeti kabul etmişlerdir. Nesrin adını alan genç Alman kız Müslüman olmakla duyduğu sevinci belirterek şöyle demiştir: «Bir hafta sonra Almanya'ya gideceğim. Orada İslamiyeti hızla yayacağım. İslamiyeti seçip Müslüman olduğum için içimde derin bir rahatlık hissediyorum.»

BİR İSVİÇRELİ

MÜSLÜMAN OLDU

Turist olarak memleketime gelen ve İskenderun şehrimizi ziyaret etmekte olan bir İsviçreli genç, Müftülüğe müracaat ederek İslâm'ı seçmiştir. Mrshorn adındaki İsviçreli, Kelime-i Şehadetten sonra Muhammed ismini almış ve Şehrimiz Ulu camiiine giderek abdest alıp namaz kılmıştır. Daha önceden İslamiyete karşı içinden derin bir hayranlık duyduğunu belirten genç müslüman, İsviçreye döndüğünde İslâm'ın geniş taraftar bulması için elinden geleceğini yapacağını söylemiştir.

BİR ALMAN KIZI

İSLÂM'I SEÇTİ

Renata, Jonas adındaki bir Alman kız, Beyoğlu Müftülüğüne müracaat ederek Müslüman olmuş ve Nilüfer adını almıştır. Almanya'nın Münih şehrinde dün yaya gelen Renata Müslüman olmak için Almanya'dan buraya kadar uzun bir yol, kat etmiş bulunmaktadır. İslamiyeti çok sevdiğini söyleyen Nilüfer: «Hamdolsun Allah'ı bana da İslamiyeti nasip etti. Doğacak çocuklarımın da Müslüman olarak yetişmesini istiyorum» demiştir.

BİR HİRİSTİYAN

MÜSLÜMAN OLDU

Suriye'nin Aynbalk ilçesinden Türkiye'ye iltica eden Corj Tütüncü adındaki bir Hıristiyan, Akçakale il çesi Müftülüğüne müracaat ederek, Kelime-i Şehadet getirmiş ve Müslüman olmuştur.

BİR DIŞ TABİBİ

İSLÂM'I SEÇTİ

Denizlide ikamet etmekte olan Ermeni asıllı bir dış tabibi Çaybaşı caminde yapılan dini bir merasimle Müslüman olmuştur.

Ailesi ile birlikte yedi yaşında iken Romanyadan göç ederek memleketimize yerleşen Kigam Özset, Müslüman olduktan sonra Kenan Özset ismini almıştır.

Bir kızı ile dört toruna sahip olan Kigam İslamiyeti kabul etmekle duyduğu memnuniyeti belirtmiş ve şöyle demiştir:

«Çok şükür ki, ölmeden Müslüman olabildim. Ce-

nabi Allah cümlemizi bu nurlu yoldan ayırmam. Şu anda hayatımda hiç tadmadığım bir ferahlık var üzerimde.»

BİR TURİST

MÜSLÜMAN OLDU

1966 senesinin baharında yurdumuza turist olarak gelen ve Kastamonu vilayeti'nin İlişi köyünde ikamet etmeye başlayan Hens adındaki bir Hıristiyan, köyde kaldığı müddetçe İslamiyeti tedkik etmiş ve inebolu Müftülüğüne müracaat ederek Müslüman olmuştur. Müftü Saadeddin Erkan'ın huzurunda Kelime-i Şehadet getirerek İslâm'ı kabul eden Karl Hens Shmit, Müslüman olmakla duyduğu mutluluğu ifade etmiş ve şöyle demiştir:

«Ben burada kaldığım müddetçe bütün dinlerin kitaplarını tedkik ettim. Kalbimde, ruhumda büyük bir boşluk vardı. Bu beni rahatsız ediyordu. Fakat en sonunda aradığımı bulmuştum. Şimdi çok mesudum, şimdi huzur içindeyim.»

MERSİNDE BİR ERMENİ

AİLESİ MÜSLÜMAN

OLDU

Mersin Camii Şerif mahallesinde ikamet etmekte olan 37 yaşında Vekim Tükenmez ile eşi Terez Tükenmez, Müftülüğe başvurarak İslâm'ı kabul etmişler ve eski dinleri olan Hıristiyanlıktan ayrılmışlardır.

Marangozluk yapmakta olan Vekim, «Metin» ismini almışlar. Müftülükte yapılan merasimle İslâm'ı kabul eden Vekim, müslümanlığa karşı öteden beri içinde bir yakınlık duyduğunu ifade etmiş ve «Uzun yıllar İslamiyete ait eserleri okudum, Müslümanlığın en yüce bir din olduğunu anladım. Bugün çok bahtiyarım» demiştir.

BİR RUS KADINI

MÜSLÜMAN OLDU

Aslen Sibirya'nın Nanyosko şehrinin bir dağ köyünden olan ve uzun müddet ten beri Türkiye'ye gelerek Samsun'da yerleşmiş bulunan Nataşa ismindeki bir Rus kadını, Samsun müftülüğüne müracaat ederek İslamiyeti seçmiş ve Ayşe adını almıştır.

Büyük bir vevad içinde tekrar Kelime-i Şehadet getiren Ayşe Akgün «Aitmiş yaşıdayım. Rusyada doğdum. Orada evlendim. Kocamla 1928 yılında Türkiye'ye geldim. Kocam öleli çok oldu. Allah'tan başka kimsen yok, Türkiye'ye geldiğimden beri için İslâm nuru ile yanıyordu. Çok şükür Allah'ıma bunu bana nasip etti. İslâmın hak din olduğunda artık şüphem kalmadı. Madem Allahım bunu bana nasip etti, siz de isterseniz ekme, su verme yin, beni saflarınıza kabul edin» demiştir.

Müftülükteki merasimi kalabalık bir topluluk takip etmiş ve Müslüman olan Ayşe hanıma, Müftü Yaşar İşcan tarafından bir Kur'an-ı Kerim hediye edilmiştir.

Hak dini İslâm'ı seçenlerden biri de Rose Maria İdi Nazilli Müftülüğünde Kelime-i Şehadet getirerek Gül adını alan Alman kız, İslâm'ı seçmiş olmanın huzuru içinde görülüyor.